

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Riigiteaduste instituut

Rahvusvaheliste suhete õppetool

Meelis Kivinurm

Julgeolekudilemma raamistik teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis
Soome ja Rootsi potentsiaalse NATO liikmesuse näitel

Magistritöö

Juhendaja: Heiko Pääbo, Ph.D

Tartu 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....

/Meelis Kivinurm/

LÜHIKOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on uurida julgeolekudilemma raamistikku teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis. Boothi ja Wheeleri eeldusele (Booth & Wheeler, 2008), et julgeolekudilemma näol on tegemist kaheastmelise süsteemiga, ehitab autor julgeolekudilemmale erinevaid lähenemisviise arvesse võttes teoreetilise mudeli (vt Joonis 1), mis autori hinnangul peegeldab edukalt erinevaid tõlgendus- ja vastusedilemma viise naaberriigi agressiivsuse suurenemine korral. Teoreetiline mudel sisaldab endas nii vähem fatalistlike kui ka fatalistlikumaid valikuid tõlgendus- ja vastusedilemmades. Autor püstitab ühtlasi eelduse, et naaberriigi agressiivsuse suurenemine toob endaga kaasa rohkem fatalistlike lahendusi julgeolekudilemma raamistikus tegutsedes.

Väljaarendatud teoreetilise mudeli võimekust hinnatakse antud töös läbi Soome ja Rootsi näite. Lisaks nende riikide taustainfole analüüsitakse nende riikide puhul relevantnes ajalises raamistikus ja relevanttsel ametikohtadel öeldut. Kõneaktide hindamiseks sobib väljaarendatud teoreetiline mudel hästi ning kõrvalekaldeid teoreetilisest mudelist on vähe.

Püstitatud eeldus, et naaberriigi agressiivsuse suurenemine toob endaga kaasa fatalistlikumad valikud tõlgendus- ja vastusedilemmades, leiab kinnitust osaliselt ning piiratud ulatuses. Teatav teravnemise trend ja otsesed viited teravnenud julgeolekusituatsioonile on selgelt näha, aga see protsess on olnud oodatust väiksema ulatusega. Väga suurt mõju omab mõlema riigi puhul isikute erakondlik taust ning nende erakondade üldine meelsus NATO küsimuses. Ühtlasi tundub väga suurt mõju omavat nende riikide ajalooline taust ja kogemus neutraalsusega.

Autori hinnangul pakub väljaarendatud teoreetiline raamistik ja kõneaktide kodifitseerimise loogika kaheastmeliselt - potentsiaalset hea aluse uurimaks tõlgendus- ja vastusedilemmade lahenduste viise riikides, mille ajalooline taust ja kogemus neutraalsusega on erinev. Ühtlasi on võimalik täiendavates uurimustes keskenduda julgeolekuparadoksi ning selleni jõudmise fenomenidele.

Magistritöö autor tänab lähedasi mõistva suhtumise eest. Eriline tänu läheb antud töö juhendajale Heiko Pääbole, kelle toetust ja panust antud töö valmimisse hindab autor kõrgelt. Keeleliste nõuannete eest tänab autor Maarja Helena Meristet ning Eesti Keele Instituuti.

Magistritöö märksõnad: julgeolekudilemma, teravnenud julgeolekusituatsioon, naaberriigi agressiivsuse suurenemine, Venemaa, Soome, Rootsi, NATO liikmesus

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	3
SISUKORD.....	4
SISSEJUHATUS	6
1. JULGEOLEKU ERINEVAD MÕISTED JA JULGEOLEKUDILEMMA.....	9
<i>1.1 Erinevate seletuslike võimaluste kaalumine ja tutvustus</i>	<i>9</i>
<i>1.1.1 Julgeoleku mõiste kontseptualiseerimine</i>	<i>9</i>
<i>1.1.2 Julgeoleku mõtestamise paradigmad ja lähenemised</i>	<i>12</i>
<i>1.1.3 Realism ja neo-realism.....</i>	<i>12</i>
<i>1.1.4 Neo-institutsionalism.....</i>	<i>14</i>
<i>1.1.5 Konstruktivism</i>	<i>17</i>
<i>1.1.6 Kopenhaageni koolkond.....</i>	<i>18</i>
1.2 Julgeolekudilemma	20
<i>1.2.1 Julgeolekudilemma mõiste ja selle kujunemislugu</i>	<i>21</i>
<i>1.2.2 Julgeolekudilemmast pääsemise võimalused ja võimatused.....</i>	<i>23</i>
<i>1.2.3 Fatalistliku julgeolekudilemma mudelid</i>	<i>29</i>
<i>1.2.4 Teoreetiline argument</i>	<i>33</i>
1.3 Metodoloogilised aspektid	36
2. SOOME JA ROOTSI JULGEOLEKUDILEMMA RAAMISTIKUS.....	39
2.1 Soome julgeolekudilemma raamistik	39
<i>2.1.1 Soomestumine.....</i>	<i>39</i>
<i>2.1.2 Soome militaarstruktuuride võimekus</i>	<i>43</i>
<i>2.1.3 Soome potentsiaalse NATO liikmesuse avalik arvamus</i>	<i>47</i>
<i>2.1.4 Soome kõneaktide analüüs</i>	<i>49</i>
2.2 Rootsi julgeolekudilemma raamistik	58

2.2.1 Rootsi neutraalsuspoliitika.....	58
2.2.2 Rootsi militaarstruktuuride võimekus	61
2.2.3 Rootsi potentsiaalse NATO liikmesuse avalik arvamus	63
2.2.4 Rootsi kõneaktide analüüs	65
2.3 Soome ja Rootsi julgeolekudilemma võrdlevalt	70
2.3.1 Neutraalsuse ulatus ja varjundid	70
2.3.2 Militaarstruktuuride võimekus	71
2.3.3 Avalik arvamus	73
2.3.4 Kõneaktide võrdlus.....	74
KOKKUVÕTE, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD	77
KASUTATUD MATERJALID.....	80
<i>Raamatud ja teadusartiklid</i>	<i>80</i>
<i>Digitaalsed infokanalid</i>	<i>83</i>
LISAD	98
<i>Lisa 1 (Soome kõneaktide kodifitseerimise tabel)</i>	<i>98</i>
<i>Lisa 2 (Rootsi kõneaktide kodifitseerimise tabel)</i>	<i>113</i>
SUMMARY	127

SISSEJUHATUS

Soome ja Rootsi ning nende potentsiaalne soov ja valmisolek tulevikus NATOga¹ liituda ei ole analüüsi subjektina rahvusvaheliste suhete valdkonnas meie regioonis midagi uut. Kahtlemata on need kaks riiki julgeolekualaselt huvitav fenomen muidu üsna polariseerunud Läänemere piirkonnas. Pealkiri viitab julgeolekudilemma raamistikule teravnendunud julgeolekusituatsiooni kontekstis ning Soome ja Rootsi potentsiaalsele NATO liikmesusele selles. See ei tähenda automaatselt seda, et võiks eeldada Soomelt ja Rootsilt suuremat valmisolekut NATOga liituda. Antud küsimusepüstitus rõhub algselt pigem sellele, et viimasel ajal on olnud põhjust Soomest ja Rootsist NATO kontekstis oluliselt rohkem rääkida ning seetõttu võib tinglikult eeldada ka suuremat valmisolekut.

Veel kaks aastat tagasi oleks selline teemapüstitus tõstatanud ilmselt oluliselt rohkem küsimusi. Siiski on võimalik väita, et Ukraina kriisi valguses on julgeolekukeskkond olulisel määral muutunud ka Läänemere piirkonnas, mis on selle teema oluliselt tugevamalt päevakorda tõstnud. Esimeseks kaudselt tõsiseks signaaliks Läänemere piirkonnale külma sõja järgses maailmas võib pidada 2008. a Venemaa-Gruusia viie päevalist sõda. Selle kohta kirjutas Riina Kaljurand 2009. aastal nõnda: „*Vaatamata külma sõja järgsele julgeolekukeskkonna muutumisele ja liberalistlikku julgeolekukäsitluse võidukäigule ei ole hirm konventsionaalsete ohtude ees Läänemere julgeolekuruumis veel kuhugi kadunud (...) Venemaa käitumine oma endises ja praeguses mõjusfääris ning lugupidamatu suhtumine suveräänsete riikide õigustesse ise endale liitlasi valida viitab Venemaa julgeolekupoliitikas ikka veel valitsevale kooperatiivsele julgeolekudilemmale. Venemaa tunnetab, et NATO ja ELi laienemisega on Lääs vastu mobiliseerumas ning et jõudude tasakaalustamiseks peab ta oma mõjusfääri kaitsma*“ (Kaljurand, 2009, lk 12). Ühtlasi lisab Kaljurand, et nimetatud faktorid on viinud Põhjala riikide vahelise kaitsekoostöö tugevdamiseni ning pikemas perspektiivis ei välistata ka NATO-ga liitumist (Kaljurand, 2009, lk 13).

Õigustatult on võimalik väita, et Ukraina kriis on suutnud esile kutsuda veelgi suurema nihke Soome ja Rootsi suhestumises NATO-ga. 2014. a mais ütles Soome

¹ Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon – edaspidi lühendatult NATO

kaitseminister Carl Haglund, et tänu Ukraina kriisile on Soome ja Rootsi NATO liikmesusele lähemal kui kunagi varem. „*It is a bit of paradox that Russia's actions pushed Finland and Sweden closer to NATO membership than ever before. I doubt that was the Russian Intention*” (Yle, 2014).

Uut hingamist Soome ja Rootsi NATO-suhtes demonstreerivad väga ilmekalt ka Walesi tippkohtumise järgsed lubadused töötada uuendatud partnerlusleppe kallal, mis süvendaks koostööd oluliselt. Väljapakutud raamistik defineerib 50-60 vastastikkust eesmärki, millest O'Dwyeri sõnade järgi on kõige tähelepanuväärsem vastuvõtja riigi toetusmehhanism (*host nation support mechanism*), mille alusel võiksid Soome ja Rootsi pakkuda NATO vägedele kasutamiseks oma territooriumi ja kogu logistilist toetust majutusest laskemoonani välja. O'Dwyer kommenteerib ühtlasi tabavalt, et Soome poliitilise opositsiooni poolt on jõutud eelnevat juba käsitleda kui sisenemist NATOsse tagaukse kaudu (Dwyer, 2014).

Eelnimetatud arenguid ei ole tähelepanuta jätnud ka Venemaa poliitiline eliit. Heaks näiteks sobib Putini lähikondse Sergei Markovi väljaütlemine ajalehele SVD, kus ta nimetas Rootsit ja Soomet Balti riikide ja Poola kõrval kõige russofoobsemateks riikideks. „*Anti-Semitism started the second world war, Russo phobia can start a third. The big problem is that NATO is trying to artificially create conflicts. NATO is no longer needed, it has lost its right to exist and is therefore looking for new tasks*“ (Sveriges-radio, 2014).

Kirjeldatud sündmuste taust illustreerib hästi käesoleva teema olulisust ning näitab vajadust Soome ja Rootsi NATO-suunalist poliitikat analüüsida. Käesoleva magistritöö eesmärk on esmalt illustreerida erinevaid teoreetilisi variante antud probleemistikule lähenemisel. Olgu etteruttavalt öeldud, et erinevatest variantidest sügavamale läheb käesolev töö teoreetilise käsitlusega julgeolekudilemmast. Pärast selle teema põhjalikku teoreetilist lahkamist teenib töö mitut erinevat eesmärki, millest kokkuvõtvalt järgenvalt.

Esmalt on ülesandeks paigutada Soome ja Rootsi suhe NATO ning Venemaaga julgeolekudilemma raamistikku ning seeläbi testida selle teoreetilise raamistiku sobivust antud uurimisprobleemile. Seeläbi on võimalik näha selle teoreetilise lähenemise sobilikkust seletada kaasaegseid arenguid Soome ja Rootsi julgeolekudilemmas. Teisiti

sõnastades: kuidas julgeolekudilemma kohaolek ja selle muutumine on seotud Soome ja Rootsi valmisolekuga NATO-ga liitumiseks. Üheks eesmärgiks on de-konstrueerida Soome ja Rootsi julgeolekudilemma eskaleerumise protsess Ukraina kriisi kontekstis. Oluliseks eesmärgiks on ka välja tuua Soome ja Rootsi julgeolekudilemma ja julgeolekupoliitilise seisundi eripärad ja sarnasused.

Kasutatavat metodoloogiat saab põhjalikumalt tutvustatud hiljem, aga lühidalt väljendades on tegemist „*content*“ (kvantitatiivne analüüs läbi kõneaktide kodifitseerimise) ja diskursuse-analüüsi (kvalitatiivne analüüs) sünteesiga. Kõneaktide analüüsi esimeses pooles kodifitseeritakse kõneaktid vastavalt väljaarendatud julgeolekudilemma raamistikule. Vaatluse alla tuleb relevantsetel ametikohtadel öeldu kindlas ajalises raamistikus. Väljaütlemised kodifitseeritakse kahel astmel ning need peavad selle tulemusena peegeldama süsteemselt Soome ja Rootsi poliitilise eliidi NATO-teemalise seisukoha muutumist või mitte-muutumist. Kõneaktide analüüsi teine pool on oma olemuselt kvalitatiivne ning kätkeb endas kodifitseerimise tulemuste analüüsi. Kõneaktide analüüsile eelneb nii Soome kui ka Rootsi puhul taustainfo esitlemine, mis sisaldab endas nende riikide ajaloolist julgeolekupoliitilist tausta, ülevaadet militaarstruktuuride võimekusest ning NATO liikmesust puudutavast avalikust arvamusest. Nende kahe osise sünteesi tulemuse asetamisel teoreetilisse konteksti on võimalik teha asjakohaseid järeldusi ja kokkuvõtteid, mis vastavad töö püstitatud põhiküsimusele: kuidas opereerib julgeolekudilemma raamistik teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis Soome ja Rootsi näitel?

1. JULGEOLEKU ERINEVAD MÕISTED JA JULGEOLEKUDILEMMA

1.1 Erinevate seletuslike võimaluste kaalumine ja tutvustus

Saab nõustuda Edward Kolodziejga, kes on öelnud, et *julgeolek* on äärmiselt keeruline ning vaidlustatav mõiste. Ta ütleb õigustatult, et termin on tugevalt laetud emotsioonide ja sügavate väärtustega (Kolodziej, 2005, lk 1). Ta pakub ühtlasi ka üldise definitsiooni julgeolekuprobleemile: „*A security problem arises when someone – a person, gang or group, or state –threatens another’s life, limb, or livelihood*“ (Kolodziej, 2005, lk 1). Eelneva definitsiooniga on võimalik üldjoontes nõustuda, aga tuleb tõdeda, et ka see on ilmselt üsna lihtsustatud lähenemine. Kaasaegses maailmas esineb väga palju erinevaid versioone ja tahke julgeoleku ning julgeolekualaste otsuste analüüsimisel. Käesoleva töö teoreetiline osa illustreerib erinevaid võimalikke lähenemisi antud uurimisprobleemile, et seejärel neist välja valida sobivaim ning selle abil teemasse süveneda.

1.1.1 Julgeoleku mõiste kontseptualiseerimine

Autori hinnangul on kõige sobivam alustada küsimusega sellest, mida on võimalik mõista julgeoleku all ja millised on erinevad lähenemised sellele terminile? Sellele küsimusele lähenedes tuleb alustada nähtavasti sellest, et julgeoleku all mõistetav tuleneb esmajoones sellest, kuhu tõmmata julgeolekukäsitluse piiri. Seda on mõtestanud Kolodziej. Ta on sõnastanud paradoksi, et kui piiri mitte tõmmata, siis on absoluutselt kõik vaadeldavad ohud kõigi väärtuste ja huvide vastu käsitletavad julgeolekuohtudena (Kolodziej, 2005, lk 2).

Julgeolekudebatti, mille teemaks on julgeoleku-käsitluse sobiv laius, nimetatakse tavaliselt debatiks traditsionaalsete vaadete (*traditionalists*) ja avardatud vaate (*wideners*)

pooldajate vahel (Dannreuther, 2007, lk 2). Antud debatt kasvas välja rahulolematusest, mille sihtmärgiks oli liigne keskendumine külma sõja aegsele militaardimensioonile (Buzan, Waever, & Wilde, 1998, lk 2). See rahulolematuse väljendus esmalt majandus ja keskkonna-alaste eesmärkide esiletõusmises seitsme - ja kaheksakümnendatel ning teisalt identiteediküsimustes ja rahvusvahelise kuritegevusega seotud probleemistikus üheksakümnendatel (Buzan, Waever, & Wilde, 1998, lk 2).

Katsed julgeolekukäsitlust laiendada on eelnevast lähtudes vaadeldavad järkjärgulise protsessina. Nüüdseks on jõutud ajajärku, kus julgeolekuohu all võidakse mõista ka näiteks kroonilist vaesust, haigusi (nt ebola) või rahvusvahelist migratsiooni (Dannreuther, 2007, lk 1). Julgeolekukäsitluse laiendamise poolt on olnud muljetavaldav hulk inimesi.² Võib öelda, et vähemalt osaliselt on avarama käsitluse pooldajate missioon kindlasti õnnestunud. Iga päev on kuulda sellised sõnu nagu energiajulgeolek, inimjulgeolek jne. Osaliselt on nende püüdlused õigustatud ja asjakohased, aga sellel on kahtlemata oma varjuküljed. Buzan, Waever ja Wilde viitavad Stephen Waltile, kes on nende hinnangul avaramat julgeolekukäsitlust kritiseerinud kõige edukamalt. Stephan Walti hinnangul peaks julgeoleku-uuringute keskmises olema ikkagi sõjafenomen ning täpsustatult ohu uurimine – sõjalise võimekuse olemasolust tingitud ohu uurimine. Vastastele ütleb Walt, et liigne julgeolekukäsitluse avardamine lõhub julgeoleku-uuringute intellektuaalse sidususe. (Buzan, Waever, & Wilde, 1998, lk 3-4).

Walti kriitika on teatud määral ilmselt õigustatud. Kõike ei kannata alati „ühte patta panna.“ Keegi traditsionaalse vaate pooldajatest ei taha ilmselt öelda, et need laiendatud eesmärgid ei ole olulised või nende poole ei peaks püüdlema. Nad mõönavad vaid, et sellel teel on oma ohud.

Väga realistliku vaate selle debati kohta annab John J. Mearsheimer. Ta ütleb, et riigi (sh ka suurvõimude) peamine eesmärk on püsima jäämine ning kõik muud eesmärgid on teisejärgulised. Mearsheimer näeb laiendatud julgeolekualaseid eesmärke kui lihtsalt vähemolulisi eesmärke, mis ei ole otseselt seotud julgeolekuga, aga mille poole riigid

² Buzan, Waever ja Wilde loetlevad lisaks endale ka selliseid autoreid nagu Ullman, Lemaitre, Nye, Lynn-Jones, Matthews ja Tickner. Lisaks sellele ka veel autorid (Gilpin, Crawford, Gowa, Mansfield), kes on keskendunud rahvusvahelisele poliitökonoomiale ning on huvitatud julgeolekukäsitluse avardamisest eriti majanduslike aspektide suunas (Buzan, Waever, & Wilde, 1998, p. 2).

vahel siiski püüdlejad (Mearsheimer, 2003, lk 46). Kõrval-eesmärkide poole püüdlamise kaootilisust eriti inimjulgeoleku valdkonnas illustreerib väga hästi Mearsheimeri toodud näide USA³ tegutsemisest/tegevusetusest Somaalias ja Rwandas. Ta räägib sellest, kuidas Somaalia humanitaarmissioonil 1993. aastal said surma 18 USA sõdurit ning kuidas see oli põhjus, mille tõttu tõmbuti välja Somaaliast ning 1994. aastal keelduti sekkumast Rwanda genotsiidi, mille peatamine oleks olnud USAle Mearsheimeri hinnangu kohaselt täiesti jõukohane. „*For better or for worse, states are rarely willing to expend blood and treasure to protect foreign population from gross abuses, including genocide*” (Mearsheimer, 2003, lk 47).

Eelnev iseloomustab Rwanda ja USA näite abil hästi laiendatud julgeolekuohtude teisejärgulist olemust. Võõra ja kauge populatsiooni eest inimjulgeoleku egiidi all iseenda ohtu seadmine on vägagi küsitav, kui eneseohverdust peetakse liiga suureks. Mearsheimer nimetab seda kokkuvõtlikult riigi eesmärkide hierarhiaks (Mearsheimer, 2003, lk 46-47). Selle mõttekäiguga on võimalik üldjoontes nõustuda. Kõigepealt tulevad riigi jaoks kõige olulisemad küsimused, mis on seotud otsese ellujäämisega ning siis kõik muud ja teisejärgulised küsimused (sh laiendatud julgeolekukäsitlusega seonduvad ohud).

Ilmselt on see mõtestatav ka nii, et laiendatud käsitluse julgeolekuprobleemidega saab rohkem tegeleda siis, kui traditsionaalse julgeoleku kontekstis on olukord rahulik. Hetkel, mil tangid sõidavad üle riigipiiride, on olukord teistsugune. Siis saab ilmselt väita, et teisejärgulised julgeolekueesmärgid jäävad mõneks ajaks rohkem tagaplaanile. Mõlemal lähenemisel on kahtlemata oma positiivsed küljed. Traditsionaalse kitsa vaate plussiks on intellektuaalne sidusus julgeoleku mõtestamisel. Laiendatud vaate plussiks on probleemide katmine laiemal spektril. Käesolevale uurimisküsimusele (Soome ja Rootsi potentsiaalne NATO liikmesus teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis) lähenemisel peab autor õigeks julgeoleku kontseptualiseerimisel ja mõtestamisel lähtuda ennekõike kitsamast vaatest julgeolekule. Kui kasutada eelnevalt toodud Stephan Walti sõnu, siis on antud töö uurimisfookuses ohud, mis tulenevad sõjaliste võimekuste olemasolust ning nende potentsiaalsest kasutamisest.

³ Ameerika Ühendriigid – edaspidi kasutusel lühend USA

1.1.2 Julgeoleku mõtestamise paradigmad ja lähenemised

Pärast esmast arutelu selle üle, mida on võimalik mõista julgeoleku all ja mida on julgeoleku all silmas peetud käesolevas töös, on sobilik avada lähemalt erinevaid julgeoleku-uuringute paradigmasid ning lähenemisi. Liigutus paradigmadeks ja lihtsalt lähenemisteks (*approaches*) tuleneb Edward A. Kolodziej mõtteloogikast, kus ta teeb nende analüüsimisel selget vahet (Kolodziej, 2005, lk 227). Sissejuhatusena on sobilik sellest paari sõnaga lähemalt rääkida.

Erinevad versioonid realismist (realism ja neo-realism) ning liberaalsest vaatest (klassikaline liberalism ja neo-institutsionalism) moodustavad erinevad julgeoleku-uuringute paradigmad. Konstruktivistlikud ja biheivioristlikud vaated klassifitseerib ta lähenemisteks. Ta on seisukohal, et paradigmad üritavad konkreetselt defineerida ja sätestada mängijate huvid võttes aluseks järjepidevad käitumismustrid. Sellele vastupidiselt ei ole tema hinnangul konstruktivistlikud ja biheivioristlikud lähenemised inimloomuse olemuses kindlad ja üritavad seetõttu konkreetseid väiteid pigem vältida (Kolodziej, 2005, lk 227).

1.1.3 Realism ja neo-realism

Alustades realismi ja neo-realismi julgeolekukäsitluse mõtestamisega, on enne erinevuste väljatoomist oluline, rääkida nende ühisosast. Realistide jaoks on rahvusvahelistes suhetes võtmemängijaks riik ning põhimuutuja, mis dikteerib riikide käitumist, on võim (Kolodziej, 2005, lk 128-129). „*The theories in the realist family have a common centre of philosophical gravity: they are all grounded in an understanding of International politics , and politics more generally, as a constant struggle for, and conflict over, power and security*“ (Frankel, 1996, lk 9). Võimu peamine avaldumisvorm on realistide jaoks militaarjõud (Kolodziej, 2005, lk 129). On öeldud, et see on nii kahel põhjusel. Esimeseks põhjuseks on see, et riikide vahel eksisteerib militaarsete võimekuste ebavõrdne jaotus ning teiseks see, et eelnev on globaalse korra alus (Kolodziej, 2005, lk 129).

Kui minna edasi militaarjõu jaotumisega, siis realismi jaoks on väga oluline jõudude tasakaalu aspekt. Selle lähenemisega käib ühtlasi kaasas võimupolaarsuste mõtestamine maailmakorra iseloomustamisel. Saame rääkida unipolaarsest, bipolaarsest või multi-polaarsest maailmast. Mearsheimeri hinnangul on tegemist ühe olulise indikaatoriga maailmakorra stabiilsuse ning konfliktiohu hindamisel, kus unipolaarsed ja bipolaarsed süsteemid on tema hinnangul stabiilsemad ning multi-polaarsed süsteemid ebastabiilsemad (Mearsheimer, 2003, lk 338-343). See väide on oma olemuselt üsna loogiline, sest multi-polaarses maailmas on võimule ja militaarjõudude paremale ümberjaotusele pretendeerivaid riike rohkem ning seetõttu ka potentsiaalseid konfliktiallikaid rohkem.

Milline on siis põhiline erinevus realismi ja neo-realismi vahel? Lihtsustatult öeldes seisneb see riikide süsteemi (struktuuri) tunnustamises üksikute riikide üle. Neo-realistide jaoks on just strukturealne element see, mis voolib ja mõjutab riikide käitumist kõige enam (Kolodziej, 2005, lk 135). Realistliku ja neo-realistliku vaate üks kesksemaid uurimiskontseptsioone on julgeolekudilemma. Hästi on sõnastanud selle olemuse Robert Jervis. Lühidalt öeldes seisneb see selles, et vahendid, millega riigid kasvatavad oma julgeolekut, vähendavad teiste riikide julgeolekut. Ta toob kontrastse võrdluse igapäevase majapidamisega ja inimeste omavaheliste suhetega, kus on võimalik ennast paremini kaitsta ilma teisi otseselt ohustamata, aga rahvusvahelistes suhetes ei ole see tema hinnangul kahjuks võimalik. Ta toob kujuka näite, kuidas inimestel on võimalik panna oma akendele trellid, aga riikidel puuduvad enda julgeoleku tõstmiseks sellised teisi mitteohustavad vahendid (Jervis, *Cooperation Under the Security Dilemma*, 1978, lk 169-170).

Eelnev iseloomustab hästi just seda, kuidas tegemist on rahvusvahelistele suhetele omase probleemiga. Julgeolekudilemma raamistik on palju laiem ja mitmetahulisem, kui eelnev mõista annab ning selle arengusse on panustanud hulgaliselt autoreid. Jervise definitsiooni julgeolekudilemmast võib pidada ilmselt kõige klassikalisemaks (Mölder, 2010, lk 76). Realistliku julgeolekudilemma vaate puhul on probleemina nähtud seda, et julgeolekudilemmale ei pakuta erilisi väljapääse ega leevendusvõimalusi. Osaliselt ilmselt seetõttu, et seda peetakse rahvusvahelistele suhetele omaseks „normaalseks“ nähtuseks, mille ületamine ei peagi tingimata võimalik olema (Mölder, 2010, lk 79).

Palju on mõtiskletud realismi ja neo-realismi relevantsuse üle ning selle üle, kas tänapäevaseid sündmusi on võimalik realistliku perspektiivi kaudu enam adekvaatselt analüüsida. Waltz kritiseerib selles osas näiteks selliseid autoreid nagu Richard Ned Lebow, Jeffrey W. Legro, Andrew Morawcsik ning Bruce Russett (Waltz K. N., 2000, lk 197). Waltz vastab sellisele kriitikale väga tabavalt öeldes, et iga kord kui õitseb teatud ajaperioodil rahu, siis tembeldatakse koheselt realism surnuks andmata endale aru, et ajutine rahu ei ole muutnud rahvusvahelise süsteemi olemust. „*Every time peace breaks out, people pop up to proclaim that realism is dead. That is another way of saying that International politics has been transformed. The world, however, has not been transformed*”“ (Waltz K. N., 2000, lk 222-223).

Arvestades viimase paari aasta jooksul rahvusvahelistes suhetes toimunut, (nt Ukraina konflikt) on viimane tsitaat eriti kõnekas. Unipolaarsuse vaidlustamine ning naasmine külma sõja aegsesse suhtlusvormi nii sõnades kui ka tegudes, on kahtlemata mõtlemapanev ka neile, kes realismi surnuks tahaksid tunnistada. Võrreldes realismiga jäävad teised julgeoleku paradigmad ja lähenemised Ukraina konflikti seletamisel ilmselt rohkem hätta. Seega saab väita, et julgeolekudilemma raamistik just realistlikus võtmes võib hästi seletada Soome ja Rootsi olukorda ja dilemmat seoses NATO liikmesusega.

Siinkohal tasub arvesse võtta ka seda, et realistlik vaade ei eita tingimata teisi lähenemisi võimule ja püüdlusi selle poole, aga jäädakse üldjuhul siiski endale kindlaks, et teised lähenemised ei suuda pakkuda võrdväärset loogikat seletamiseks riikide poolt kasutatavat jõudu ja vägivalda (Kolodziej, 2005, lk 130).

1.1.4 Neo-institutsionalism

Järgmise julgeoleku mõtestamise paradigmana on sobilik vaadelda neo-institutsionalismi. Kui kõrvutada neo-institutsionalismi neo-realismiga, siis leiab üllatavalt palju sarnasusi. Neo-institutsionalismi nägemuse kohaselt on riik endiselt peamine mängija rahvusvaheliste suhete areenil ning militaarjõud viimane otsustav muutuja riikide vahelistes suhetes. Riike ja nende juhte vaadeldakse kui ratsionaalseid otsustajaid, kes ei taha teadlikult teha ebasoodsate tulemustega valikuid (Kolodziej, 2005,

lk 150-151). Ühtlasi on nad realistidega nõus, et riikide omakasupüüdlikus ja egoistlik soov omada vägivallamonopoli on tõsine probleem, millest ülesaamine ei ole lihtne (Kolodziej, 2005, lk 152-153).

Neo-institutsionaliste neo-realistidest eristab asjaolu, et neo-institutsionalistid näevad riikidevahelist suhtlust keerulise võrgustikuna, kus riikide omavaheline suhtlus ei ole ainuke muutuja ning ka institutsioonidel võib olla suur roll (Kolodziej, 2005, lk 153-155). Neo-institutsionalistlik loogika tundub vägagi paeluv arvestades asjaolu, et ta üritab pakkuda kõikehõlmavat ja terviklikumat pilti riikide omavahelistest suhetest. On ju täiesti aktsepteeritav vaatepunkt, et riikide kõrval on ka teisi olulisi mängijaid (nt ÜRO, WTO). Probleem kerkib ehk sellest, et neo-institutsionalistid eeldavad nendelt institutsioonidelt liiga palju? Institutsionalistid usuvad, et riikidevahelises suhtluses tekkivad pinged on institutsioonide abil ületatavad (Kolodziej, 2005, lk 153). Autori hinnangul on just see vaadeldav ühe liiga optimistliku neo-institutsionalistide eeldusena.

Teine küsimusi-tekitav institutsionalistide eeldus on see, et riigid eelistavad absoluutseid kasusid relatiivsetele kasudele. Lühidalt mõeldakse selle all seda, et riigid seavad institutsionaalses raamistikus tegutsedes enda rahvastiku absoluutsed kasud prioriteedina kõrgemale potentsiaalsete vastaste saavutatavatest relatiivsetest kasudest (Kolodziej, 2005, lk 157). Autori hinnangul tundub hetkel Euroopas valitsevat julgeolekuolukorda vaadates ka selline perspektiiv ehk liialt optimistlik. Kui Venemaa Föderatsioon oleks rohkem huvitatud absoluutsest kasust mitte relatiivsest kasust, siis oleks kehtestatud sanktsioonidele juba ilmselt ammu järele antud.

Neo-institutsionalistlik vaade rõhutab, et riigid tegutsevad anarhias nagu realistlikus vaates, aga see anarhia on erinev. Anarhia neo-institutsionalistlikkus võtmes ei tähenda riikide jaoks pidevat konfliktiseisundit (Doyle, 2012, lk 7). See on üks põhjustest, miks institutsioonidele ja rahvusvahelisele õigusele omistatakse selle vaate kohaselt suuremat kaalu riikidevaheliste suhete reguleerimisel (Dwyer, 2014, lk 7). Doyle viitab realistidest kriitikutele, kes ütlevad, et liberaalne vaade on kõigest loosung riikide tegelike huvide ees. Doyle rõhutab vastulausena, et liberaalsed riigid on fundamentaalselt teistsugused ja ka tegelikult omakeskis rahumeelsed. Siiski ta möönab, et ka liberaalsed riigid on valmis pidama sõda – sõda mitteliberaalsete riikide vastu. (Doyle, 2012, lk 1-2). Siit nähtub huvitav vastuoksus asjaolus, et liberaalne riik on rahumeelne, aga seda ainult

teiste liberaalsete riikide vastu. Doyle möönab, et liberaalsete riikide vahel saavutatud rahu on käsitletav eraldiseisvana (Doyle, 2012, lk 3).

Neo-institutsionalismi lähenemine julgeolekudilemmale on vaadeldav kui ebakindluse dilemma ja ka kui sekkumise dilemma. Institutsionalistlik maailm väldib klassikalisi julgeolekudilemmasid, aga liberaalsed riigid võivad tunda ennast ohustatuna ettearvamatu testest, mis võivad tulla nõrkade või läbikukkunud riikide poolt. Inimõiguste ja rahu tagamiseks võimalike interventsioonide läbiviimine toob endaga kaasa sekkumise dilemma⁴ (Mölder, 2010, lk 79-80).

Kui tulla tagasi institutsionaalse raamistiku relevantsuse juurde, siis institutsioonide rolli ületähtsustamist on väga tabavalt kritiseerinud Kenneth N. Waltz. Näitena analüüsib ta NATO rolli külma sõja järgses maailmas. Ta on seisukohal, et NATO püsijäämine pärast külma sõja lõppu on vaadeldav kui erand, mis siiski kinnitab realistliku vaate vettpidavust (Waltz K. N., 2000, lk 206-207). Waltz viitab NATO laienemise ambitsioonide taga selgelt USA ambitsioonidele. Viidates USAle ütleb ta, et kui suurvõim jääb ilma vastukaaluta, siis võib ta suure tõenäosusega jätkata kursil, mille eesmärk on oma positsiooni kindlustamine (Waltz K. N., 2000, lk 210-211).

Waltz vastab neo-institutsionalistide kriitikale NATO osas öeldes, et NATO on ennekõike ühendus riikide vahel ning riigid määravad tema staatuse (Waltz K. N., 2000, lk 208). Kriitika võtab hästi kokku Waltzi viide Mearsheimerile, kes ütleb, et neo-institutsionalism ei ole enam arvestatav alternatiiv neo-realismile vaid on selle poolt alla neelatud (Waltz K. N., 2000, lk 211). Waltz nõustub selle kriitikaga ning lisab väga tabavalt, et neo-institutsionalism ei ole olnud kunagi alternatiiv realismile. Tema hinnangul on neo-institutsionalistid võtnud üle struktuuraalse realismi tuuma, kohandanud seda institutsioonidele ning seejärel endale üllatuslikult jõudnud realismile omastele järeldustele. (Waltz K. N., 2000, lk 211).

Eelnevast nähtub, et neo-realismi ja neo-institutsionalismi vahel on palju sarnaseid jooni. Osaliselt kindlasti tänu sellele, et institutsionaalne lähenemine on väga palju elemente neo-realistlikult vaatepunktilt üle võtnud ning kandnud neid enda perspektiivile edasi. Realistlikul vaatepunktil õnnestub autori hinnangul enda kaitsmine

⁴ Nt moraalsest aspektist vaadatuna

küllaltki hästi ning väide sellest, et institutsioonid on ennekõike riikide poolt juhitavad, omab autori hinnangul arvestatavat kaalu. „*Strong states use institutions, as they interpret laws, in ways that suit them*“ (Waltz K. N., 2000, lk 211).

1.1.5 Konstruktivism

Konstruktivistid on oma järeldustes ja tähelepanekutes selgelt vaoshoitumad, kui eelnevalt käsitletud paradigmad. Nad on väga skeptilised kõigi deterministlike väidete suhtes, mis kellegi teadmised kellegi teise teadmistest kõrgemale asetaks või skeptilised väidete suhtes, mis pretendeerivad mingile tõe (Kolodziej, 2005, lk 260). Kolodziej on konstruktivistide suhtes üsna kriitiline öeldes, et nende põhiline „aur“ läheb teiste paradigmade kritiseerimisele mitte enda tervikliku teooria väljaarendamisele (Kolodziej, 2005, lk 259).

Konstruktivistid väidavad, et nad suudavad seletada, kuidas poliitilised mängijad (indiviidid, organisatsioonid, riigid) omandavad identiteedi ning kuidas need identiteedid mõjutavad nende mängijate materiaalsete ja mitte-materiaalsete huvide kujunemist (Kolodziej, 2005, lk 261). Kriitika vahelt nähakse selles lähenemises tugevat potentsiaali, kui vaid suudetaks näidata konkreetsemat kausaalselt sidet identiteedi ja konkreetsete huvide vahel. Konkreetsema kausaalse sideme näitamine läbi konkreetsete tegevuste (nt mängijate poolt sõja või rahu signaaliseerimine) aitaks oluliselt panustada julgeoleku ja rahvusvaheliste suhete teooriasse (Kolodziej, 2005, lk 261-262). Konstruktivistid usuvad, et riikide näol ei ole tegemist ratsionaalsete egoistidega tulenevalt inimloomusest ega struktuuralse anarhia väljendusest. Nad on seisukohal, et materiaalsed faktorid ja huvid muutuvad relevantseks ainult siis, kui erinevad mängijad neile ühiste arusaamade põhjal tähendused annavad (Booth & Wheeler, 2008, lk 94).

Booth ja Wheeler viitavad ühele nimekaimale konstruktivistile Alexander Wendile, kes on seisukohal, et julgeolekudilemma näol on konstruktivismis tegemist sotsiaalse konstruktsiooniga, mida on võimalik leevendada kutsudes esile julgeolekudilemma osapoolteks olevate riikide identiteedimuutus. Vajalik identiteedimuutus peaks tähendama seda, et endise vastase heaolu on mõtestatav läbi

iseenda („*welfare of one's former enemy becomes part of how self is defined*“) (Booth & Wheeler, 2008, lk 93). Põhiline erinevus julgeolekudilemmale lähenemisel võrreldes realistliku ja konstruktivistliku vaadet seisneb asjaolus, et kui realistid pööravad tähelepanu rahvusvahelisele anarhiale, mis on materiaalne seisund, siis konstruktivistid vaatlevad julgeolekudilemmat kui midagi, mis on tuletatav sotsiaalsest struktuurist (Mölder, 2010, lk 80).

On öeldud, et konstruktivismi hindamise teooriana teeb keeruliseks asjaolu, et konstruktivistide vahel esinevad tugevad arvamused lühed sellest, mida ja kuidas nad täpselt teevad. „*This task is further complicated by the deep splits among constructivists about what precisely they are doing and how to do it*“ (Kolodziej, 2005, lk 262). Konstruktivismi kasuks räägib asjaolu, et see lähenemine ei ole otseselt seotud ühegi teise paradigma piirangutega ning seeläbi pakub potentsiaalselt julgeolekudilemma leevendamiseks välja uudseid lahendusi (Kolodziej, 2005, lk 302).

1.1.6 Kopenhaageni koolkond

Kuigi Kopenhaageni koolkond on vaadeldav ka konstruktivismi alaharuna (Balzacq, 2011, lk 1), on seda sobilik tänu prominentsele julgeolekustamise teooriale vaadata ka eraldiseisvana. Lühidalt sõnastades seisneb julgeolekustamise teooria asjaolus, et julgeolekuprobleemid on konstrueeritavad või esilekerkivad relevantsetest teguviisidest (Balzacq, 2011, lk 2). Balzacq defineerib konkreetsemalt julgeolekustamise akti kui artikuleeritud teguviisi, mis väljendub metafooride, poliitilise vahendite, kujundite, analoogiate, stereotüüpide ja emotsioonide mobiliseerimises julgeolekustava mängija poolt eesmärgiga saavutada sidus võrgustik tunnetest, mõttetest ja intuitsioonist, mis valdavad või illustreerivad referentobjekti haavatavaid tundmusi mingis julgeolekuküsimuses. Julgeolekustav mängija sisendab sidusasse võrgustikku tundmuseid, mis tõstatavad kohese tegutsemisvajaduse, et julgeolekuohu eskaleerumist pidurdada (Balzacq, 2011, lk 3).

Erinevalt näiteks neo-realistlikust vaatepunktist, kus üritatakse kalkuleerida välja „reaalseid“ julgeolekuohte, seisab julgeolekustamise uurija pealtvaatajana kõrval ning

annab edasi seda, kuidas üldine avalikkus ja poliitiline eliit julgeolekut konstrueerivad ja mõttestavad (Dannreuther, 2007, lk 42). Oluline on siinkohal tähele panna seda, et referentobjektile osakslangevad potentsiaalsed julgeolekuohud ei tekita iseeneslikult ohu julgeolekustamist. Julgeolekustamine leiab aset ainult siis, kui see on julgeolekustaja poolt piisava resonantsiga kommunikeeritud ning referentobjekti (publiku) poolt aktsepteeritud (Buzan, Waeber, & Wilde, 1998, lk 25). Julgeolekustamisakti kirjeldavaks tunnusjooneks võib pidada „ellujäämisretoorika“ kasutamist („tuleb tegutseda nüüd või on liiga hilja“) (Buzan, Waeber, & Wilde, 1998, lk 26).

Buzan, Waeber ja Wilde vaatlevad julgeolekustamisakti võimalikkust erinevates sektorites (laiendatud julgeolekukäsitlus), aga kui vaatluse all on parasjagu militaarsfäär, siis tunnustatakse riiki kui kõige olulisemat referentobjekti. Kui julgeolekustamise fookuses on välised militaarohud, siis on muutujateks riigi enda ründe ja kaitse militaarvõimekus ning teisalt tajutav vastase võimekus ja võimalikud kavatsused (Buzan, Waeber, & Wilde, 1998, lk 49-51).

Kui võrrelda traditsionaalseid julgeoleku-uuringuid kopenhaageni kookonnaga, siis erinevused on märkimisväärsed. Traditsionaalsed julgeoleku-uuringud üritavad objektiivselt uurida, millised on reaalsed ohud. Üritavad leida viise, kuidas nendega paremini toime tulla ja anda hinnanguid riigi julgeolekupoliitilisele käitumisele (Buzan, Waeber, & Wilde, 1998, lk 203). Kriitiline teooria eesotsas konstruktivismi ja koos selle alaharu kopenhaageni kookonnaga vaatavad riigi domineerimist kui potentsiaalset teiste eksisteerivate reaalsuste represseerimist (Buzan, Waeber, & Wilde, 1998, lk 204). Selle all mõeldakse reaalsusi, mis võiksid riigi domineerivalt positsioonilt tõugata (Buzan, Waeber, & Wilde, 1998, lk 204).

Saab nõustuda Dannreutheriga, kes ütleb, et kopenhaageni koolkonnal on õnnestunud läbi julgeolekustamise teooria tõestada konstruktivismi võimekust omada iseseisvat põhjalikku ja struktureeritud uurimisloogikat (Dannreuther, 2007, lk 43). Samas toob Dannreuther välja ka julgeolekustamise teooria puudused. Esimese puudusena näeb ta tugevalt subjektiivset epistemoloogiat, mis tuleneb asjaolust, et kõneakti koheldakse kui ainult kõneakti ilma, et ta omaks otsest seost välise reaalsusega (Dannreuther, 2007, lk 43). Teise probleemina näeb ta julgeoleku isoleerimist „väärtusena“ (*value*) eraldiseisvast poliitilisest reaalsusest. See lahjendab Dannreutheri

hinnangul oluliselt julgeolekudebati keerulist moraalset külge. Ta ütleb, et julgeolekustamise teooria on kasulik tööriist, kui soovitakse vaadelda mingi konkreetse probleemi ületähtsustamist või üle-reageerimist (Dannreuther, 2007, lk 43-44).

1.2 Julgeolekudilemma

Eelnevatest julgeoleku-uuringute paradigmade ja lähenemiste lühitutvustustest nähtub, et julgeoleku-uuringuid võib teostada ja teostatakse sõltuvalt vaatenurgast üsna erinevalt. Huvitava fenomenina võib märgata seda, et julgeolekudilemmat nähakse ühe keskse rahvusvahelistele suhete omase probleemina, mis leiab käsitlust kõigis paradigmas ja lähenemistes. See näitab autori hinnangul selle kontseptsiooni laiapõhjalisust ja vaidlustatavust. Tegemist ei ole kindlasti ainult realismile ja neo-realismile omase mõtteloogikaga. Kõik eelnevalt vaadeldud paradigmad ja lähenemised panustavad olulisel määral julgeolekudilemma raamistikku.

Saab anda hinnangu, et julgeolekudilemmale lähenemiste erinevuste tuumloogika seisneb julgeolekudilemmast võitu saamise loogikas. Nagu eelnevalt mainitud, siis realistide arust ei peagi olema julgeolekudilemmast võitu saamine võimalik, sest tegu on rahvusvahelisele struktuurile omase nähtusega (Mölder, 2010, lk 79). Institutsionalistlik maailm üritab klassikalisi julgeolekudilemmasid vältida (Mölder, 2010, lk 79-80) ning -konstruktivistliku vaate kohaselt on julgeolekudilemmast võimalik võitu saada läbi eduka vastastikkuse identiteedimuutuse (Booth & Wheeler, 2008, lk 93). Lähtuvalt julgeolekudilemma laiapõhjalisusest on võimalik väita, et julgeolekudilemma kontseptsioon on sobilik uurimaks Soome ja Rootsi suhestumist NATOga. Selgitamaks välja kõige sobivamat julgeolekudilemma mõtestamise loogikat antud uurimisprobleemile, tuleb julgeolekudilemma kontseptsiooni põhjalikumalt analüüsida ning just seda eesmärki teenivad järgnevad peatükid.

1.2.1 Julgeolekudilemma mõiste ja selle kujunemislugu

Julgeolekudilemma esmane kontseptsioon ilmus 1950. aastal John Herzi artiklis „*Idealist Internationalism and the Security Dilemma*“ ning selle laiendatud versioon tema 1951. aasta raamatus „*Political Realism and Political Idealism*“ (Booth & Wheeler, 2008, lk 21). Herzi jaoks seisnesid julgeolekudilemma lätted kahes muutujas: hirmus ja sõltuvuses (*fear & dependence*). Ta oli seisukohal, et mängijaid seob omavahel nii hirm kui ka sõltuvus. Tema mõtteloogikat on mõistetud nii, et kõigepealt moodustavad inividid kollektiivse kaitse huvides grupid, seejärel teevad grupid tööd selle nimel, et leevendada ebakindlust. Kuna grupid on oma eesmärkides sarnased, hakkavad nad omavahel võistlema ja tunnevad enda kaitsmise huvides vajadust omada rohkem võimu ja jõudu. See tekitab omakorda ebakindlust teistes gruppides, mis paneb neid käituma sarnaselt ning tulemuseks on see, et kõigi ebakindlus suureneb (Booth & Wheeler, 2008, lk 22).

Huvitava asjaoluna mõtles peaaegu samaaegselt selle kontseptsiooni peale ka briti ajaloolane Herbert Butterfield. Tema nägemuses oli tegemist hobbes´illikust hirmust tuleneva taandumatu dilemmaga. Sarnaselt Herzile oli ka tema nägemuse fookuses teiste suhtes valitsev ebakindlus. Ta kirjeldas oskuslikult seda, kuidas spiraalselt leviv mitteusaldamine võib tekkida kahe mängija vahel isegi siis, kui kummalgi ei olnud reaalseid halbu kavatsusi (Booth & Wheeler, 2008, lk 26-27). Ka Jervis on välja toonud, et Butterfieldi julgeolekudilemma käsitlese keskmes olid just mittetahtlikud ja mittesoovitud tulemused, mis tulenesid tegevustest, mille eesmärk oli kõigest kaitse tugevdamine. Butterfieldi jaoks oli see kirjeldatav kõige ohtlikuma olukorrana, mis asetseb otse inimkonflikti tuumas (Jervis, 1976, lk 66).

On näha, et julgeolekudilemma mõtestamise tuumloogika on väga sarnane nii algsete autorite (Herz & Butterfield) kui ka hilisemate mõtestajate käsitluses. Selles valguses saab vaadata näiteks eelnevalt mainitud Jervist (Jervis, 1978, lk 169-170), Glaserit (Glaser, *The Logic of Competition and Cooperation*, 2010, lk 8) või Mearsheimerit (Mearsheimer, 2003, lk 29-37). Booth ja Wheeler viitavad veel väga

mitmetele autoritele⁵, kelle arusaam julgeolekudilemma olemusest ja üldisest definitsioonist on üsna sarnane eelpool toodud definitsioonidega (Booth & Wheeler, 2008, lk 8).

Booth ja Wheeler astuvad teatud tähenduses kõigile nendele autoritele vastu öeldes, et need autorid ei räägi tegelikult julgeolekudilemmast vaid julgeolekuparadoksist, mis on julgeolekudilemma üks võimalikke tulemusi (Booth & Wheeler, 2008, lk 8-9). Nad näevad julgeolekudilemmat kui kaheastmelist ohtlikku olukorda, mis võib viia julgeolekuparadoksini. Esimeseks julgeolekudilemma astmeks nende nägemuses on tõlgendusdilemma (tuleneb ebakindlusest teiste motiivide suhtes – on vaja tõlgendada, et millised on teise osapoole kavatsused) ja teiseks astmeks vastusedilemma (kuidas peaks käituma ja mida tegema lähtuvalt esimeses astmes tehtud tõlgendustest). Nad põhjendavad oma kontseptualiseerimist sellega, et kui dilemma näol on tegemist eeldusega, mis on usutavasti tõene, siis dilemma tähendab situatsiooni, kus on vaja langetada raske valik kahe näiliselt võrdse võimaluse vahel (Booth & Wheeler, 2008, lk 3-5).

Kui esimeses astmes tuleb riigijuhtidel parema äranägemise järgi tõlgendada teiste kavatsusi ja reaalseid motiive ning teises astmes lähtuvalt esimeses astmes tehtud tõlgendusest valida kõige sobivam vastus, siis tekib õigustatud küsimus, et millisel hetkel saab sellest olukorrast julgeolekuparadoks. Booth ja Wheeler on seisukohal, et kui liidrid lahendavad oma vastusdilemmad viisil, mis tekitavad spiraalset mitteusaldamise levikut ja süvenemist olukorras, kus keegi seda ei soovinud, on tegemist julgeolekuparadoksiga. „*When leaders resolve their dilemmas of response in a manner that creates a spiral of mutual hostility, when neither wanted it, a situation has developed which we call the security paradox*“ (Booth & Wheeler, 2008, lk 5)

Boothi ja Wheeleri mõtteloogika on paeluv. Nad on suutnud autori hinnangul muidu üsna raskelt ja abstraktsel tasemel hoomatava kontseptsiooni teha käega katsutavamaks, loogilisemaks ning paremini mõistetavaks ja seetõttu on nende mõttekäigu loogikat raske kritiseerida. On oluline siinkohal ka mainida, et nad rõhutavad, et eelnevalt julgeolekudilemmat defineerinud autorite mõttekäigus ei ole põhimõttelisi

⁵ Kauppi (1987), Ewans & Newnham (1992), Posen (1993), O'Callaghan (2002), Mingst (2004), Montgomery (2006), Jervis (2001)

vigu, aga need mõttekäigud ei defineeri julgeolekudilemmat kui terviklikku pilti vaid julgeolekudilemma ühe osa (vastusedilemma) ühte võimalikku tulemit - julgeolekuparadoksi (Booth & Wheeler, 2008, lk 8-9).

Boothi ja Wheeleri julgeolekudilemma kontseptualiseerimine kaheastmelise mudelina on tänu oma põhjalikkusele autori hinnangul kõige sobivam versioon nii üldiseks julgeolekudilemma mõtestamiseks kui ka kõige sobivaimaks aluseks, millest lähtuvalt uurida käesolevat uurimisküsimust - Soome ja Rootsi suhestumist NATO-ga. Kaheastmelise raamistiku sobivust ilmestab näiteks hästi töö sissejuhatuses toodud soome kaitseministri Carl Haglundi väljaütlemine 2014. a mais, mille järgi on tänu Ukraina kriisile Soome ja Rootsi NATO liikmesusele lähemal kui kunagi varem ning vaevalt oli see Venemaa kavatsus (Yle, 2014). Saab väita, et selles väljaütlemises on võimalik tuvastada julgeolekudilemma mõlemad astmed. Esimese astme ehk tõlgendusdilemma moodustab hinnangu andmine Venemaa käitumisele Ukrainas. See omakorda teenib Venemaa poolt Soomele ja Rootsile potentsiaalselt kujutatava ohu hindamise ja tõlgendamise eesmärki. Julgeolekudilemma teise astme ehk vastusedilemma moodustab siin väljaütlemises tõlgendustest tehtud järeldus, et tänu Venemaa käitumisele on Soome ja Rootsi nihkunud NATOle lähemale. Ühtlasi on siin nähtav ka see, kuidas käesolev situatsioon võib areneda välja julgeolekuparadoksiks isegi siis, kui suurenev ebakindlus ei ole kummagi poole sooviks.

1.2.2 Julgeolekudilemmast pääsemise võimalused ja võimatused

Eelnev peatükk püüdis mõtestada julgeolekudilemmat ning sobivaima kontseptsioonina sai antud uurimisprobleemile välja valitud Boothi ja Wheeleri poolt visandatud kaheastmeline raamistik. Käesoleva peatüki eesmärgiks on mõtestada lähemalt eelnevalt põgusalt mainitud erinevaid julgeolekudilemmale lähenemise võimalusi (kas julgeolekudilemmast on võimalik põgeneda või seda leevendada?). Teoreetilise mudeli koostamise seisukohast on nende erinevate lähenemiste detailsem mõtestamine ja võrdlemine vägagi oluline.

Eelnevalt on juba põgusalt mainitud, mida põhierinevused antud küsimuses endast kujutavad, aga Booth ja Wheeler pakuvad hea kokkuvõtliku raamistiku, mille abil neid erinevusi vaadata. Nad ütlevad, et julgeolekudilemma deterministlikkuse hindamisel on olemas fatalistlik, leevendamise (*mitigator logic*) ning ülesaamise (*transcender logic*) loogika. Need loogikad on mõtestatud ebakindluse (*insecurity*) tajumise kaudu. Fatalistlik loogika eeldab, et ebakindlusest ja seega ka julgeolekudilemmast ei ole võimalik pääseda. Leevendamise loogika näeb võimalusi, kuidas pingeid ja ebakindlust leevendada, aga mõõnab ebakindluse täieliku elimineerimise võimatust. Ülesaamise loogika üritab pakkuda võimalusi, kuidas ebakindlus ja seega ka julgeolekudilemma täielikult elimineerida (Booth & Wheeler, 2008, lk 10).

Booth ja Wheeler on ühtlasi seisukohal, et tuleks hoiduda nende lähenemistele konkreetsete koolkondade „siltide“ külge panemisest (vastavalt siis realistlik, institutsionalistlik või konstruktivistlik). Nad ütlevad, et oluline on kategoriseerida ideid, mitte inimesi (Booth & Wheeler, 2008, lk 10-11). Nende hinnangul vähendab mõtlejatele koolkonna „siltide“ külge kleepimine nende mõtete sügavuse tegelikku ulatust. Nad toovad näitena Jervise, kes on nende hinnangul läbi kolme aastakümne kirjutanud julgeolekudilemmast nii fatalistlikust, leevendamise kui ka ülesaamise loogikast lähtuvalt (Booth & Wheeler, 2008, lk 263). Osaliselt saab kindlasti selle mõttekäiguga nõustuda, et olulisem mõtlejate koolkondadesse jaotamisest - on nende mõtete kategoriseerimine. Samas loovad erinevad koolkonnad ja nende mõtestamine kindlasti olulisel määral intellektuaalset sidusust.

Arvestades asjaolu, et Boothi ja Wheeleri julgeolekudilemma mõtestamine on kahtlemata kõige põhjapanevam ja detailsem, on sobilik lähtuda julgeolekudilemmast ülesaamise võimalikkust või võimatust analüüsides nende poolt väljapakutud raamistikust. Sobilik on alustada just fatalistlikust loogikast. Fatalistlik loogika julgeolekudilemma võtmes tähendab ennekõike seda, et julgeolekuotsingud on riikide - vahelises suhtluses midagi ürgset, mida iseloomustab võistluslikkus, ebakindlus ja vahel ka vägivald. See mõtteloogika on oma olemuselt deterministlik öeldes, et iga sündmus on teatud eelnevate sündmuste tulemus. Oluline on siinkohal kindlasti ka see, et kuigi rahvusvaheliste suhete dünaamika on selles nägemuses ettemääratud, ei tähenda see seda, et riigid ei saaks oma otsustega midagi muuta. Booth ja Wheeler ütlevad, et lihtsalt ettemääratuse konstateerimine ja aktsepteerimine oleks nõ laisk argument. Õnneks ei ole

fatalistid oma mõtteloogikas seda teed läinud ja ei ole oma olukorra parandamiste soovitusel (*prescriptions*) sugugi tagasihoidlikud (Booth & Wheeler, 2008, lk 11-13).

Üheks keskseks fatalistliku mõtteloogika kontseptsiooniks on usaldamatus ning sellest rääkides mainitakse tihtilugu Rousseau mõistujuttu hirvejahist (*stag-hunt*) (Booth & Wheeler, 2008, lk 14). Seda mõistujuttu on tabavalt mõtestanud Kenneth N. Waltz. Tegemist on mõistujutuga, kus viis näljas vaevlevat meest peavad kinni püüdma hirve ning sellest hirvest piisaks kõigi nälja kustutamiseks. Hirv suudetakse kindlalt kinni püüda vaid siis, kui kõik püsivad oma positsioonidel ja teevad koostööd. Hüpotetilises stsenaariumis tekib ühel neist võimalus püüda kinni hirv nii, et tema nälg saab rahuldatud, aga teised jäävad nälga. Loo mõte seisneb selles, et kui kellelgi tekib võimalus lahendada koostööd nõudev situatsioon enda kasuks, siis seda võimalust suure tõenäosusega kasutatakse ja tänu sellele ei saa keegi olla kellegi peale kindel (Waltz K. N., *Man the State and War - a theoretical analysis*, 1959, lk 167-169).

Seda ebakindluse loogikat on mõtestanud ka Mearsheimer. Ta on seisukohal, et kindel saab olla vaid ebakindluses ning mitte kunagi teise riigi kavatsustes. Ta ütleb, et ootamatul agressioonil võib olla väga palju erinevaid põhjusi ning riik ei või kunagi täie kindlusega teada, kas teine riik on mõnest põhjusest piisavalt motiveeritud või mitte (Mearsheimer, 2003, lk 31). Booth ja Wheeler on Mearsheimeri mõtteloogika tabavalt kokku võtnud. Nende hinnangul peitub Mearsheimeri mõtte tuum selles, et kõik, kes saavad teha kahju, võivad teha kahju. Minevik koosneb tragöödiatest ning tulevik kordab suure tõenäosusega vähemalt mingis osas minevikku (Booth & Wheeler, 2008, lk 35). Nagu nähtub, on see loogika väga sarnane eelnevalt mainitud hirvejahile, kus kellegi peale ei saa olla kindel ning ebakindlus on see, mis suhteid suures osas defineerib.

Sobilik on rääkida ka leevenduse võimalikkuse mõtteloogikast. Selle keskmes on anarhia, kus koostööd saab nõ õppida ja ka edukalt praktiseerida (*live and let live logic of anarchy*) (Booth & Wheeler, 2008, lk 83). Üheks koostöö mänguks, mis on olnud leevenduse loogika mõttekeskmes, on vangidilemma. Mäng seisneb selles, et tabatakse kaks kurjategijat samalt kuriteolt ning neid kuulatakse eraldi üle. Stsenaariumeid on selles mängus neli. Esimene stsenaarium seisneb selles, et vangid teevad koostööd ja kumbki ei räägi teist välja (mõlemad pääsevad vabadusse). Teine stsenaarium on see, kui mõlemad vangid räägivad üksteist sisse ning mõlemad lähevad teatud ajaperioodiks vangi. Kolmas

ja neljas stsenaarium on olukorrad, kus üks räägib teise sisse ning teine ei räägi (lootes koostööle). Enesepäästja saab selle tulemusel vabadusse ja teine läheb pikaks ajaks vangi (Jervis, 1978, lk 171).

Eelnev mõtteloogika on ülekantav riikidevahelisele suhtlusele ja julgeolekudilemmale lahenduse otsimisele. Jervis arutleb selle üle, et millised faktorid teevad koostöö tõenäolisemaks või vähem tõenäolisemaks. Ta ütleb esmalt, et kõige kiiremini jõutakse vastastikkuse koostöö lahenduseni siis, kui korrata mängu mitu korda. Osalised õpivad kiiresti, et kõigi huvides on teha koostööd. Samas arutleb ta ka selle üle, et mis teeb koostöö tõenäolisemaks siis, kui mängu ei saa mitu korda läbi mängida. Tema hinnangul teeb koostöö tõenäolisemaks see, kui tõsta koostööst tulenevaid kasusid ja vähendada potentsiaalseid kaotusi sellest, kui üks osapool teeb koostööd ja teine ei tee. Hirm saada teise osapoole poolt ära kasutatud on kõige tugevam faktor, mis tema hinnangul halvab võimalikku koostööd (Jervis, 1978, lk 170-172).

Booth ja Wheeler viitavad Axelrodile, kes on mõtestanud vangidilemma valguses koostöö võimalikku õppimist läbi I maailmasõja kaevikute läänerindel. See seisneb selles, et kui üksteise vastas olid samad sõdurid pikemat aega, siis nende vaheline tuleintensiivsus vähenes, sest nad said väidetavalt aru, et kui mõlemad pooled tulistavad vähem, siis see on mõlemale poolele kasulik. Booth ja Wheeler möönavad, et tegemist on hea laboratooriumiga uurimaks ebakindlusega toimetulekut. „*In these situations the players live to fight, or cooperate, another day*“ (Booth & Wheeler, 2008, lk 86). Samas on nad skeptilised selle ülekandmises julgeolekudilemma leevendamise võimalikkusele öeldes, et olukord on teine, kui kaalul on riigi püsijäämine või selle võimalik kaotamine. Näiteks toovad nad Iisraeli öeldes, et Iisraelile oleks vastaste koostöösoovide ekslik tõlgendamine potentsiaalselt hukatuslik (Booth & Wheeler, 2008, lk 86-87).

Üheks leevendusloogika keskseks komponendiks on kindlasti ka režiimiteooria, mida Jervis on 82. aastal defineerinud kui põhimõtete, reeglite ja normide kogumit, mis soodustab riikide vaoshoitud käitumist eeldusega, et teised vastavad samaga. Jervis on defineerinud 4 eeltingimust selleks, et julgeolekurežiim saaks toimida ja laieneda. Esimeseks on see, et relevantsete suurvõimude peavad seda tahtma, mis tähendab omakorda automaatselt seda, et nad peavad olema rahul valitseva *status quo*ga (Booth & Wheeler, 2008, lk 87-88).

*Status quo*ga rahuldumine julgeolekurežiimi võtmes tähendab ühtlasi ka seda, et kõik *status quo*le potentsiaalselt osaks langevad muutused tuleb lahendada koostöö, mitte vastandumise abil. Teiseks eelduseks on see, et asjaosaliste riikide väärtused julgeolekust peavad langema kokku. Kui riigid ei usu ega suuda samastuda üksteise kavatsustega, liigub olukord automaatselt fatalistliku loogika suunas. Kolmandaks eelduseks on see, et julgeolekurežiim ei saa areneda, kui mõni osapool mõtestab oma turvatunde kasvu läbi teise osapoole ebakindluse kasvu. Neljandaks eelduseks on see, et sõda ja unilateraalse ambitsiooni teostamine läbi selle - peab tunduma liiga kulukas. Kui üks osapool hindab sõda ja jõudu kui välispoliitilist instrumenti, siis ei ole võimalik julgeolekurežiimi edukalt moodustada (Booth & Wheeler, 2008, lk 87-88).

Kui mõtestada eelnevalt loetletud nelja eeltingimust läbi käesoleva teravnenud julgeolekusituatsiooni ning Soome, Rootsi, NATO ja Venemaa raamistiku siis on selgelt näha, et nende eeltingimuste täitmine edukaks julgeolekurežiimi tekkeks ja seeläbi julgeolekudilemma leevendamiseks on selgelt küsitavad. Eriti kui mõtestada Venemaad relevantse suurvõimuna, kes ei rahuldu hetkel valitseva *status quo*ga ning kes näeb sõjalise jõu kasutamises instrumenti valitseva *status quo* murdmiseks läbi vastandumise, mitte läbi koostöö.

Liikudes edasi leevendamise loogikast ülesaamise loogikale, siis nagu ka eelnevalt mainitud, on konstruktivistliku loogika aluseks julgeolekudilemma mõtestamisel eeldus, et tegemist on sotsiaalse konstruktsiooniga. Sellest lähtuvalt ei pea ka anarhia olema selline nagu seda näevad fatalistid. Alexander Wendt on öelnud, et ei ole olemas ühtset loogikat anarhiast (Booth & Wheeler, 2008, lk 93-94). Booth ja Wheeler on seisukohal, et konstruktivistid ei pea hoolimata eelnevalt mainitud julgeolekudilemmast ülesaamist või põgenemist sugugi lihtsaks ülesandeks. Sotsiaalsed konstruktsioonid loovad struktuure, mis on muutustele vastupidavad ning mida peetakse normaalseks. Wendt on seisukohal, et muutuma saab hakata midagi siis, kui hakatakse endale teadvustama sotsiaalselt konstrueeritud struktuuride olemust ja toimimisloogikat ning tegutsetakse sellest lähtuvalt (Booth & Wheeler, 2008, lk 94).

Julgeolekudilemmast ja seega ka julgeolekuparadoksist ülesaamise loogika keskmes on usaldus, samal ajal kui leevendamise loogika keskmes, on koostöö. Usalduse ja koostöö erinevust on Booth ja Wheeler väga selgelt ja tabavalt mõtestanud. Nad

ütlevad, et koostöö vajab toimimiseks samu loogikaid nagu usaldus (etteaimatavus, ennustatavus, kindlus). Koostööst saab usaldus aga ainult siis, kui suudetakse liikuda sügavamale ratsionaalse egoismi poolt varjutatud enesekasupüüdlikkusest ning hakatakse „I“ (mina) asemel mõtestama suhteid ja nendest saadavaid kasusid läbi „we“ (meie). Nad rõhutavad, et kui need kaks mõistet siduda ebakindluse tunnetamisega, siis teatud ebakindlus jääb alati ja seega ei ole võimalik nende hinnangul julgeolekudilemmast kunagi põgeneda (*to escape*) vaid ainult üle saada (*to transcend*) (Booth & Wheeler, 2008, lk 171-172).

Autori hinnangul on just see „alati jääv“ ebakindlus see, mis varjutab nii julgeolekudilemma leevendamise kui ka sellest ülesaamise loogikat. Booth ja Wheeler nõustuvad fatalistidega, et ebakindlus on maailmapoliitika üks fundamentaalseid aluseid. Samas nad on lootusrikkad ülesaamise loogika osas, mis tõstab esile norme. Need normid aitaksid vähendada ebakindlust ja suurendada usaldust. Nende hinnangul on ebakindlus kõige alus ja seega peab ka usalduse ehitamine baseeruma sellel ebakindlusel ja seda arvesse võtma. Näitena toovad nad Euroopa Liidu, mis on loodud nende hinnangul ebakindlusele eesmärgiga seda vähendada ning eesmärgiga suurenda usaldust. Sõjaline vastasseis Euroopa Liidu sees on muutunud praktiliselt mõeldamatuks, aga sõjakoledusi hoitakse samal ajal selgelt meeles. Nende hinnangul on Euroopa Liit suurepärane näide sellest, kuidas julgeolekudilemmast Euroopa riikide vahel ei ole põgenetud vaid sellest on üle saadud. (Booth & Wheeler, 2008, lk 256-257).

Eelnevalt toodud mõtted on väga tabavad. Saab nõustuda sellega, kuidas mõtestatakse julgeolekudilemmast ülesaamise loogikat Euroopa Liidu näitel. Samas tekib õigustatult küsimus, millisel viisil või millise piirini oleks neid arenguid võimalik üle kanda täna nähtavatesse pingekolletesse. Käesoleva töö autor on seisukohal, et julgeolekudilemma leevendamise loogika või sellest ülesaamise loogika ei ole ülekantav hetkel Soome, Rootsi, NATO ja Venemaa raamistikule ebakindlusest pakatavas situatsioonis, mida varjutab Ukraina kriis. Leevendamise loogika toimimise vastu räägib selgelt see, et tingimused⁶ edukaks julgeolekurežiimi rajamiseks, toimimiseks ja arenemiseks ei ole autori hinnangul täidetud. Ülesaamise loogika vastu räägib see, et ei ole nähtavaid võimalusi, kuidas viia läbi edukat identiteedimuutust vastandumise

⁶ Eelnevalt mainitud Robert Jervise poolt sõnastatud eeltingimused edukaks julgeolekurežiimi tekkeks

olukorras. Suhete ja kasude mõtestamine läbi „we“ (meie) tundub hetkeolukorras mittedaavutatav ning ebarealistlikum kui „I“ (mina) kasutamine. Seega jääb üle vaid fatalistlik loogika ning selle kasutamine tundub autori hinnangul praegu valitsevas julgeolekusituatsioonis kõige loogilisem.

1.2.3 Fatalistliku julgeolekudilemma mudelid

Üle-eelmine peatükk tegeles kõige sobivaima julgeolekudilemma kontseptsiooni otsimisega ja välja sai valitud Boothi ja Wheeleri poolt pakutud nägemus kaheastmelisest raamistikust, mis võib viia julgeolekuparadoksini. Eelmine peatükk võrdles omavahel julgeolekudilemmast võitu saamise loogikaid ning tõdes, et käesoleva probleemi uurimiseks tundub kõige optimaalsem fatalistlikust julgeolekudilemma käsitlusest lähtumine. Enne teoreetilise argumendi ja mudeli sõnastamist on antud peatüki eesmärgiks vaadata lähemalt fatalistliku julgeolekudilemma mudeleid. Neid mudeleid võib mõtestada ka kui soovitusi (*prescriptions*), millest fatalistliku julgeolekudilemmasse sattunud riigid peaksid lähtuma.

Sobilik on alustada kahe olulise kontseptsiooni tutvustamisega, mis on siiani jäänud kajastamata. Julgeolekudilemma - ja julgeolekuparadoksi mõtestamise kõrval on väga olulised ka sellised kontseptsioonid nagu julgeolekudilemma vastuvõtlikkus (*security dilemma sensibility*) ja strateegiline väljakutse (*strategic challenge*). Need kontseptsioonid on toimijateks Boothi ja Wheeleri kaheastmelises julgeolekudilemma raamistikus. Julgeolekudilemma vastuvõtlikkus tähendab mängija võimekust lugeda teise poole signaale, neid mõtestada ning neile adekvaatselt vastata. Ehk siis tähistab see suutlikkust mõista situatsiooni, mille sees ollakse ning suutlikkust sellest lähtuvalt tegutseda. Olulise komponendina näitab see ka suutlikkust mõista ja analüüsida hirmu ja ebakindluse rolli julgeolekudilemma kujundamisel. Strateegiline väljakutse seevastu tähendab olukorda, kus tõlgendusdilemma (esimene aste) on lahendatud viisil, kus vastasele on omistatud tänu tema käitumise tõlgendamisele reaalse julgeolekuohtu „silt“ ning seetõttu seisneb strateegiline väljakutse vaid vastusedilemmas (Ehitada üles sõjavägi? Liituda koalitsiooniga?...) (Booth & Wheeler, 2008, lk 7-9).

Booth ja Wheeler jaotavad fatalistliku käsitluse uurimise väga tabavalt kolme valdkonda. Esimeseks on ebakindlus, teiseks relvad ja kolmandaks hirm. Ebakindlusest on siin töös juba üsna palju juttu olnud ning on tõdetud, et teatav ebakindlus on see, mis jääb alati ning tänu sellele on just ebakindlus maailmapoliitikas üheks fatalismi tõukavatest faktoritest. Mida siis ebakindluse korral teha? (milliseid „retsepte“ kirjutatakse?). Eelnevalt on juba mainitud Mearsheimeri loogikat, et kindel saab vaid olla ebakindluses (Mearsheimer, 2003, lk 31). Lühidalt seisneb Mearsheimeri retsept selles, et kõige parem kaitse on alati ründava vastuse valimine (Mearsheimer, 2003, lk 34-36). Mearsheimeri ründavat taktikat on mõtestatud ka kui julgeolekudilemma pööramist eelnevalt mainitud strateegiliseks väljakutseks (Booth & Wheeler, 2008, lk 35). Eelnevast lähtudes võiks siis ründav „retsept“ Soomele ja Rootsile olla tugeva kaitsevõime arendamine ning strateegilise koalitsiooni ehk NATOga liitumine. Ründava Realismi üheks eelduseks on see, et riikidel ei ole võimalik edukalt signalseerida oma positiivseid kavatsusi (Booth & Wheeler, 2008, lk 37-38). Ehk siis selle kohaselt Venemaa signaalid, mis lükkavad agressiivseid motiive ümber, ei suuda tekitada usaldust Soomes ja Rootsis, ning Soome ja Rootsi ei suudaks NATOga liitumist signalseerida Venemaale ohutu sammuna.

Teise aspektina on oluline rääkida relvadest. On antud hinnanguid, et relvad kui sümbolid, kutsuvad juba iseenesest esile mitteusaldamist ja ebakindlust. Relvi võib kasutada ja näha nii heidutusena kui ka veenava meetmena (Booth & Wheeler, 2008, lk 42-43). Seega võib ühelt poolt näha Venemaa relvi kui meetet, mis hoiab näiteks Soomet NATO-ga liitumast (veenama, *coerce*) ning teisalt oleks Soome NATOga liitumine heidutus Venemaa relvade vastu. Olulise panuse julgeolekudilemma fatalistlikku mõtestamisse on teinud Jervis oma teosega „*Perception and Misperception in International Politics*,” kus ta räägib ründe - ja kaitserelvade eristamisest ning arendab välja kaks olulist mudelit: heidutusmudel ja spiraalne mudel. Heidutusmudeli olulisus seisneb võimekuses näidata valmisolekut sõja-pidamiseks. Jervise hinnangul tuleb agressorile näidata, et tema ees ei olda nõus taganema. Alguses taganedes ja hiljem veast aru saades on tema hinnangul oluliselt raskem usutavat heidutust üles näidata (Jervis, 1976, lk 58-59).

Waltz on mõtestanud nõrgemate riikide heidutusvõimet läbi kahe faktori, millest esimene on füüsiline ning teine psühholoogiline. Füüsiline võimekus näitab otseselt seda,

kas riik on võimeline välja panema võitlusvõimelise armee ning psühholoogiline aspekt seda, kas armee väljapanekuks on valmisolek ka psühholoogilisel tasandil olemas. Ta on seisukohal, et edukaks heidutuseks peavad olema täidetud mõlemad komponendid (Waltz K. N., 2008, lk 268). Oluline on siinkohal kindlasti ka see, et heidutusmudeli kohaselt ei ole agressor või revisionistlik riik muudetav *status quod* hindavaks riigiks läbi järeleandmiste. Seega kui tõlgendusdilemma on lahendatud viisil, mis viitab vastaspoole agressiivsetele kavatsustele ja heidutusmudeli vajalikkusele, siis on ainsaks optimaalseks valikuks võimalikult usutava heidutuse pakkumine (Booth & Wheeler, 2008, lk 47).

Jervise heidutusmudelit on põhjalikult mõtestanud ka Charles L. Glaser, kes ütleb, et heidutusmudelis on eriti keeruline „retsepti“ kirjutada siis, kui vastaseks on ennast ebakindlana tundev „ahne“ riik. Ta ütleb, et sellise riigi heidutamine suurendab vastaspoole ebakindlust veelgi ning tänu sellele võtab vastaspool ette abinõusid, mis omakorda raskendavad tema heidutamist (Glaser, 1992, lk 504-505). Viimane mõte on eriti kõnekas, kui mõtestada Venemaad - kui ennast ebakindlana tundvat ahnet riiki.

Viimne mõte haakub oma olemuselt Jervise teise mudeliga (spiraalne mudel), mille sisuks on see, et kui riigid otsivad omale kaitset, siis saavad nad üheaegselt nii „liiga palju“ kui ka teisalt „liiga vähe.“ „Liiga palju“ on mõtestatud läbi selle, et nad omandavad ise võime viia läbi agressiooni ning „liiga vähe“ on mõtestatud läbi selle, et teine riik teeb sellest lähtuvalt oma korrigeerimised ja suurendab oma rünnakuvõimet (Jervis, 1976, lk 63-65). See viib situatsioonini, kus on rohkem ebakindlust suurema militaarse võimekuse juures (Booth & Wheeler, 2008, lk 46).

Jervise tüpoloogia kohaselt - on seega oluline mõista, kas ollakse heidutust vajavas situatsioonis või spiraalses situatsioonis ning sellest lähtuvalt tegutseda. Kui kasutada heidutusmudelit spiraalses olukorras, võib kergesti muuta potentsiaalselt koostööl põhineva suhte vastastikkuseks vaenuks. Kasutades vastupidiselt spiraalset taktikat (signaaliseerida kindlustunnet) heidutust vajavas situatsioonis, on oht saada ära kasutatud (Booth & Wheeler, 2008, lk 48).

Vast ühe kõige olulisema täiendusena pakutakse „retseptina“ välja ka nende kahe lähenemise segu olukorras, kui ollakse ohustatud agressori poolt, kelle motiivid peituvad ambitsioonides, mitte hirmus. „Retsepti“ sisuks on see, et tuleb signaaliseerida positiivseid kavatsusi, ehitades samal ajal üles heidutusmeetmeid (Booth & Wheeler, 2008, lk 47-48).

Viimane mõte on eriti kõnekas, kui mõtestada Venemaad kui agressorit, kelle motiivid peituvad ambitsioonides, mitte hirmus. Selle „retsepti“ kohaselt peaksid Soome ja Rootsi signaliseerima Venemaale võimalikult positiivseid kavatsusi samal ajal valmistades ette põhjalikku heidutusmeetmete paketti. Eraldi küsimus on see, et kas situatsiooni selliselt mõtestamiseks jätkub riigijuhtidel eelnevalt mainitud julgeolekudilemma vastuvõtlikkust.

Nagu nähtub, siis väga palju taandub julgeolekudilemmas opereerimisel ka signaliseerimisele. Jättes korraks Mearsheimeri hinnangu selle võimatusest kõrvale, on oluline rääkida ka ründe- ja kaitse relvade eristamisest. Saab arutleda selle üle, kas need on omavahel eristatavad või mitte. Mingis osas sõltub sellest kindlasti ka signaliseerimise potentsiaalne edukus. Mearsheimerile vastu-argumenteerides on väga korraliku argumendi koostanud Kaufmann ja Glaser. Väites, et ründe- ja kaitserelvad on üksteisest eristatavad, loovad nad kaks hüpoteetilist maailma, kus ühes on kasutusel vaid kiiresti liikuvad tankid ja teises suurtükid, mida ei saa kohapealt liigutada. Selles valguses püstitavad nad retoorilise küsimuse: kummas maailmas domineerib ründevõimekus ja kummas kaitsevõimekus (Glaser & Kaufmann, 1998, lk 80)? Seega saab nõustuda, et mingil tasandil on ründe- ja kaitserelvad eristatavad. Iseküsimus on see, kas sellest piisab edukaks signaliseerimiseks.

Oluline on rääkida ka hirmust. Üheltpoolt on hirm midagi nii ürgset, et ei vaja definitsiooni, aga teisalt midagi väga sotsiaalset, mis on põimitud ajaloo, kultuuri ja poliitikaga. Hirm lahendamatu ebakindluse võtmes on see, mis teeb riigijuhtidel otsustamise väga keeruliseks (Booth & Wheeler, 2008, lk 62). Hirmu ei taheta näidata, sest see väljendab ebakindlust ning ebakindlus väljendab nõrkust, mis võib ohustada näiteks usutatavat heidutust. Seega võib vaikus ja hirmust mitte rääkimine olla Boothi ja Wheeleri hinnangul kõige kõnekam (Booth & Wheeler, 2008, lk 63-64). Nad argumenteerivad Iisraeli ja Palestiina konflikti abil, et hirmu olemasolu toidab fatalismi. Hirm ei lase Iisraelil tegutseda viisil, mis rahuldaks palestiinlasi (Booth & Wheeler, 2008, lk 70). Ühtlasi väidavad nad üsna loogiliselt, et mida rohkem on hirmu, seda rohkem langetatakse julgeolekudilemmas pessimistlikult meelestatud otsuseid (Booth & Wheeler, 2008, lk 78-79). Nad võtavad fatalistliku loogika kokku olulise märkusega öeldes, et fatalistlik loogika mitte lihtsalt ei seleta reaalsust vaid ühtlasi loob seda ka ise (Booth & Wheeler, 2008, lk 80).

1.2.4 Teoreetiline argument

Kõike eelnevat arvesse võttes on oluline moodustada antud uurimisprobleemi valguses teoreetiline argument (vt joonis 1). Eelnevalt sai valitud välja julgeolekudilemma mõtestamisel Boothi ja Wheeleri poolt visandatud kaheastmeline raamistik. Julgeolekudilemma leevendamise või ülesaamise erinevaid loogikaid võrreldes sai välja valitud fatalistlik loogika, mis erilisi võimalusi julgeolekudilemma leevendamiseks ega sellest ülesaamiseks ei näe. Fatalistlikke mudelid lähemalt analüüsid on selge, et häid valikuid ei ole. Enamasti on „retseptideks“ üsna ründavad lahendused, mis eeldaksid Soomelt ja Rootsilt oluliselt tugevama heidutuspositsiooni võtmist – ehk siis potentsiaalselt ka NATOga liitumist. Tagasihoidlikud ja signaliseerivad lahendused eeldavad võimekust edukalt signaliseerida ning vastaspoole vastuvõtlikkust nendele signaalidele. Kõige tähelepanuväärsema „retseptina“ paistab autori hinnangul silma variant, mis soovib kasutada segu heidutusmudeli ja spiraalse mudeli toimimisloogikatest – signaliseerida positiivseid kavatsusi, kuid samal ajal mõeldes ka heidutusmeetmete väljaarendamise peale. (Booth & Wheeler, 2008, lk 47-48).

Teoreetilise raamistikuna sõnastab autor eelnevast teoreetilisest arutelust lähtudes stsenaariumi, kus naaberriigi agressiivsuse suurenemine toob endaga kaasa tõlgendusdilemma. Seda protsessi saadab ebakindluse suurenemine. Tõlgendusdilemma lahendamist mõjutavad sekkuvate muutujatena riigi suhted teise riigiga nii ajalooliselt kui ka tänases päevas ning julgeolekudilemma vastuvõtlikkus. Tõlgendusdilemma võimalikke lahendusi on kaks. Esimene variant on see, et teises riigis ei nähta reaalselt julgeolekuohtu ning teiseks variandiks on vastavalt julgeolekuohtu nägemine. Mõlemal juhul jõutakse vastusedilemma tasandini. Kui vastusedilemma tasandini jõutakse läbi julgeolekuohtu mittenägemise, siis peaks see soosima positiivsete ja koostööd soodustavate signaalide kuvamist. Siiski on võimalik ka sealt jõuda rangema positsiooni võtmisesse või balansseeriva vastusedilemma lahenduseni, aga neid juhtumeid peaks ilmselt klassifitseerima kõrvalekalletena (vt joonis 1 – tähistatud punktiirnooltega).

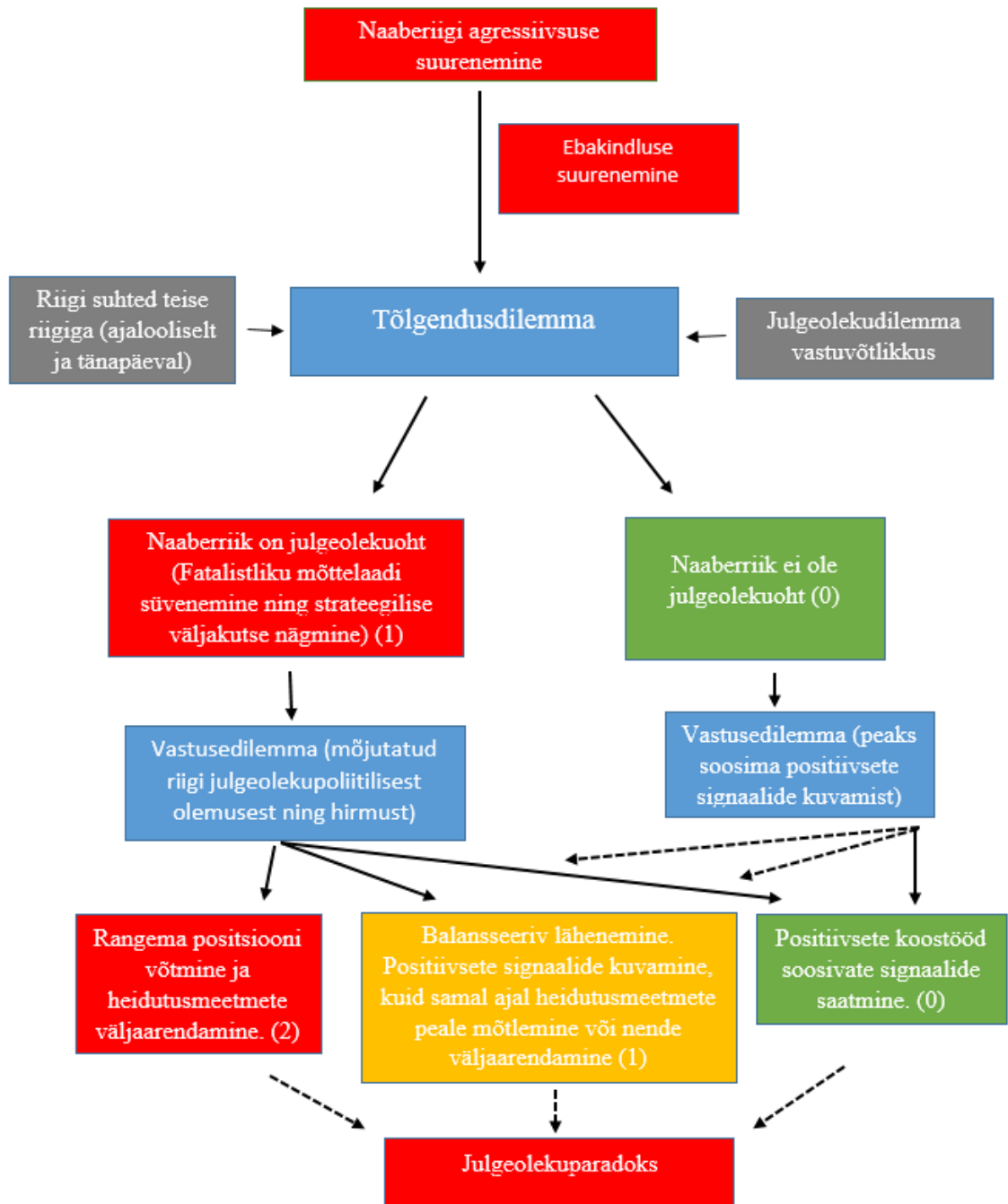
Kui vastusedilemmani jõutakse julgeolekuohtu nägemise kaudu, siis on võimalikke variante kolm. Vastus võib langeda positiivsete signaalide kuvamisse (näha teises riigis julgeolekuohtu, aga peetakse kõige targemaks hoida häid suhteid ja

saata positiivseid signaale). Ühtlasi võib vastus langeda ka balansseerivasse kategooriasse (saadetakse positiivseid signaale, aga samal ajal mõeldakse ka heidutusmeetmete peale) ning rangema positsiooni võtmisesse (lähtuvalt teisest riigist tulenevast ohust, tuleb arendada välja heidutusmeetmed). Olgu öeldud, et vastusedilemma lahendamist mõjutavad kindlasti ka riigi julgeolekupoliitiline olemus ning hirm.

Sõltumata tõlgendusdilemma ja vastusedilemma tulemustest, võivad kõik kolm võimalikku vastusedilemma varianti, viia potentsiaalselt soovimatute tulemusteni ehk julgeolekuparadoksini. Esimesel juhul (rangema positsiooni võtmine) juhtub see siis, kui ohustav riik vastab heidutusele veelgi suurema agressiivsusega. Teisel juhul (balansseeriv lahendus) juhtub see siis, kui ohustav riik saab ohustatava riigi tegelikest kavatsustest aru ning suurendab sellest lähtuvalt agressiivsust. Kolmas variant (positiivsete signaalide kuvamine) võib viia julgeolekuparadoksini, kui ohustatav riik tõlgendas ohustava riigi kavatsusi valesti ning viimane kasutab ohustatavat riiki lihtsalt ära (vt joonis 1).

Kui asetada sõnastatud teoreetiline mudel julgeolekudilemma raamistikku teravnenud julgeolekusituatsiooni konteksti, siis autori eelduseks lähtuvalt teoreetilisest arutelust on: „Naaberriigi agressiivsuse suurenemine toob endaga kaasa fatalistlikumad lahendused tõlgendus- ja vastusedilemmas. See tähendab seda, et tõlgendusdilemmas nähakse teises riigis rohkem julgeolekuohtu kui varem ning vastusedilemmas pooldatakse senisest rangema positsiooni võtmist (vt Joonis 1). Töö järgnevas osas saab vaadeldud Soome ja Rootsi näitel selle eelduse vettpidavust.

Teoreetiline mudel (Joonis 1)

1.3 Metodoloogilised aspektid

Enne Soome ja Rootsi ning nende potentsiaalse NATO liikmesuse küsimuse juurde minemist- on vaja tutvustada metodoloogilisi aspekte. Kõigepealt saab vaadeldud Soomet ja Rootsilt eraldi ning seejärel neid võrdlevalt kõrvutades. Soome ja Rootsi alapeatükid jagunevad omakorda erinevate tahkude kirjeldusteks. Mõlema riigi puhul on esmalt vajadus vaadata nende riikide julgeolekupoliitilist ajaloolist tausta ning suhteid Venemaaga. Teoreetilises raamistikus panustab see sekkuva muutujana tõlgendusdilemma lahendamisse (vt joonis 1). Soome puhul on siin keskmes soomestumise (*finlandization*) poliitika ning Rootsi puhul pikemate traditsioonidega neutraalsuspoliitika.

Järgmise aspektina saab mõlema riigi puhul vaadatud militaarstruktuuride võimekust ja nende iseloomu. See on vaadeldav riigi julgeolekupoliitilise olemuse ühe tahuna, mis mõjutab vastusedilemma lahendamist (vt joonis 1). Selle peatüki alla kuulub ka riigi julgeoleku haavatavuse hindamine. Kolmanda aspektina saab mõlema riigi puhul vaadatud avaliku arvamuse toetust NATO liikmesusele. Avaliku arvamuse toetus või vastuseis NATO liikmesusele kõneleb muuhulgas kindlasti ka hirmust, mis samuti panustab vastusedilemma lahendamisse (vt joonis 1). Kõigi eelnevalt mainitud kolme aspekti hindamiseks kasutab autor sekundaarseid andmeid.

Neljanda aspektina ning kõige mahukamalt saab vaadeldud Soome ja Rootsi poliitilise eliidi NATO-suunalist poliitilist retoorikat läbi kõneaktide analüüsi. Nende primaarsete andmete kogumisel sai arvesse võetud ajalist raamistikku ning relevantseid ametikohti. Relevantseteks ametikohtadeks, millel öeldu antud töö kontekstis arvesse läheb, on: peaministrid, kaitseministrid, välisministrid, parlamendi erakondade esimehed, riigikogu esimehed ning kaitsejõudude ülemjuhatajad. Soome puhul sai arvesse võetud ka presidendi ametikohta. Ametikohtade ajaliseks raamistikuks sai välja valitud 01.01.2008-30.04.2015 (ametikohad ning nendel töötavad inimesed). Nendel ametikohtadel sooritatud kõneaktide puhul sai arvesse võetud kõneakte samas ajalisel raamistikus ning osaliselt ühtlasi ka kõneakte, mis tehti 2007. aastal (eeldusel, et sama isik oli samal positsioonil ka 2008. aastal). Ametikohtade valiku põhjenduseks on asjaolu, et need ametikohad on autori hinnangul riigi julgeolekupoliitika kujundamisel

võtmetähtsusega. Ajalise perioodi põhjenduseks on asjaolu, et selline ajaline raamistik katab endas nii Gruusia sõjale eelnevat, Gruusia sõja ja Ukraina konflikti vahele jäävat aega ning Ukraina konflikti ajal öeldut. See annab võimaluse jälgida seda, kuidas väljaütlemised on muutunud või ei ole muutunud teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis.

Kõneaktide puhul sai esmalt hinnatud seda, kuidas lahendatakse tõlgendusdilemma (Venemaad defineeritakse julgeolekuohuna või mitte). Antud tasandil sai kõneaktid kodeeritud binaarselt „1“ või „0“ skaalal. Kõneaktile antud kood „1“ tõlgendusdilemmas tähendab seda, et Venemaad nähakse vastavalt siis Soomele või Rootsile julgeolekuohuna ning kood „0“ tähendab seda, et Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita. Nendes samades kõneaktides sai ühtlasi kodifitseeritud ka vastusedilemma lahendamine. See sai tehtud kolmeastmeliselt: „2“, „1“ või „0.“ Teisel tasandil tähistab „2“ rangema positsiooni võtmist, „1“ balansseeriva lahenduse otsimist ning „0“ viitab positiivsete signaalide kuvamise vajadusele. Koodid on märgitud ühtlasi ka teoreetilisele mudelile (vt joonis 1 – tõlgendusdilemma ja vastusedilemma variantide järel sulgudes).

Kõik vaadeldud kõneaktid said seega kaks koodi (tõlgendusdilemma ja vastusedilemma) ning teoreetilisest mudelist lähtuvalt on seega põhilised võimalused kõneaktide kodifitseerimiseks vastavalt: 1-2 (naaberriik defineeritakse julgeolekuohuna ning viidatakse rangema positsiooni võtmise vajadusele ja heidutusmeetmete väljaarendamisele – NATOga liitumine), 1-1 (julgeolekuohu defineerimine, aga vastusedilemmas pooldatakse balansseerivat ning vähemalt esialgu häid suhteid hoidvat lahendust) ning 1-0 (julgeolekuoht defineeritakse, aga peetakse vajalikuks saata vaid positiivseid signaale).

Kui Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita on põhiliseks võimaluseks 0-0 (ei defineerita julgeolekuohtu ning pooldatakse positiivsete koostööd soosivate signaalide jätkamist). Teoreetilise mudeli tuumloogikast kõrvalekalduvate kõneaktide näol (*deviant cases*) võib kodifitseerimise tulemuseks olla vastavalt ka 0-1 (julgeolekuohtu ei defineerita, aga nähakse vajadust midagi julgeolekupoliitikas balansseerivalt muuta) või 0-2 (julgeolekuohtu ei defineerita, aga nähakse vajadust võtta rangem positsioon ning arendada välja heidutusmeetmed). Kvalitatiivselt saab kõneaktides võimaluse korral hinnatud ka julgeolekudilemma vastuvõtlikkust, mis panustab sekkuva muutujana

tõlgendusdilemma lahendamisse (vt joonis 1). Põhiliselt keskendub kõneaktide analüüs aga siiski tõlgendusdilemma ja vastusedilemma lahenduste kodifitseerimisele ning nendel tasanditel nähtavate trendide otsimisele.

Töö järgneva osa eesmärgiks ongi paigutada Soome ja Rootsi suhe NATO ning Venemaaga eelnevalt väljaarendatud julgeolekudilemma raamistikku ning seeläbi testida selle teoreetilise raamistiku sobivust antud uurimisprobleemile. Seeläbi on võimalik näha selle teoreetilise lähenemise suutlikkust seletada kaasaegseid arenguid Soome ja Rootsi julgeolekudilemmas. Teisiti sõnastades: kuidas julgeolekudilemma kohaolek ja selle muutumine suudab seletada Soome ja Rootsi valmisoleku astet NATO-ga liitumiseks. Antud uurimisprobleemile lähenemises on kesksel kohal kindlasti ka just teravnenud julgeolekusituatsioon. Teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis antud probleemi vaatlemine loob relevantse ja kaasaegse pildi Soome ja Rootsi NATO-suunalisest poliitikast. Ühtlasi aitab see testida teoreetilises argumendis sõnastatud eeldust, et naaberriigi agressiivsuse suurenemine toob endaga kaasa fatalistlikumad lahendused tõlgendus- ja vastusedilemmades.

2. SOOME JA ROOTSI JULGEOLEKUDILEMMA RAAMISTIKUS

Nagu eelnevalt mainitud, siis töö teine osa jaguneb kolmeks. Töö teise osa esimeses peatükis saab eraldi vaadatud Soomet, teises osas Rootsit ning kolmas osa teenib nende kahe riigi julgeolekudilemma ning julgeolekupoliitilise situatsiooni võrdlemise eesmärgi.

2.1 Soome julgeolekudilemma raamistik

Soumenlinna kindluse väravale on graveeritud tekst, mis eesti keelde tõlgituna kõlab nii: „Tulevastele põlvedele! Seiske siin omal maal ja ärge kunagi lootke välisele abile“ (Giles & Eskola, 2009, lk 1). On öeldud, et tänu geograafiale ja ajaloo keerdkäikudele omab Soome unikaalset positsiooni NATO, Euroopa Liidu ja Venemaa suhete raamistikus (Giles & Eskola, 2009, lk 1). Järgnevate peatükkide eesmärgiks on pakkuda laiapõhjalist taustainfot Soome julgeolekupoliitilistest olemusest kuni tänapäevaste tendentside analüüsini teravnenud julgeolekusituatsioonis.

2.1.1 Soomestumine

Iseseisev Soome sündis I maailmasõja lõpus väga ohtlikes oludes. Tüliküsimused olid üleval nii Venemaaga kui ka Rootsiaga. 1919-1920 olid valmis isegi plaanid mobilisatsiooniks Rootsi sissetungi korral (Nevakivi, 1997, lk 13). Põhiprobleemiks oli aga siiski 1556 km pikkune piir Venemaaga, mille kaitsmist raskendas looduslike tõkete (mäed, suured veekogud) puudumine. Usuti, et tihe mets koostöös soodega suudab pakkuda looduslike takistuste näol piisavalt abi. See osutus aga illusiooniks (Nevakivi, 1997, lk 14). Kahe maailmasõja vahelisel perioodil üritati sõjalist koostööd arendada nii Balti-riikidega kui ka Poolaga. Soome õnneks või kahjuks need kavatsused luhtusid.

Toetust otsiti Rahvaste Liiga kaudu ka Suurbritannialt ning Prantsusmaalt, aga Soome sai üsna pea aru, et Lääneriikide motivatsioon ida pool asuvaid neutraalseid riike kaitsta ei ole kuigi kaugeleulatav (Nevakivi, 1997, lk 15).

Soome jaoks läks olukord „hapuks“ 1939. aastal, kui Nõukogude Liit asus oma osa Molotov-Ribbentropi paktis kokkulepitud mõjusfäärist taga nõudma. Erinevalt Balti riikidest astus Soome Nõukogude Liidu nõudmistele vastu ning puhkes Talvesõda (Nevakivi, 1997, lk 15-16). Soome oli suhteliselt suures isolatsioonis ning eriti suureks hoobiks oli see, et isegi Rootsi ei olnud nõus oma neutraalsuse minetamise hirmus Soomet abistama. Vähe sellest – Rootsi ei lasknud isegi oma maad transiidi jaoks kasutada, et Lääneriikide poolt tulev sõjavarustus Soomeni jõuaks. Nevakivi hinnangul jätsid need kogemused tugeva traumaatilise jälje Soome hilisemale julgeolekupoliitikale - eriti valdkondades, mis puudutavad sõjalist koostööd (Nevakivi, 1997, lk 17-18).

Soome suutis siiski saavutada rahuleppe (1940. aasta Moskva rahu), aga sellest tulenevalt jäi Soome ilma mitmetest militaarstrateegiliselt olulistest aladest. Rahu tundus väga habras ning asjaolu, et Nõukogude Liit arendas muljetavaldava kiirusega Soome piiri taga oma raudteevõrgustikku, tegi ärevaks. Osaliselt nende sündmuste tõttu võttis Saksamaa Soome 1940. aastal oma sõjalise abiprogrammi liikmeks ning asus Soome saatma relvastust, lootes hiljem Soomet kasutada rünnakul Nõukogude Liidu vastu. Soome saadetud relvastus oli selgelt kaitsele orienteeritud, et hoida Soome Nõukogude Liidu ulatusest väljas. Soome sai sel perioodil Saksamaalt üle 100 000 tankivastase miini (Nevakivi, 1997, lk 18).

Nevakivi hinnangul oli kaks faktorit, mis aitasid Soomel Nõukogude Liidu pealetungi peatada ka 1944. aasta juulis. Esimeseks faktoriks oli asjaolu, et Soome vastu koondatud üle miljonilisest armeest suunati üle poole sakslaste vastu teistele rünnetele ning teiseks faktoriks oli Soome enda suur armee (umbes 530 000 meest), mis suutis vastu panna tänu Sakamaalt saadud moodsatele tankivastastele relvadele (Nevakivi, 1997, lk 19). 1944. aasta vaherahuga säilitati küll iseseisvus, aga Soome geostrateegiline olukord halvenes tugevalt. Tänu Balti-riikide okupeerimisele Nõukogude Liidu poolt ning sõja võitjate poolt Soomele dikteeritud tingimustele (relvajõudude vähendamine) oli Soome rohkem ümber piiratud ja vähesema relvastusega.

1948. aastal sõlmis Soome Nõukogude Liiduga vastastikkuse abistamise ja koostöö pakti, mis andis Soomele hea ettekäände taas üles ehitada ja moderniseerida oma relvajõud ning uue konflikti korral oleks Nevakivi hinnangul Soome uuesti vastu hakanud. Samas olid soomlased tunnistajaks, kuidas nende naaber arenes suurvõimust supervõimuks ning 50. aastate alguses kujunes välja välispoliitiline joon, mida mõistame kui soomestumist. See õhnestas Soome vastupanu võimekust ning viitas teatud määral survele alistumisele (Nevakivi, 1997, lk 22-23). Soomestumist on laiemas tähenduses defineeritud ka kui teistsuguse sotsiaalse korruga suurvõimu naabruses oleva riigi neutraalsuse kurssi, mis tähendab riigi jaoks limiteeritud otsustusvõimalust välispoliitikas ning suhtelist otsustusvabadust sisepoliitikas (Singleton, 1981, lk 270).

Soomestumist on kirjeldatud ka kui osalist suveräänsuse äraandmist, mis väljendus enda poliitika kohandamises vastavalt Moskva soovidele ja nõudmistele. Hea näitena tuuakse osade armeeohvitseride hilisem süüdimõistmine Nõukogude Liidu vastases tegevuses Talvesõja kontekstis (Giles & Eskola, 2009, lk 14). Oluline on siinkohal kindlasti ka see, kuidas see mõjutas hiljem Soome ajaloo- ja mälu poliitikat. Ühe madalpunktina on kirjeldatud juhtumit, kui keskerakonna poliitik ja sõjaveteran tegi ettepaneku kuulutada jätkusõja lõpp Soome uueks iseseisvuspäevaks. Talle said osaks väga kriitilised kommentaarid, mis päädisid hiljem poliitiku vabandusega oma „hooletuse“ pärast (Kivimäki, 2012, lk 489).

Fundamentaalselt olulise ehk iseseisvuse säilitamise nimel tehtud järeleandmisi „soomestumise“ poliitika kontekstis on kokku võetud kui „*bend but not break*“ poliitikat. See väljendus ilmekalt näiteks läbi president Juho Paasikivi persooni, kes otsis pragmaatiliselt Nõukogude Liiduga suheldes *modus vivendi*⁷ soosivaid lahendusi (Giles & Eskola, 2009, lk 14). Selliste kompromisside otsimine on tekitanud soomlastes vastakaid tundeid, kus idealistid tõrjuvad külma sõja ajal tehtud kompromisside ulatust (Giles & Eskola, 2009, lk 14). Presidendi ametis jätkas pärast Juho Paasikivit Urho Kekkoken, kes mitmeski mõttes hoidis Paasikiviga väga sarnast joont (Vares, 2011, lk 150).

Vesa Vares on väga õigustatult tõstatanud küsimuse, kas soomestumist peaks nägema kui läbikukkumist või mitte? Ta ütleb, et see on väga tugevalt debateeritud, kas

⁷ Kokkulepe või kompromiss, mis võimaldab konfliktsetel osapooltel rahumeelselt koeksisteerida.

näiteks president Kekkoneni ajajärku defineerida kui edulugu või kui järkjärgulist hääbumist ning alistumist Nõukogude Liidu survele (Vares, 2011, lk 149). Kekkonenile osaks langev kriitika hõlmab endas väiteid, et ta lasi erinevalt Paasikivist Nõukogude Liidul sekkuda Soome siseasjadesse ning lõi „vene kaardi“ väljakäimisega isiklikku poliitilist profiiti, et saavutada Soomes poliitiline hegemoonia. On ühtlasi väidetud, et Nõukogude Liiduga sõbrustamise väljanäitamine ja reklaamimine millegi vooruslikuna ebamugava vajaduse asemel nõrgestas Soome selgroogu ning vastupanuvõimet (Vares, 2011, lk 151).

Samas, kui võrrelda külma sõja aegset Soomet Varssavi pakti riikidega, on erinevused Soome kasuks silmnähtavad. Tegemist oli rohkem neutraalse riigiga. Soomes ei olnud laialdaselt Nõukogude Liidu relvastatud üksuseid.⁸ Soomes oli siiski demokraatia, toimiv mitme erakonna süsteem, vabad valimised ja üsnagi arvestatav pressivabadus. Varssavi pakti riikidega sarnasusi otsides on selge, et ka Soomes oli üha tugevnev Nõukogude Liidu haare ning võimul juhid, kes jäid oma ametipositsioonile pidama pikaks ajaks (Vares, 2011, lk 150). Soomestumise hilisemas hindamises on selgelt kõlanud hääled, mis „soomestumist“ kui positiivset nähtust - tugevalt kritiseerivad, öeldes, et Soome ei olnud reaalselt iseseisev ning oli *de facto* peaaegu täielikult Nõukogude Liidu poolt mõjutatav (Browning, 2002, lk 53-55).

On siiski ka kommenteeritud, et Soome külma sõja aegset poliitikat peaks nägema siiski kui edulugu. Argumenteeritakse, et suudeti säilitada siiski suhteline sõltumatus ja tegutsemisvabadus Moskvast ning soomlased oskasid arvestada sellega, et iseseisvuse säilitamise nimel tuleb teatud kompromisse ja mitte nii meeldivaid otsuseid teha. Ühtlasi on väidetud, et soomestumine on Soome hilisemat välispoliitikat väga tugevalt mõjutanud (Vaahtoranta & Forsberg, 2000, lk 10).

Mõlema eelnevalt toodud väitega saab nõustuda. Iseseisvuse säilitamise kontekstis tunduvad teatud poliitilised kompromissid ja ohverdused välispoliitilises tegutsemisvabaduses ja mõningal määral ka sisepoliitilises tegutsemisvabaduses üsnagi aktsepteeritavad - eriti kui võrrelda Soome saatust näiteks Balti riikide omaga. Nõus saab olla ka sellega, et kahtlemata on soomestumine omanud Soome välispoliitikale ka hilisemalt väga suurt mõju. Tänapäevaste sündmuste analüüsis teravnenud

⁸ Välja arvatud Nõukogude Liidu sõjaväebaas Porkkalas kuni 1956. aastani

julgeolekusituatsiooni kontekstis ja antud töös visandatud teoreetilise mudeli seisukohalt on oluline see, et kui palju soomestumise mõjust veel alles on ning millises osas jääb see minevikku? On selge, et teataval määral omab soomestumine mõju ka tänapäevastes otsustes.

Endine president Urho Kekkonen on öelnud, mida tema jaoks tähendab Soome neutraalsus ja poolte mittevalimine.

„It represents the earnestness typical of the Finnish character; its peaceful, moderate and realistic attitude towards the world. It represents a common sense inherited from previous generations and the will not to interfere with foreign matters. It also reflects our clear and realistic understanding of our own capabilities (Giles & Eskola, 2009).“

Kekkoneni tsitaadis on väga mitu tähenduskihti. Esmalt on näha tugev pragmaatilisuse ja mõõdukuse perspektiiv. Teisalt hakkab silma aga realistlik ning kriitiline vaade enese võimekusele. Lisaks näeb selles tsitaadis ka seda, kuidas selline lähenemine ja mõtteviis on kandunud üle põlvest põlve. Eelnevalt tõstatud küsimus sellest, et kui palju sellisest mõtteviisist ja tunnetusest on alles, on antud töö kontekstis väga relevantne.

Heaks näiteks sellest, kuidas soomestumine ja selle mõju on aktuaalne ka tänapäeval, on hiljutine valitsuskandaal, kus Roheliste erakonna esimees ja keskkonnaminister Ville Niinistö kritiseeris väga tugevalt valitsuse plaani Venemaaga koostöös tuumajaama ehitada ning nimetas seda soomestumise taaselustamiseks. Reaktsioon sellele väljaütlemisele oli väga terav. Seda nimetati rahvuslikuks solvanguks, ebapatriootlikuks väljaütlemiseks ning löögiks allapoole vööd (Milne, 'Finlandisation' makes a polarising comeback in Finland, 2014). Eelnev näitab seda, kuidas soomestumise hõng ja taak ei ole tänapäevaste otsuste juurest vähemalt täielikult kuhugi kadunud.

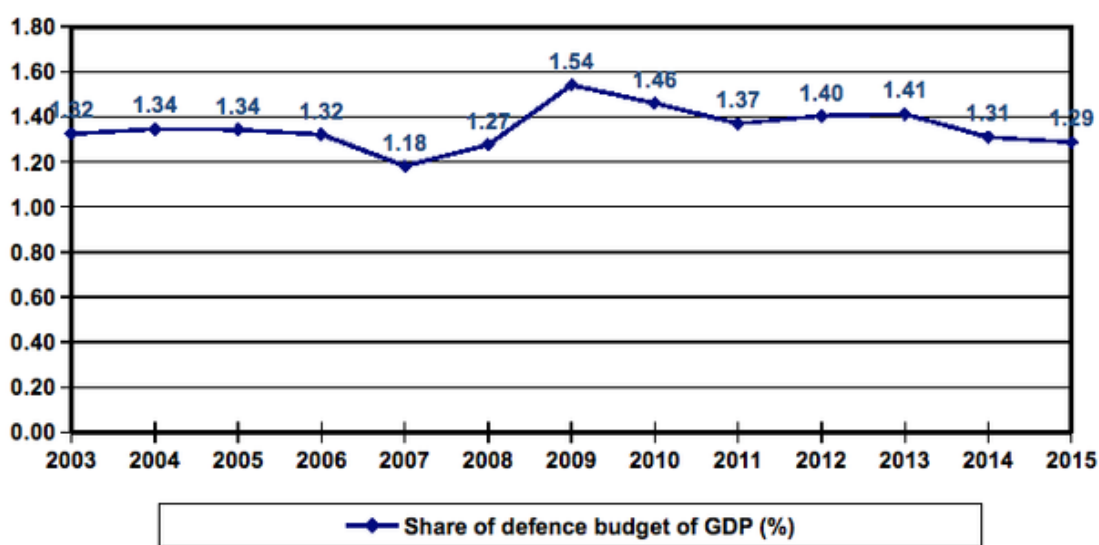
2.1.2 Soome militaarstruktuuride võimekus

„Some Swedish commentators have ridiculed Finland for being the only Nordic country that still retains a large army based on conscription and preparing itself for the threats of the Cold War, while the other Nordic Countries have moved on to International tasks“ (Giles & Eskola, 2009, lk 20).

Soome ühes klassikalises romaanis “Tundmatu sõdur” leiab Talvesõja kontekstis aset dialoog, kus üks osapool ütleb, et üks soome sõdur on võimeline võitlema kümne vene sõduri vastu. Teine osapool ütleb seepeale, et väga hea, aga küsib, mis saab siis, kui saabub üheteistkümnes (Giles & Eskola, 2009, lk 1)? Soome kaitsmise viis ja mõttelaad on olnud territoriaalkaitse koos üldise kohustusliku ajateenistusega. Ajateenistus on populaarne, seda toetab umbes 75% elanikkonnast ning ajateenistuskohustuse täitmine - on osa rahvuslikust identiteedist (Giles & Eskola, 2009, lk 1-2).

Samal ajal - kui paljud teised riigid on külma sõja järgselt oma kaitsekulutusi vähendanud, on Soome trendina eristuv, sest kaitsekulutusi on hoitud üsna stabiilsena või neid isegi tõstetud (Giles & Eskola, 2009, lk 3). Kaitsekulutused ja ajateenistus ei ole ainukesed valdkonnad, kus pole tahetud massiga kaasa liikuda. Nimelt ei tahtnud Soome esialgu liituda Ottawa konventsiooniga, mis tõkestab miinide kasutamist. Hilisemalt siiski selle konventsiooniga liituti, aga miinid asendati alternatiivsete lõhkeseadeldistega (*cluster munitions* – kobarpommid), mis sattusid samuti rahvusvaheliselt kriitikaobjektiks. Kritiseeritud on väga suurt rõhuasetust suurtükivõimekusele. Suurtükkide eelistamine läbi kogemuse pärineb Talvesõja perioodist ning seetõttu on ka kritiseeritud, et Soome kaitsepoliitikas on endiselt liiga palju Talvesõja mõttelaadi (Giles & Eskola, 2009, lk 3).

Joonis 2 (Soome kaitsekulutused väljendatuna aastate lõikes protsentuaalselt sisemajanduse kogutoodangust ning arvuliselt. Andmed pärinevad Soome Kaitseministeeriumi koduleheküljelt) (Defence, 2015)

Year	GDP (EUR million)	Share of defence budget of GDP (%)	Defence spending (EUR million)
2003	151,569	1.32	2,005.8
2004	158,477	1.34	2,131.0
2005	164,387	1.34	2,205.6
2006	172,614	1.32	2,281.1
2007	186,584	1.18	2,203.3
2008	193,711	1.27	2,468.1
2009	181,029	1.54	2,787.9
2010	187,100	1.46	2,732.3
2011	196,869	1.37	2,696.8
2012	199,793	1.40	2,804.5
2013	201,995	1.41	2,851.9
2014	204,015	1.31	2,670.8
2015	206,590	1.29	2,658.8

Vaadates joonisel 2 toodud andmeid, siis on näha, et kaitsekulutused on tõesti olnud üsna stabiilsed. Protsentuaalselt on näha suurenemise jônks 2009. aasta juures. Ennatlikult võiks seda seostada Gruusia sõjaga, aga vaadates kaitsekulutuste arvulist muutust on selge, et tegemist oli suure tõenäosusega siiski majandussurutisest tingitud protsentuaalse kasvuga (ei vähendatud majandussurutise tingimustes kaitsevæ rahastamist). Siiski tuli protsentuaalse kasvuga kaasa ka rahaliste vahendite suurenemine teataval määral.

Kaitsevæle eraldatav summa on küll kogu aeg suurenenud (viimase kümne aastaga umbes 450 miljonit eurot), aga siinkohal on oluline näha, et protsentuaalset suurenemist sisemajanduse kogutoodangust ei ole toimunud. See number on üsna stabiilselt püsinud 1,3% ümber kõikides natukene üles-alla (vt joonis 2). See number ei kõnele autori hinnangul väga tõsisest ohutunnetusest. Kui veel 2013. aastal oli see number 1,41% siis nüüdseks on see Ukraina kriisi valguses langenud 1,29% peale. See on nii üldiselt, kui ka antud töö teoreetilist raamistikku silmas pidades, vägagi kõnekas näitaja.

Kui vaadata lähemalt Soome armee struktuuri, siis GFP (Global Firepower) lehekülje andmetel on Soomel tegevteenistujaid 36 500 ning aktiivsesse reservi kuulub muljetavaldavad 357 000 inimest. Tehnika poole pealt on Soomel 54 hävitussõukit, 250 tanki, 1370 soomukit, 58 liikuvat lühimaa raketisüsteemi ning 871 suurtükki. Vaid merevæ osas ollakse kehvas seisus. Peale miiniotsijate suuremaid aluseid ei ole (Firepower, 2015). Suhteliselt väikese riigi kohta on eelnevalt toodud numbrid muljetavaldavad ning kõnelevad hoolimata suhteliselt väikesest 1,3% suurusest panusest vägagi arvestatavast kaitsevõimest.

Kulutuste tasemest ei saa siiski üle ega ümber. Augustis 2011. aastal ütles tollaegne Soome kaitseminister Stefan Wallin, et kui kaitsevæele kulutamist mitte suurendada ning jätkata kokkuhoiu vaimus, siis viib see kaitsedefitsiidini, mis tuleb täita millegi muuga. Praktikas tähendab see tema hinnangul ilmselt NATOga liitumist (YLE, Defence Minister: More savings lead to NATO membership, 2011). Üheks väga oluliseks kuluallikaks töötab tulla ka vananevate hävituslennukite (*Hornetid*) väljavahetamise vajadus. Hinnanguliselt maksaksid uued hävitajad kuus miljardit eurot! On öeldud, et väga palju näitab Soome julgeolekupoliitilise tuleviku kohta just selle probleemi lahendusviis. Valikuteks on siinkohal: jätkata üksi, teha õhuturbe osas laiemat koostööd Rootsi ja osta lennukeid koos või liituda NATOga. (YLE, Finnish Defence Forces to replace aging Hornet fighter fleet, 2014).

Soome erakondade poliitika kontekstis tundub siiski olevat laialdane toetus kaitsekulutuste kasvuks. 2014. aasta veebruaris kinnitasid enamik Soome erakondi, et nad näeksid kaitsekulutuste kasvu hea meelega järgmise valitsuse programmis ning kasvu rakendumist alates 2016. aastast. Erakondadest ainult Rohelised ja Vasakliit olid kaitsekulutuste kasvu plaani suhtes kõhklevad (YLE, Broad political support for more defence spending, 2014).

Soome relvajõudude ja NATO suhe võetakse NATO koduleheküljel kokku kui pikaajaline, lähedane ja edukas koostöö, mis põhineb Soome neutraalsel julgeolekupoliitikal. Prioriteedina tuuakse välja Soome relvajõudude arendamine ja koostöö harjutamine Soome relvajõudude ning NATO liitlaste üksuste vahel, et tagada rahvusvaheliste rahuoperatsioonide edukus (NATO, 2015). Soome relvajõudude näol on tegemist territoriaalkaitsel ning ajateenistusel ja reservarmeel põhineva jõuga. Reservarmee suurus ja potentsiaal, koos üsna arvuka tehnikaga, on autori hinnangul regiooni kontekstis üsnagi muljetavaldav ja tõsiseltvõetav jõud. Siiski on Soome tänu oma väga pikale piirile Venemaaga sõjaliselt üsnagi haavatav. Väga pikka maismaapiiri mainitakse hulgaliselt ohu kontekstis ka poliitilise eliidi poolt ning sellest tuleb lähemalt juttu kõneaktide analüüsis.

2.1.3 Soome potentsiaalse NATO liikmesuse avalik arvamus

On öeldud, et avaliku arvamuse debatt Soomes NATO liikmesuse üle- on juhitud rohkem emotsioonidest, kui analüütilisest mõtlemisest. NATO teema arutamine ning selle mainimine on hell ja nähtav tihti kui nõ tabuteema (Giles & Eskola, 2009, lk 12). Kui kaitseminister Häkämies ütles 2007. aastal, et Soome kolm julgeolekuohtu on Venemaa, Venemaa ja Venemaa, sütitas see väga tugeva tormi, kus järelkajana kerkisid artiklid pealkirjadega nagu näiteks: „kolm V-d mis, raputasid Soomet“ (Giles & Eskola, 2009, lk 12).

NATO debatt lõhestab Soome ühiskonda ning sildistamine toimub mõlemas suunas. NATO vastased heidavad pooldajatele ette vana vene hirmukaardi väljatoomist ning sellega manipuleerimist. Ühtlasi näevad nad alliansi liiga USA kesksena ning argumenteerivad, et NATOga liitumine viib Soome sõdurid konfliktidesse, kuhu nad ei kuulu. Ühtlasi argumenteeritakse, et selline käik ärritaks liialt ja asjatult Venemaad. NATO pooldajad (Nokia soomlased) näevad NATO vastaseid (Muumi soomlased) kui liigseid idealiste, kes usuvad, et kui tegeletakse ainult oma asjadega, siis hoitakse ennast pahandustest ja ohust eemal. Tabav ja humoorikas liigitus Nokia ja Muumi soomlasteks pärineb Soome äri- ja poliitikafoorumi juhilt Risto Penttilält (Giles & Eskola, 2009, lk 12)

Soome NATO suunalist avalikku arvamust on väga põhjalikult uurinud Juho Rahkonen. Oma uurimuses keskendus ta sellele, kuidas Soome meedia on mõjutanud NATO suunalise avaliku arvamuse kujunemist. Ta eeldas, et väike toetus NATOle on osaliselt genereeritud meedia poolt (millises värvingus NATOst räägitakse) Kokkuvõtlikult pidi ta tõdema, et vastupidiselt ootustele on Soome peavoolu meedia igati positiivselt NATO suunas meelestatud ning sealt negatiivse avaliku arvamuse põhjuseid otsida ei tasu. Oma järeldustes ütleb ta, et põhjusi madalaks NATO toetuseks avalikus arvamuses tuleb otsida pigem ajaloolisest taustast (Rahkonen, 2007, lk 89-91).

Lisaks ajaloolisele argumentatsioonile omab arvestatavat kaalu kindlasti ka see, et suur osa soomlasi ei pea Venemaad reaalseks julgeolekuohuks. 2015. a alguses YLE poolt läbiviidud küsitlus näitas, et rohkem kui 60% vastanutest ei näe Venemaas

julgeolekuohtu. Ainult kolmandik vastajatest leidis, et Venemaa võib Soomele kujutada julgeolekuohtu (YLE, Poll: Russia not a security threat for Finland, 2015). Arvestades Ukraina kriisi konteksti, on selline avaliku arvamuse number Venemaa ohu kohta vägagi arvestatav ja kõnekas näitaja.

Lähtuvalt eelnevast (ei nähta Venemaas ohtu) ei ole ka avaliku arvamuse toetus NATOle Soomes just väga suur. See on küll natuke kasvanud, aga on siiski üsna väike. YLE on viinud sel teemal läbi üsnagi regulaarseid küsitlusi. Kui 2013. a novembris oli kindlalt NATO toetajate osakaal 17% siis 2014. a märtsiks oli see näitaja 24% ning 2014. a augustiks 26%. Suhteliselt väike aga siiski arvestatav osa (12%) küsitlusele vastanutest ütles, et Ukraina kriis on muutnud nende NATO-suunalist seisukohta. Umbes sama suur hulk inimesi (10%) vastas diametraalselt vastupidist, et Ukraina kriis on tugevdanud nende NATO-suunalist negatiivset seisukohta. Väga olulise näitajana ütles 63% vastanutest, et Ukraina kriis nende NATO-suunalist seisukohta mõjutanud ei ole (YLE, Poll: Ukraine crisis fuelling support for joining NATO, 2014). Kõige viimase küsitluse järgi (2015. a veebruar) on kindlalt NATO toetajate osakaal tõusnud veel protsendi võrra 27% tasemeni (YLE, Thursday's papers: NATO support, 2015).

Seoses avaliku arvamusega on vajalik rääkida veel ühest aspektist. Nimelt sellest, kui suur on inimeste huvi NATO küsimuses kaasa rääkida. Soomes peetakse üheks reaalseks võimaluseks korralda ka NATO küsimuses referendum ning potentsiaalne referendum on avalikkuse poolt kõrgelt toetatud. 2014. a lõpus vastas 63% küsitlusele vastanutest, et nad toetavad NATO referendumit korraldamist. 27% pidas paremaks jätta selle küsimuse parlamendi otsustada ning 10% ei omanud seisukohta (YLE, Yle survey: Majority of Finns support NATO referendum, 2015). Need andmed kõnelevad üsna suurest soovist näha NATO referendumit ning selles küsimuses kaasa rääkida. Hilisemalt on referendumit pooldamist näha ka poliitiliste juhtide kõneaktide analüüsist.

Siiski ei ole rahva soov otsustusprotsessis kaasa rääkida ühene ja väga selgelt mõistetav. 2014. aprillis viidi läbi küsitlus, kus NATO meelsuse jätküküsimusena küsiti seda, kas toetaksite NATO liikmesust juhul kui valitsus nii otsustaks ja seda vajalikuks peaks. Muljetavaldavad 53% vastasid, et nad toetaksid sellisel juhul NATOga liitumist ning usaldaksid selles otsuses valitsust. Pauli Järvenpää hinnangul näitavad need andmed

seada, et soomlased usaldavad oma valitsust ning oleksid nõus minema valitsuse NATO-suunalise positiivse otsusega kaasa (Järvepää, 2015, lk 3-4).

Kokkuvõtlikult saab öelda, et avaliku arvamuse toetus NATO liikmesusele on Soomes üsnagi väike. See on liikunud vähehaaval ülespoole, aga kindlaid toetajaid on siiski vaid umbes neljandik. Kui osade inimeste arusaama on Ukraina konflikt kallutanud NATO liikmesuse suunas, siis peaaegu sama palju leidub neid, kelle negatiivset arvamust konflikt tugevdanud on. Huvitava vastuoluna tahaksid ühelt poolt soomlased näha referendumit ning selles küsimuses kaasa rääkida. Teisalt on enamik aga valmis selle küsimuse jätma ka valitsuse otsustada ning valmis valitsuse otsust ka toetama. Sellest lähtuvalt jääb autorile mulje, et poliitilise eliidi potentsiaal Soome avalikku arvamust mõjutada on tugev. Seda põhjendab asjaolu, et hinnanguliselt rohkem kui pool rahvastikust toetaks NATO liikmesust juhul, kui valitsus seda toetab.

2.1.4 Soome kõneaktide analüüs

Enne kõneaktide analüüsi juurde minekut on sobilik paari sõnaga eelnev kokkuvõtte. Soome ajalooline taust Venemaaga on keerukas. Seda iseloomustab Talvesõja valulik kogemus ning väga pikk soomestumise periood, kus püsijäämise nimel tuli loobuda suures osas suveräänsusest välispoliitiliste otsuste tegemisel ning teatud osas ilmselt ka sisepoliitikas. See on kahtlemata mõjutanud ka Soome hilisemat välispoliitikat. Sõjaliste struktuuride võimekuses on näha endiselt „Talvesõja hõngu“ (keskendumine korralikule suurtükiväele ning ajateenistusest mitteloobumine). Kuigi kulutused kaitseväele ei ole muljetavaldavad, on siiski tegemist reservarmeed arvesse võttes vägagi arvestatava potentsiaalse kaitsejõuga ning ka see võib mängida olulist rolli NATO mittevajalikuks pidamisel.

Soome avalik arvamus ei ole NATO suhtes kuigi toetav. Kindlalt NATO toetajate osakaal on küll vähehaaval Ukraina kriisi valguses suurenenud, aga muutus on siiski olnud marginaalset laadi. Olulisena tuleb siinkohal ära märkida ka see, et enamik rahvastikust toetab NATO küsimuse referendumile panemist. Samas on enamik valmis toetama ka valitsuse NATO-suunalist „jah“ otsust, kui valitsus peaks seda vajalikuks

pidama. Nagu ka eelnevalt mainitud, siis selliste andmete valguses on näha, et poliitilisel eliidil on NATO küsimuses suhteliselt suur „mänguruum.“ Eelnevast lähtudes on seega väga oluline vaadata, kuidas Soome poliitiline eliit defineerib Venemaa poolt tulevat potentsiaalselt julgeolekuohtu ning kuidas nähakse sobilikku vastust. Vastavalt siis teoreetilise mudeli perspektiivist lähtudes: kuidas lahendatakse tõlgendusdilemma ning kuidas lahendatakse vastusedilemma (vt joonis 1).

Kõneaktide kodifitseerimise ja valiku loogikat sai lähemalt tutvustatud varem (vt metodoloogilised aspektid ning joonis 1). Kõneaktide kodifitseerimise tabel sai paigutatud oma mahukuse tõttu lisadesse (vt Lisa 1). Kõneaktid on nummerdatud ning kulgevad ametikoha ning aja järgi. Teksti sees viitab autor konkreetsele lisale ning konkreetsele kõneakti numbrile/numbritele. Lugejal on kõneaktide kodifitseerimise tabelis võimalik näha esmalt iga kõneakti kohta selle kuupäeva, isikut, tema ametikohta ning erakondlikku tausta (va kaitseväge ülemjuhatajad). Teisalt on võimalik näha konkreetse kõneakti autoripoolset kodifitseerimist tõlgendusdilemma (0 või 1) ja vastusedilemma alusel (2, 1 või 0). Osadele kõneaktidele on vastavalt vajadusele lisatud ka täiendav kommentaar ning kõigile kõneaktidele on lisatud viide täismahus artiklile või allikale, kust kõneakt pärineb (vt Lisa 1).

Soome puhul sai kokku kogutud ning analüüsitud 61 kõneakti. 13 nendest on omistatavad neljale erinevale peaministrile. 7 kõneakti kuuluvad kahele erinevale presidendile. Samuti 7 kõneakti on öeldud 3 erineva kaitseministri poolt ning 8 erinevat kõneakti on omistatavad kolmele välisministrile. 23 kõneakti on öeldud 11 erineva isiku poolt, kes on juhtinud relevantsses ajalises raamistikus mõnda parlamendierakonda. Eduskunta esimehe ametikohalt on vaid 1 kõneakt ning kaitseväge ülemjuhatajalt 2 kõneakti 2 erineva isiku poolt.

Kõneaktid on kogutud vastavalt autori võimekusele ning see on suuresti sõltunud ka sellest, et kui sõnakas keegi Venemaa ja NATO suunal olnud on. Seetõttu on osade inimestele omistatud rohkem kõneakte ja teistele vähem. Et kajastada tõlgendus- ja vastusedilemmasid võimalikult sügavuti on ohverdatud analüüsist võrdsed kaalud. Seega ei ole eesmärgiks võetud seda, et igal ametikohal ja iga isiku poolt oleks samapalju kõneakte. Seda on tehtud põhjusel, et teatud isikud on olnud ametis väga lühikest aega (näiteks Mari Kiviniemi peaministrina) ning ei olegi võib-olla midagi eriti relevantset

antud teoreetilise mudeli seisukohalt väljendanud. Seega on kogutud kõneaktide kvantitatiivne analüüs raskendatud, aga pakub seevastu tugevama põhja kvalitatiivseks analüüsiks. Ka kvantitatiivses võtmes on trendid hoolimata kaalude puudumisest siiski väga selgelt näha (vt Lisa 1).

Sobilik on vaadelda kõneaktides sisaldunud tõlgendus- ja vastusedilemmasid ametikohtade kaupa. Ajalise raamistiku alguses oli peaministri tool keskerakondlasest Matti Vanhaneni käes. Neli tema kohta kogutud kõneakti räägivad väga selget keelt. Kõigi kõneaktide koodiks sai 0-0. See tähendab, et üheski kõneaktis ei näinud ta Venemaad julgeolekuohuna ning üheski kõneaktis ei näinud ta, et Soomele oleks NATOt vaja (vt Lisa 1 kõneaktid nr 1-4). Gruusia sõja kontekstis tehtud avaldus ütleb üsna otseselt, et Kaukaasia konflikt ei mõjuta kuidagi Soomet ega Soome ja Venemaa suhteid (vt Lisa 1 kõneakt nr 3). Sama liini (0-0) on väljendanud ka lühikest aega peaministri ametikohal olnud Mari Kiviniemi (Keskerakond) (vt Lisa 1 kõneakt nr 5).

Muutus Soome peaministritoolilt tulevasse retoorikasse on selgelt näha Jyrki Kataineni (Koonderakond) saamisega peaministriks. Enne Ukraina konflikti on ta väljendanud ka eelnevalt mainitud peaministritele omast 0-0 loogikat (vt Lisa 1 kõneakt nr 6). Ukraina kriisi valguses on ta väljendanud ka aga teoreetilise mudeli teist äärmust (1-2 loogika). Märtsis 2014. a ütles ta, et Krimmi annekteerimise valguses ei ole Soome neutraalne ning NATO on Soome jaoks reaalne võimalus (vt Lisa 1 kõneakt nr 7). Ühtlasi on ta kasutanud võimalust väljendada 0-1 loogikat, kus ta otseselt Venemaad julgeolekuohuna ei defineeri, aga NATO osas väljendab balansseerivat lähenemist ning kasutab „*when the time is right*“ loogikat (vt Lisa 1 kõneakt nr 8).

Kataineni järglane Alexander Stubb (Koonderakond) on oma lühikese peaministriks oleku perioodi jooksul olnud kõige teravam. Kõikides väljatoodud kõneaktides on ta defineerinud Venemaa julgeolekuohuna (1). Vastusedilemmas on ta siiski enamasti väljendanud balansseerivat lahendust (1) viidates NATO vajalikkusele, aga ühtlasi ka sellele, et praegu ei ole õige aeg (Ukraina kriisi kontekstis) Ühel juhul on ta siiski väljendanud ka väga selget 1-2 lähenemist (vt Lisa 1 kõneaktid nr 9-13).

Presidentide sõnavõtte vaadates on pilt järgnev. Tarja Halonen (Sotsiaaldemokraatlik erakond) on selgelt väljendanud 0-0 skeemi (vt Lisa 1 kõneaktid nr 14-15). Tema järeltulija Sauli Niinistö on väljendanud väga erinevaid skeeme. Ta on

väljendanud nii teoreetilisest mudelist kõrvalekallet (0-1 vt joonis 1) kui ka kõige rangemat lähenemist (1-2). Ühtlasi on Niinistöl kõneakte, mida on võimalik klassifitseerida kui 1-1 ja kui 1-0. Siiski on ta kahel korral väga selgelt väljendanud kõige rangemat 1-2 lahendust. Balansseerivat (1-1) või alalhoidlikku (1-0) väljendades viitab ta ohu kontekstis väga pikale piirile ning sellele, et tänu sellele ei saa mõtlematult suhteid kahjustada ning ütleb seda, et praegu on NATOga liitumiseks väga halb aeg (Ukraina kriisi kontekst). Kõneaktis, mis on klassifitseeritav teoreetilisest mudelist kõrvalekaldena (0-1) ei defineeri ta Venemaad julgeolekuohuna, aga ütleb, et NATO liikmesust tuleks muutuva maailmakorra kontekstis tõsiselt kaaluda. (vt Lisa 1 kõneaktid nr 16-20).

Soome kaitseministri ametikoht oli relevantisel ajaperioodil kõigepealt Jyri Häkämiesi (Koonderakond) käes. Temalt pärineb palju furoori tekitanud ja ka siin töös eelnevalt mainitud kõne, kus ta ütles, et Soome kolm julgeolekuohtu on Venemaa, Venemaa ja Venemaa (vt Lisa 1 kõneakt nr 21). Kui arvestada asjaolu, et see väljaütlemine leidis aset enne Gruusia konflikti, on tegemist vägagi tähelepanuväärse avaldusega. Mõlemad Häkämiesi kõneaktid on klassifitseeritavad kui kõige rangemad lahendused (1-2). Venemaa defineeritakse selgelt julgeolekuohuna ning nähakse vajadust vastukaaluna NATOga liituda (vt Lisa 1 kõneaktid nr 21-22).

Järgmised kaks kaitseministrit Stefan Wallin ning Carl Haglund (mõlemad Soome Rootsi Rahvapartei) on olnud mõlemad samuti NATO suhtes positiivselt meelestatud. Peaaegu kõik nende kõneaktid saab kodifitseerida kui 1-2. Selgelt defineeritakse Venemaa oht Soomele ning nähakse NATOga liitumises sellele ohule reageerimiseks vajalikku vastust. Kui Stefan Wallin rääkis NATO vajaduse kontekstis Venemaa ohu kõrval ka sellest, et Soome kaitsekulutused ei ole üksi hakkama saamiseks piisavalt suured, siis Carl Haglund seob tema ajal teravnenud julgeolekusituatsioonis Venemaa ohu ja NATO vajaduse juba väga selgelt Ukraina konfliktiga (vt Lisa 1 kõneaktid nr 23-27).

Esimene välisminister relevantisel perioodil oli Ilkka Kanerva (Koonderakond) ning tema kuvas Venemaa suunas väga positiivseid signaale (0-0). Alguses tegi seda ka 2008. aastal välisministri ametisse saanud hilisem peaminister Alexander Stubb (Koonderakond). Aprillis 2008 ei defineerinud ta Venemaad julgeolekuohuna ning ütles, et Soome, Venemaa ja NATO raamistikus ei ole midagi muutunud (0-0). Väga tugev

muutus leidis aset Gruusia sõjaga. Augusti lõpus 2008. aastal ütles ta juba, et Venemaa on Gruusia sündmuste valguses julgeolekuoht ning Soome peaks kaaluma seetõttu NATO liikmesust (1-2). Kui paar aastat oli Gruusia konfliktist mööda läinud tegi Stubb balanseeriva avalduse defineerides Venemaad ohuna aga viidates samaaegselt ka pragmaatiliste kaalutluste olulisusele (1-1) (vt Lisa 1 kõneaktid nr 28-32).

Hiljem sai välisministriks Erkki Tuomioja (Sotsiaaldemokraatlik erakond). Tema väljaütlemised on Ukraina kriisi kontekstis silmapaistvalt leebed. Kõik vaatluse all olnud Tuomioja kõneaktid saab kodifitseerida kui 0-0. Ehk siis ta ei defineeri kordagi Venemaad Soomele julgeolekuohuna ning ei räägi kordagi, et NATOt võiks kuidagi Soomele vaja olla. Ka tema räägib pikast piirist. Vastupidiselt Sauli Niinistöle ei räägi ta sellest aga ohu kontekstis. Ta ütleb, et piir Soome ja Venemaa vahel on Venemaa kõige rahulikum piir. Seega saadab ta väga tugevaid positiivseid signaale. Ühtlasi on ta seisukohal, et NATO liikmesus riikuks olulisel määral Soome ja Venemaa vahelisi suhteid (vt Lisa 1 kõneaktid nr 33-35).

Järgmisena on sobilik vaadata parlamendierakondade esimeeste väljaütlemisi relevantses ajalises raamistikus. Kui sama inimene oli samaaegselt vaadeldud ministrikohal ning erakonna esimees, siis antud analüüsis on eelistatud ministrina öeldut. Seda osaliselt ka põhjusel, et kahel ametikohal korraga viibides on kõneaktide päritolu (kas ütles ministrina või erakonna esimehena) praktiliselt võimatu eristada (va YLE valijakompass). Soomes toimusid hiljuti parlamendivalimised ning antud analüüsi koostamisel oli väga suureks abiks just YLE koostatud valijakompass. Kõik kandidaadid vastasid samadele küsimustele, mis sisaldasid nii Venemaa ohu küsimust, NATO liikmesuse küsimust kui ka võimalikku NATO liikmesuse referendumit.

Nendele kolmele küsimusele vastamist on antud töös käsitletud kui kõneakti ning YLE valijakompassile antud vastustest on parlamendi erakondade esimeeste seisukohad väga selgelt näha. Ühtlasi on näha ka erakonna üldine seisukoht samadele küsimustele ning see, kui palju esimehe seisukoht erakonna üldisest seisukohast erineb või ei erine. Valijakompassis esitati kandidaadile erinevaid väiteid ning nendega sai nõustuda täielikult, lihtsalt nõustuda, jätta vastamata, mitte nõustuda või täielikult mitte nõustuda. Antud töö kontekstis relevantssed väited olid: „Venemaa mõjusääri poliitika on oht

Soomele,“ NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda“ ning „NATO küsimus tuleks panna referendumile“ (YLE, Vaalikone 2015).

Koonderakonna esimees relevantsel perioodil on olnud Alexander Stubb. Ta on nõus, et Venemaa mõjusfääri poliitika on oht Soomele ning selline on ka Koonderakonna üldine seisukoht. NATO liikmesuse väitega on Stubb täielikult nõus. Erakonna üldine seisukoht on lihtsalt nõustumine. Nii Stubb kui ka Koonderakond tervikuna on seisukohal, et NATO küsimus tuleks panna referendumile (vt Lisa 1 kõneakt nr 36).

Kristlike demokraatide juht kõnealusel perioodil on olnud Päivi Räsänen. Üks tema kõneakt on klassifitseeritav kui 0-1 (kõrvalekalle mudelist). Samas demonstreerib ta selles kõneaktis muljetavaldavalt teoreetilises osas mainitud kontseptsiooni julgeolekudilemma vastuvõtlikkusest. Ta väljendab ilmekalt, kuidas NATO liikmesuse näol on tegemist kahe teraga mõõgaga, mis võib tuua nii head kui ka halba. YLE valijakompassis näeb ta seevastu Venemaal ohtu ning on nõus ka väitega, et NATOga liitumine parandaks Soome julgeolekuolukorda. Ühtlasi toetab ta NATO küsimuses referendumit korraldamist. Kõik tema seisukohad valijakompassis langevad üks ühele kokku Kristlike demokraatide üldiste seisukohtadega (vt Lisa 1 kõneaktid nr 37-38).

Põlissoomlaste juht on olnud Timo Soini. Kui veel 2011. aastal oli tema kõneakt kodifitseeritav kui 0-0 ning ta saatis üsna positiivseid signaale ja ei pidanud NATOga liitumist vajalikuks, siis Ukraina kriisi kontekstis on see lähenemine murenenud. Hilisemates kõneaktides (2014 ja 2015) näeb ta Venemaal julgeolekuohtu ning toetab NATO suhtes balansseerivat lähendust (1-1). Ühes kõneaktis ütleb ta, kuidas NATO küsimus on asi, mis tõsise vajaduse korral riigijuhtide poolt „saunas“ ära otsustatakse. Kui tõmmata paralleel avaliku arvamuse peatükis tutvustatud andmetega, kus enamik populatsioonist valitsuse vastavat otsust toetaks, on see kõnekas väide. YLE valijakompassis on ta täielikult nõus (erakond: nõus), et Venemaa mõjusfääri poliitika kujutab Soomele ohtu. Seevastu ei ole tema ega ka erakond nõus väitega, et NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. Nii Soini kui ka erakond tervikuna toetab NATO küsimuses referendumit korraldamist (vt Lisa 1 kõneaktid nr 39-42).

Eriti kõnekas on jälgida värskelt valimised võitnud Keskerakonna esimehe Juha Sipilä väljaütlemisi. Aprillis 2014 ütles ta selgelt välja, et Ukraina kriis ei ole kuidagi mõjutanud Soome NATO-suunalist seisukohta (0-0). Aprillis 2015 ei defineerinud ta ka

Venemaad julgeolekuohuna, aga samas tahaks jätta NATO suhtes ukse lahti. On näha balanseeriva „*just in case*“ loogika kasutamist (0-1). Seevastu YLE valijakompassis on nõustub nii tema kui ka erakond tervikuna, et Venemaa mõjusfääri poliitika on Soomele oht. Siiski ei ole tema ega ka erakond seisukohal, et NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. Nii Sipilä kui ka erakond tervikuna toetavad NATO küsimuses referendumi korraldamist (vt Lisa 1 kõneaktid nr 43-45).

Soome Rootsi Rahvapartei esimehe Carl Haglundi (samaaegselt kaitseminister) seisukohti erakonna esimehena saab samuti jälgida YLE valijakompassist. Nii tema kui ka erakond on nõus, et Venemaa on oht. Ühtlasi on Haglund ja erakond tervikuna seisukohal, et NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekut ning ühine seisukoht on ka see, et NATO küsimuses peaks korraldama referendumi (vt Lisa 1 kõneakt nr 46).

Sotsiaaldemokraatliku erakonna esimees oli relevantsses ajalises raamistikus varasemalt Jutta Urpilainen. Tema on saatnud nii Gruusia kui ka Ukraina kriisi kontekstis selged sõnumid, et Venemaa ei ole julgeolekuoht ning Soome ja NATO suhe ümbervaatumist ei vaja (0-0). Praegune erakonna esimees Anti Rinne on samuti saatnud malbeid ja positiivseid signaale (0-0). YLE valijakompassis ta siiski tunnistas (nõus), et Venemaa on Soomele oht ning sellest veelgi kõnekam on see, et see läheb lahku erakonna üldisest seisukohast (erakond: ei ole nõus). Nii Rinne kui ka erakond tervikuna on aga seisukohal, et NATOga liitumine Soome julgeolekut ei parandaks. Ühtlasi toetab Rinne ja erakond tervikuna NATO referendumi korraldamist (vt Lisa 1 kõneaktid nr 47-50).

Roheliste esimees oli eelnevalt Tarja Cronberg. Tema väljendas Gruusia sõja valguses seisukohta, et Venemaa Soomele ohtu ei kujuta ning seda, et NATO ei ole vajalik. Praegune esimees Ville Niinistö nõustus YLE valijakompassis, et Venemaa on Soomele oht (erakond tervikuna sama). Küll aga ei ole ei tema ega erakond nõus, et NATO liikmesus Soome julgeolekut parandaks. Nii Ville Niinistö kui ka Rohelised tervikuna toetavad NATO referendumi korraldamist (vt Lisa 1 kõneaktid nr 51-52).

Vasakliidu endine esimees Martti Korhonen ütles Gruusia sõja valguses, et see ei tohiks halvendada Soome ja Venemaa suhteid (0-0). Praegune esimees Paavo Arhinmäki paistab silma 0-0 lahenduste poolest. Kõik tema kõneaktid (2011-2015) on klassifitseeritavad kui 0-0. Muuhulgas ütleb ta, et maailma konfliktid on „*great power politics*“ ning et Soomel ei ole läbi NATO nendesse konfliktidesse asja. Ta lisab, et

Vasakliidu näol on tegemist ainsa Soome parlamendierakonnaga, kes on tõeliselt NATO liikmesuse vastu. Selline hoiak on näha ka YLE valijakompassis. Ei Arhinmäki ega erakond tervikuna ei ole nõus, et Venemaa kujutaks Soomele ohtu. Ühtlasi ei ole nad nõus väitega, et NATO parandaks Soome julgeolekut. Nii Arhinmäki kui ka Vasakliit tervikuna toetavad NATO küsimuses referendumini korraldamist (vt Lisa 1 kõneaktid nr 53-58).

Eduskunta esimehed antud teemal kahjuks eriti sõna võtnud ei ole. Relevantsena sai arvestatud praeguse presidendi Sauli Niinistö kõneakti ajaperioodist, kui ta oli Eduskunta esimees. Antud kõneakt on teoreetilisest mudelist kõrvalekalduv ning balansseeriva iseloomuga (0-1) (vt Lisa 1 kõneakt nr 59). Mittepoliitilistel ametikohtadel sai vaadatud kaitseväge ülemjuhatajate väljaütlemisi. Kahjuks oli ka neid väga vähe. Nii endine ülemjuhataja Kindral Ari Puheloinen kui ka praegune ülemjuhataja Kindral Jarmo Lindberg on mõlemad väljendanud 0-0 stsenaariumit, kus Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita ning otsest vajadust NATO liikmesuseks ei nähta (vt Lisa 1 kõneaktid nr 60-61).

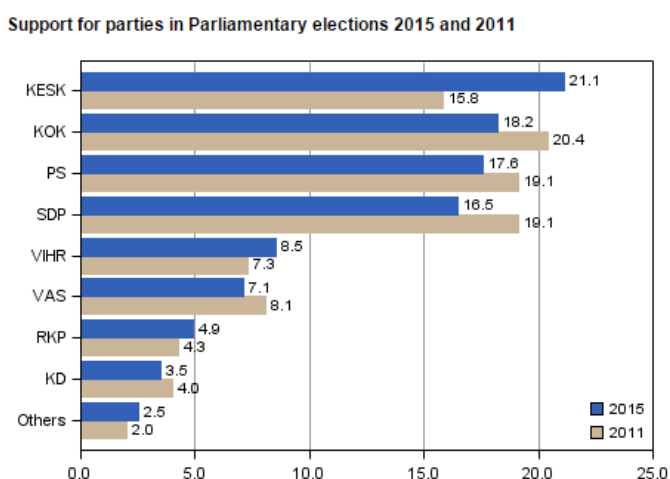
Soome kõneaktide analüüsist on selgelt näha see, et kõige enam tundub mõjutavat tõlgendusdilemma ja vastusedilemma lahendamist erakondlik taust. Koonderakonna ning Soome Rootsi Rahvapartei poliitiline eliit on selgelt NATO-meelne ning Venemaad defineeritakse julgeolekuohuna. Teises äärmuses on selgelt Vasakliit. Ülejäänud erakonnad jäävad kuhugi vahepeale, aga kalduvad pigem NATO vastaste leeri. Huvitava fenomenina on näha see, kuidas YLE valijakompassis tunnistavad Venemaa ohtu ka paljud need, kes muidu Venemaa ohtu ei defineeri. Väga kõnekas on ka asjaolu, et absoluutselt kõik parlamendierakonnad ning nende esimehed toetavad NATO küsimuses referendumini korraldamist. Ei taha küll ennustada, aga arvestades eelnevalt mainitud asjaolu, et ka avalik arvamus toetab referendumini korraldamist, on see kõnekas. Selles valguses ei tule üllatusena, kui Soomes teatud ajahetkel NATO küsimuses referendum korraldatakse.

Teoreetilisest mudelist lähtuvalt on kõneaktides esindatud kõik erinevad tõlgendus- ja vastusedilemma versioonid. Teoreetilise mudeli ja antud töö kontekstis on oluline see, et mitmel juhul on näha seisukoha muutumist just Gruusia või Ukraina kriisi kontekstis ehk teravnenud julgeolekusituatsioonis. Siiski ei saa NATO-meelsust

poliitilise eliidi osas pidada laialdaseks ning pigem on näha ja defineeritavad väga konkreetsed isikud ja erakonnad, kes on NATO-meelsed ning kelle seisukohad sellest lähtuvalt on ka teravamad. Mitmes kõneaktis on näha seda, kuidas kritiseeritakse kellegi teise sõnavõtte. Kui näiteks ühe valitsuse liikme seisukoht on liialt NATO-meelne, siis leidub koheselt teisi ministreid, kes tituleerivad esimese sõnavõttud isiklikeks seisukohtadeks ning ei näe neid Soome ametlike seisukohtadena (vt nt Lisa 1 kõneakt nr 4).

Soome ühiskond on NATO liikmesuse küsimuses lõhestatud ning lõhestatud on kõneaktide analüüsi põhjal selgelt ka Soome poliitiline eliit. Sobilik on vaadata ka hiljutiste parlamendivalimiste tulemusi. NATO-meelne Koonderakond kaotas oma positsiooni Keskerakonnale. Keskerakond on autori hinnangul pigem NATO vastane erakond. Põlissoomlased on erakonna sees NATO küsimuses lõhestatud. Sotsiaaldemokraadid on pigem vastu. Rohelised on samuti pigem vastu ning Vasakliit on täielikult vastu. Soome Rootsi rahvapartei on pigem NATO-meelne erakond, aga hääli said nad viimastel valimistel üsna vähe. Valimistulemuste ja kõneaktide analüüsi põhjal saab selgelt väita, et uues parlamendis on NATO vastased selgelt enamuses ja pooldajad selgelt vähemuses (vt Joonis 3).

Joonis 3 (Soome parlamendi valimiste tulemused protsentuaalselt ja võrdlevalt 2011. a ja 2015. a valimistel) (Joonis pärineb Soome statistikaameti koduleheküljelt (Finland, 2015)⁹

⁹ Keski - Keskerakond, Kok - Koonderakond, PS - Põlissoomlased, SDP - Sotsiaaldemokraadid, VIHR - Rohelised, VAS - Vasakliit, RKP - Soome Rootsi Rahvapartei, KD - Kristlikud Demokraadid

2.2 Rootsi julgeolekudilemma raamistik

Eelnevalt sai vaadeldud Soome asetsemist julgeolekudilemma raamistikus. Järgnevas peatükis tuleb juttu teisest vaadeldavast juhtumist – Rootsist. Peatüki struktuur ja metodoloogilised aspektid on samasugused¹⁰ nagu Soome puhul. Kõigepealt tuleb juttu ajaloolisest taustast, seejärel militaarstruktuuride võimekusest ja avalikust arvamusest ning viimasena saab analüüsitud kõneakte teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis. Soome ja Rootsi peatükkide sarnane struktuur teenib nende juhtumite hilisema võrdluse eesmärki.

2.2.1 Rootsi neutraalsuspoliitika

Rootsi neutraalsuse juured peituvad 19. sajandis, mil pärast pikka sõdade perioodi kuulutas kuningas Karl XIV Skandinaavia poolsaare neutraalseks kantsiks. Seda tehti konfliktide valguses, mis puhkesid Suurbritannia ja Venemaa vahel. Juba tol ajal ajendas neutraalsuse poliitikat ajama soov mitte jääda suurvõimude heitluse „hammasrataste“ vahele, mis võinuks tipneda iseseisvuse kaotusega. Sellest ajaperioodist kandus neutraalsuse viljelemine üle ka kahe maailmasõja aegsesse perioodi ning hiljem külma sõja aega, mis oli Rootsi püsijäämise seisukohalt kriitilise tähtsusega aeg (Ferreira-Pereira, 2005, lk 465-466).

Eelnevast lähtudes on Rootsi ajalooline taust oma naabritega Soomest üsnagi erinev. Kui Soome võitles Nõukogude Liiduga II maailmasõja ajal kahel korral, siis Rootsi on suutnud hoida oma naabritega rahu pea 200 aastat. Kuigi mõlemad riigid positioneerisid ennast külma sõja ajal neutraalsetena, siis see neutraalsus on erinev ning neutraalsuse traditsioon on Rootsis tugevamalt juurdunud kui Soomes (Forsberg & Vaahtoranta, 2007, lk 70). On hinnatud, et just Soome küsimus oli see, mis defineeris suures osas Rootsi külma sõja aegset neutraalsuspoliitikat. Üritati hoida väga madalat profiili ning selle käigus võimalikult palju toetada Soomet. Põhiliseks eesmärgiks oli see,

¹⁰ Rootsi puhul ei ole presidendi ametikohta

et Soome ei langeks täielikult Nõukogude Liidu mõjusfääri. Soomet üritati tõmmata niipalju Lääne suunas, kui see oli keerulistes oludes ja Nõukogude Liidu surve all tegutsedes võimalik (Zettberg, 1997, lk 36-37).

Paradoksaalsel kombel andis aga just Soome olemasolu ja seisund Rootsile teataval määral tegutsemisvabadust. Erinevalt Soomest, mis oli väga suures osas siiski Nõukogude Liidu mõju all, sai Rootsi ennast tunda tõelise puhvrina kahe rivaalitseva supervõimu vahel. On öeldud, et Rootsit aitas hoida neutraalsena see, et Nõukogude Liidu surve Soomele oli siiski teatud piirini kontrolli all. Tervikuna tunnetas Nõukogude Liit, et kogu Läänemere ja Põhjamaade regioon kuulub teataval määral nende mõju alla ning Ameerika Ühendriikidel Läänemerele asja pole. On võimalik, et saadi aru sellest, et tugevam surve Soomele tõukaks Rootsi neutraalsusest eemale tugevamalt Ameerika mõjusfääri, mis strateegiliselt oleks olnud Nõukogude Liidule üsnagi halb (Zettberg, 1997, lk 45-47).

Rootsi külma sõja aegset neutraalsust on nähtud ka kui väga pragmaatilist ja ratsionaalset välispoliitikat, mis kalkuleeris uue maailmasõja puhkemise ohtu ja selle puhkemise võimalikke stsenaariumeid ja tagajärgi Rootsile. Väidetavalt saadi aru sellest, et uue maailmasõja puhkemisel kaasatakse Rootsi konflikti varem või hiljem ning just ajaline võit oli see, mis ratsionaalset neutraalsuspoliitikat toetas. Lääneriikide potentsiaalsed pommituslennud oleksid pidanud lendama strateegilistel põhjustel läbi Rootsi õhuruumi ning Rootsil ei oleks olnud võimalust neid lende takistada. Seeläbi oleks Rootsi kistud konflikti nii ehk naa, aga läbi neutraalsuse oli potentsiaalselt saavutatav ajaline võit (Dalsjö, 2013, lk 193-194).

Seoses paljude dokumentide hilisema avaldamisega, mis olid külma sõja ajal rangelt salastatud, on teatud määral ka Rootsi neutraalsuse ulatust ümber hinnatud (Petersson, 2012, lk 221). Rootsi oli strateegiliselt oluline ning tol ajal ka sõjaliselt üsnagi arvestatav jõud. Rootsil oli näiteks külma sõja algusperioodil maailma suuruselt neljas õhuvägi. Lääneriigid vajasid Rootsit seega potentsiaalse sõja valguses kindlalt enda poolele. Rootsi rõhutas aga diplomaatiliste kanalite kaudu, et ta ei soovi oma neutraalsusest loobuda. On argumenteeritud, et hoolimata sellest integreeriti Rootsi Põhja-Atlandi julgeolekusüsteemi. Strateegilistel kaalutustel tehti seda mitteformaalselt ning salaja (Petersson, 2012, lk 222). Petersson väidab oma uurimuse põhjal, et kuigi

Taani ja Norra võrreldes oli Rootsi avalik integreeritus L ane julgeolekus steemiga oluliselt väiksem, oli hoolimata sellest Rootsi varjatult ning läbi ühiste kaitseplaanide Norra ja Taaniga integreeritud olulisel m aeral P hja-Atlandi julgeolekusüsteemi (Petersson, 2012, lk 224-225).

„Of course the Western powers would have preferred to have Sweden in NATO, but Sweden’s friendly neutrality policy – neutral on our side, as Simon Moores has expressed it – was better than a rigid neutrality policy. And the Russians would of course have preferred Sweden to be without any ties at all to the West, but as long as Sweden stayed outside NATO this solution was acceptable even for them“ (Petersson, 2012, lk 225)

Eelnevast tsitaadist on kõnekalt näha see, kuidas Rootsi neutraalsuse ulatus on vaidlustatav ning see kuidas Rootsit võib näha tagantjärgi ka kui neutraalselt riiki, kes oli siiski teatavas mõttes L aeneriikide poolel. N ilisele neutraalsusele ja salajasele koost ole NATOga külma sõja ajal on viidanud ka Regina Karp (Karp, 2007, lk 56) Siiski suutis Rootsi oma (vähemalt ametliku) neutraalsusega olla oluline tasakaalu allikas kahe rivaalitseva bloki vahel, mis oli ülimalt kasulik Soomele ja ka üldises plaanis Põhjamaade ja Moskva suhetele (Zettberg, 1997, lk 48-49).

Kui liikuda ajalises raamistikus külmast sõjast edasi, siis oluline on vaadata, et mis on Rootsi neutraalsusest saanud tänaseks? Neutraalsust hinnati kahtlemata külma sõja lõppedes teataval m aeral ümber. Kui Külma sõja aegne neutraalsus oli oma olemuselt maksimalistlik ning p udles selle poole, et konflikti puhkedes oleks võimalik sõjast kõrvale hoiduda, siis praeguseks on selle tähendus vaadatav kui mitteliikmesus (*non-alignment*). Selle all võib mõista NATOsse mitte kuulumist ning potentsiaalselt neutraalsuse soovi, kui peaks puhkema konflikt Rootsi naabruses. Täna on Rootsi neutraalsus vaadeldav kui valik mitte kui ainuke võimalus.  ks põhilisi Rootsi külma sõja järgse neutraalsuse arhitekte diplomaat Sverker  str m on hiljem öelnud (detsember 2000), et Rootsi peaks loobuma neutraalsuse kontseptsiooni kasutamisest, sest tema hinnangul ei suudaks Rootsi enam l hinaabruses puhkeva konflikti korral neutraalseks j ada. Euroopa Liidu liikmesriikide vahel on konfliktipuhkemine tema hinnangul  armiselt ebatõenäoline ning kui konflikt peaks puhkema Rootsi naabruses Euroopa Liidu liikmesriigi ja mõne teise riigi vahel on Rootsi sunnitud kalduma konfliktis nii ehk naa Euroopa Liidu liikmesriigi suunas. (Forsberg & Vaahtoranta, 2007, lk 77-78).

Seoses kõige hiljutisemate arengutega nagu näiteks Rootsi hävitajate saatmine Liibüasse, on Rootsi neutraalsus sattunud veelgi tugevama küsimärgi alla. On siiski öeldud, et Rootsi hävitajad olid seal väga tugevate piirangutega. Näiteks tohtisid nad kasutada oma relvastust ainult siis, kui nende pihta esimesena tuli avati ning neil ei olnud luba rünnata Moammar Gadhafi maavägesid. Rootsi Kaitsekolledži emeritprofessor Ove Bring on selle kohta öelnud, et Rootsi kindel soov sellised piiranguid kehtestada ja mitte nõ minna „lõpuni välja“ väljendab selgelt mineviku neutraalsuse pagasit, mis Rootsit sõdadest 200 aastat eemal on hoidnud (Stockholm, 2011).

Eelnevast lähtub, et Rootsi näol on tegemist neutraalsusele ja mitteliikmesusele rõhuva riigiga, mille neutraalsus on tugevalt vaidlustatud. Üheltpoolt on Rootsi neutraalsus vaidlustatud külma sõja kontekstis, kui väidetakse, et Rootsi oli tegelikkuses integreeritud Põhja-Atlandi julgeolekusüsteemi ja NATO poolt kaitstud. „*It has become evident that Sweden had secret plans with NATO and was in practice protected by NATO during the Cold War*“ (Forsberg & Vaahtoranta, 2007, lk 85). Teisalt on Rootsi neutraalsust vaidlustatud ka külma sõja järgses kontekstis, kus Rootsi tihe osalemine rahvusvahelistel missioonidel eriti ereda näitega Liibüas selleks teataval määral alust annavad (Stockholm, 2011).

2.2.2 Rootsi militaarstruktuuride võimekus

Vahetult pärast II maailmasõja lõppu oli Rootsi militaarstruktuuride võimekus üsnagi muljetavaldav. Ajaperioodil 1948-1949 omati maailmas suuruselt neljandat õhuväge ning täies mahus mobilisatsiooni korral oleks püssi alla suudetud saata kuni 600 000 sõdurit. Ka mereline võimekus oli vägagi arvestatav (Petersson, 2012, lk 222). Sellest kunagisest võimsusest on aga väga palju aega möödunud ning Rootsi kaitsejõud on vägagi arvestatavalt kokku tõmbunud. Hetkel on tegevteenistujaid vaid 14 000 ning aktiivsesse reservi kuulub 26 000 sõdurit. Võrreldes Soomega on need numbrid vägagi kõnekad. Tanke on 120, soomustransportööre 2470 ja hävituslennukeid 65. Suurtükivõimekus praktiliselt puudub. Merelises võimekuses saab välja tuua 5 allveelaeva (Firepower, 2015).

Inimjõu vähesuse (väike reserv) põhjusena saab näha ajateenistuse kaotamist. Laialdaselt on kõlanud hääli, mis soovivad Rootsil vähemalt osaliselt ajateenistus taastada. Üheks võimaluseks oleks kaaluda Norra ajateenistuse mudelit, kus ajateenistusse ei kutsuta kõiki vaid valikuliselt ning suuresti ka vabatahtlikkuse alusel (Gee, 2014). Pärast 2014. a valimisi ütles vastne kaitseminister Peter Hultqvist, et ajateenistuse taastamist tuleks kindlasti kaaluda ning et ta usub, et sellele ideele oleks ka lai poliitiline toetus. Ühtlasi väljendas ta tõsist muret Rootsi kaitsevõimekuse pärast. „*Twenty years ago we had a big navy, we had big coastal artillery. Instead of taking care of our own borders... we help others, but we have forgotten to help ourselves*” (Local, Sweden could see return to military service, 2014).

Väga tuline debatt Rootsi kaitsevõime osas leidis aset 2013. aasta alguses, kui tollaegne kaitsejõudude ülemjuhataja Kindral Sverker Göranson ütles, et Rootsi suudaks ennast maksimaalselt kaitsta nädala. Rootsi Kaitseakadeemia koostas seejärel põhjaliku raporti ning tõdeti, et Göransoni sõnadel on tõepõhi all. Tõdeti, et välise rünnaku korral ei suudaks Rootsi üksi kuigi kaua vastu pidada ning praktiliselt kohe oleks vaja välist abi (Local, Report confirms 'one-week defence' analysis, 2013).

Rootsi kaitsevõime debatti on olulisel määral viimastel aastatel ilmestanud ka Venemaa torked ja provokatsioonid nii õhupiiri rikkumiste kui ka võimaliku veeluse tegevuse näol Stockholmi saarestikus. Oktoobris 2014, kui Stockholmi saarestikus otsis Rootsi kaitsevägi võõrast allveelaeva paistsid puudused väga kõnekalt silma. Ilmnes, et Rootsil ei ole ühtegi helikopterit, mis suudaks avastada allveelaevu. Viimane selline kopter lõpetas töö 2008. aastal ning järgmine selline kopter saabub hinnanguliselt alles 2018. aastal (Kopli, 2014). On hinnatud, et Rootsi relvajõudude desarmeerimise taga on olnud osalt nii ükskõiksus kui ka teisalt lüüasaamiseleolu. Selles sisaldub kaks aspekti. Esmalt peetakse Venemaa reaalse rünnaku ohtu väikeseks ning teisalt tunnetatakse, et reaalse rünnaku korral ei suudetaks ennast nagunii kaitsta (Kopli, 2014).

Vähesest panustamisest kaitsele kõnelevad ka eelarve numbrid. Kui veel 1980. aastal olid Rootsi kaitsekulutused 2,9 % sisemajanduse kogutoodangust, siis praeguseks on see number jõudnud 1,1-1,2 % juurde (umbes 4,6 miljardit eurot) sisemajanduse kogutoodangust. Selle numbriga on Rootsi kaitsekulutused protsentuaalselt Põhjamaade madalaimad (Kopli, 2014). Siiski on praeguseks hetkeks teravnenud

Julgeolekusituatsiooni tingimustes pidevalt vähenenud kaitse-eelarvet hakatud ümber hindama. Märtsis 2015 otsustas Rootsi valitus, et kaitsevägi saab ajavahemikul 2016-2020 juurde 10,2 miljardit Rootsi krooni (umbes 1,1 miljardit Eurot). See on küll samm teises suunas, aga siiski üsna väikene samm. Tuleb arvestada, et see on vaid pool sellest, mida küsisid kaitsejõud (AFP, 2015).

Väga suur osa täiendavast rahast läheb just laevastiku arendamisele, et suudetaks edaspidi tõhusamalt avastada allveelaevu. Uuenduste käigus on oluline ka märkida, et relvastatud üksused paigutatakse strateegiliselt olulisele Gotlandile, kus ei ole olnud relvastatud üksuseid peaaegu 10 aastat (AFP, 2015). Eelnev näitab üsna ilmekalt seda, kuidas teravnendud julgeolekusituatsioon ning Rootsi kaitsevõime testimisele suunatud provokatsioonid on lükanud käima arengud, mida varem oleks olnud väga keeruline ette prognoosida. Hoolimata uutest ja väikestest sammudest, mis Rootsi kaitsevõimet natukene tõstavad, on autori hinnangul Rootsi kaitsevõime siiski ääretult madal võrreldes nii Rootsi enda kunagise kaitsevõimega kui ka teiste Põhjamaade kaitsevõimega tänases päevas.

2.2.3 Rootsi potentsiaalse NATO liikmesuse avalik arvamus

On hinnatud, et külma sõja järgses Rootsis oli just avalik arvamus see, mis suures osas neutraalsuse jätkumist toetas ning Rootsi välispoliitikat vormis. Rootslased olid küll järk-järgult tolerantsemad Rootsi osalemise suhtes välismissioonidel, aga NATO liikmesuse osas hoiti selgelt negatiivset ja konservatiivset seisukohta. On öeldud, et rootslased seostasid vaimusilmas militaarpakte selgelt (NATO liikmesus) ohuga ning neutraalsust ohutusega. Vähetähtis ei olnud kindlasti ka see, et paljude rootslaste jaoks seostus NATO just Ameerika Ühendriikide imperialismiga, milles Rootsil ei peaks paljude rootslaste hinnangul rolli olema (Ferreira-Pereira, 2005, lk 477).

Teiseks aspektis oli kahtlemata see, et ohutunnetus oli äärmiselt madal. On öeldud, et isegi kui Rootsi poliitiline eliit oleks soovinud külma sõja lõppedes Rootsi neutraalsuspoliitika hüljata ning NATO-ga liituda, siis ei oleks suudetud sellise sammu vajalikkusest avalikkusele piisavalt selgitada ning seetõttu oleks olnud säärase protsessi

läbiviimine äärmiselt keerukas. Avalikkusele seostus NATO ja selle võimalik vajadus külma sõja aegse retoorikaga ning seeläbi ka külma sõja aegsete ohtudega (Ferreira-Pereira, 2005, lk 477-478).

Eelnevalt Rootsi ajaloolist neutraalsuse tausta käsitlevas peatükis sai mainitud, et Rootsis on neutraalsus tugevalt juurdunud. Seda saab väga ilmekalt demonstreerida avaliku arvamusega. Kui kaheksakümnendate lõpus viidi Rootsis läbi küsitlus, siis enamik rootslasi ei nõustunud näiteks järgmise väitega: „Kui julgeolekuolukord Rootsi naabruses halveneb, siis tuleks neutraalsus ümber hinnata.“ Ka üheksakümnendatel oli igast kolmest rootslasest vähemalt kaks selgel seisukohal, et Rootsi ei peaks loobuma neutraalsusest isegi naabruskonnas puhkeva sõjalise konflikti tulemusel (Devine, 2011, lk 342-343).

Õigustatud on küsida, kui palju sellisest mõtteloogikast tänaseks säilinud on. Eriti oluline antud töö kontekstis on vaadata just väga tänapäevaseid arenguid NATO liikmesuse avalikus arvamuses teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis. Kui veel 2014. a mais oli ainult 28% rootslastest NATO liikmesuse poolt ja 56% vastu (suhteliselt sarnane Soomega), siis 5 kuud hiljem oktoobris vahetult pärast võõra allveelaeva otsinguid Stockholmi saarestikus olid vastavad numbrid juba 37% ja 36%. Seega võib öelda, et oktoobris 2014 oli esimest korda rohkem rootslasti NATO liikmesuse poolt kui vastu (Milne, Swedes lean towards Nato membership, poll shows, 2014).

NATO liikmesuse populaarsuse tõus ei peatunud aga seal. 2015. a jaanuari alguses läbiviidud küsitluses pooldas NATOga liitumist juba 48% rootslastest ning vastu oli 35% (Rank, 2015). Selgete vastaste osakaal on jäänud seega umbes samaks, aga väga suur osa kõhklejatest on kaldunud liikmesuse pooldajate leeri. Arvestades eelnevalt kirjeldatud suhet neutraalsusesse ja selle laialdast juurdumist Rootsis, on selline tulemus silmatorkav ja muljetavaldav. Viimaste küsitluste põhjal saab selgelt väita, et rohkem rootslasi on NATO liikmesuse poolt kui vastu.

Oma rolli mängib siin kindlasti teravnenud julgeolekusituatsioon ning Venemaa provokatiivsed torked Rootsi kaitsevõime haavatavuse kontekstis. 2014. a oktoobri küsitluses küsiti rahvalt ka seda, milliseks hindavad nad Rootsi valmisolekut toime tulla relvastatud rünnakuga. Vaid 1% vastas, et nad hindavad Rootsi vastupanuvõimet väga heaks. 84% küsitlusele vastanutest hindas Rootsi kaitsejõudude valmisolekut relvastatud

rünnakuga toimetulekuks seevastu väga kehvaks (Milne, Swedes lean towards Nato membership, poll shows, 2014).

Suures osas leidis rahva tunnetus kehvast kaitsevalmisolekust ka kinnitust ametlikul tasemel. Vahetult enne 2015. jaanuari küsitlust anti Rootsi valitusele üle parlamendis valminud uuring Rootsi õhuturbevõimekusest. Selle raporti järelendus oli ühene ning selge - Rootsi pole võimeline ennast kaitsma NATOga koostööd tegemata. Vahetult pärast seda nentis Dagens Industri juhtkiri, et tänu Venemaa agressiivsusele ja Rootsi kehvale kaitsevõimele on Rootsi NATOle lähemal kui kunagi varem (Rank, 2015).

2.2.4 Rootsi kõneaktide analüüs

Enne Rootsi kõneaktide analüüsi juurde minekut on sobilik eelnev põgusalt kokku võtta. Taustainfost on näha, et Rootsi neutraalsus on pikaajaline ja juurdunud traditsioon, mis on Rootsit väga pikalt sõdadest eemal hoidnud. Neutraalsuse ulatus on aga nii külma sõja aegses kui ka hilisemas kontekstis, Rootsi puhul selgelt vaidlustatav. Külma sõja ajal oli kahtlemata neutraalsust vormivateks muutujateks Soome suhe Moskvaga ning püüdlused Soomet võimalikult palju Lääne poole tõmmata.

Rootsi relvajõudusid on järjepidevalt ja ulatuslikult kokku tõmmatud ning kaitsekulutusi järk-järgult vähendatud. Väga hiljutised trendid teravnenud julgeolekusituatsioonis näitavad siiski vastupidise liikumise algust. On iseküsimus, millises mahus ja järjepidevuses Rootsi kaitsejõud ressursse juurde saama hakkavad. Rootsi avalik arvamus potentsiaalse NATO liikmesuse osas on minevikus olnud äärmiselt konservatiivne. Siiski on näha, et teravnenud julgeolekusituatsioon on muutnud rootslaste meelsust ning viimaste küsitluste valguses võib juba kindlalt väita, et rohkem rootslasi pooldab NATO liikmesust kui on vastu. Eelnevaid tendentse arvesse võttes on vajalik analüüsida Rootsi poliitilise eliidi kõneakte teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis.

Rootsi puhul sai kogutud relevantses ajalises raamistikus 60 kõneakti. Kõneaktide kodifitseerimise loogika ja metodoloogia on täpselt samasugune nagu Soome kõneaktide analüüsi puhul (vt metodoloogilised aspektid ja Soome kõneaktide analüüs). Ainukesed erinevused seisnevad selles, et Rootsi puhul ei saa vaadelda presidendi ametikohta ning

kajastamata on ka riigikogu esimeeste kõneaktid ning seda põhjusel, et antud ametikohal ja antud ajaperioodil relevantset kõneaktid puudusid. Samuti saab ka Rootsi kõneaktide puhul viidatud teksti sees konkreetsetele kõneaktidele läbi nende numbrite Rootsi kõneaktide kodifitseerimise tabelis (vt Lisa 2). Kogutud 60 kõneakti jagunevad järgnevalt. 9 kõneakti sai kogutud 2 erineva peaministri sõnavõttudest, 12 kõneakti 3 erineva kaitseministri poolt, 10 kõneakti 2 erineva välisministri poolt, 26 kõneakti 12 erineva erakonna esimehe poolt ning 3 kõneakti 2 erineva kaitsejõudude ülemjuhataja poolt (Vt lisa 2).

Esimene vaadeldud peaminister oli Fredrik Reinfeldt (Möödukas Koalitsioonipartei). Praktiliselt kõik tema kõneaktid (vt Lisa 2 kõneaktid nr 1-6) on kodifitseeritavad kui 0 ja 0. Ainult ühes hiljutises kõneaktis on tuntav see, kuidas Venemaast räägitakse ohu ja ebastabiilsuse kontekstis (vt Lisa 2 kõneakt nr 6). NATOga liitumise vajadusest ei räägi ta kordagi. Põhiliselt kasutab ta retoorikat, et NATO ei ole hetkel Rootsi jaoks aktuaalne ning päevakorras (sama retoorika ka juba Ukraina kriisi ajal). Peale Reinfeldti sai hiljuti peaministriks Stefan Löfven (Sotsiaaldemokraadid). Kõik tema kõneaktid on koodiga 0 ja 0. Ta ei defineeri Venemaad julgeolekuohuna ning NATO vajadust Rootsile ei näe. Ta rõhutas juba oma esimeses kõnes vastse peaministrina, et Rootsi ei liitu kindlasti NATOga (vt Lisa 2 kõneaktid nr 7-9).

Kaitseministritest tuleb esimesena vaatluse alla Sten Tolgfors (Möödukas Koalitsioonipartei). Tema puhul on selgelt näha see, kuidas ta algselt Venemaad julgeolekuohuna ei näe ning ka NATO vajadust ei defineeri, aga tema retoorikas toimub tugev muutus. Silmapaistev on see, et retoorika muutus toimub ajalises raamistikus juba natukene enne Gruusia sõda. Hilisemates kõneaktides defineerib ta kohati väga selgelt Venemaa poolt tuleva ohu ning viitab selles valguses ka otsesele NATO vajadusele (vt Lisa 2 kõneaktid nr 10-14).

Väga lühikest aega oli vahepeal kaitseminister ka Caharina Elmsäter-Svärd (Möödukas Koalitsioonipartei), aga tema ametiaeg oli niivõrd lühike, et kahjuks ühtegi relevantset kõneakti leida ei õnnestunud. Venemaa ohtu Rootsi jaoks defineerib väga selgelt ka järgmine kaitseminister Karin Enström (Möödukas Koalitsioonipartei). Praktiliselt kõigis kõneaktides defineerib ta Venemaa Rootsile julgeolekuohuna ning vastusedilemmas kasutab ta balansseerivat või rangemat hoiakut. Ta ütleb selgelt välja,

et Rootsil on ilma NATOta ohtlikum ning NATO liikmesus oleks Rootsi jaoks loogiline samm (vt Lisa 2 kõneaktid nr 15-19). Praeguse kaitseministri Peter Hultqvisti (Sotsiaaldemokraadid) seisukohad vastanduvad Ensrömi omadele diametraalselt ning sarnanevad väga Stefan Löfveni omadega. Ta ütleb selgelt välja, et Rootsi ei peaks otsima võimalusi NATOga liitumiseks (vt Lisa 2 kõneaktid nr 20-21).

Pikaajalise välisministri Carl Bildti (Möödukas koalitsioonipartei) seisukohti vaadates on väga selgelt näha, kuidas positiivseid signaale kuvavad 0 ja 0 kõneaktid muutuvad teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis 1 ja 1 või 1 ja 2 koodiga kõneaktideks, kus defineeritakse selgelt Venemaa julgeolekuohuna ning nähakse NATO vajadust (vt Lisa 2 kõneaktid nr 22-26). Praegune välisminister Margot Wallström (Sotsiaaldemokraadid) defineerib küll peaaegu kõigis kõneaktides Venemaa julgeolekuohuna, aga ei väljenda üheski kõneaktis NATO liikmesuse vajadust. Seega enamasti on tema kõneaktid kodifitseeritavad kui 1 ja 0 ning seda ka teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis (vt Lisa 2 kõneaktid nr 27-31).

Erakonna esimeeste puhul saab alustatud sotsiaaldemokraatidest. Relevantssel ajaperioodil on olnud sotsiaaldemokraatide esimeesteks Mona Sahlin, Håkan Juholt ning Stefan Löfven. Kõigi kolme kõik kõneaktid on kodifitseeritavad kui 0 ja 0. Keegi neist ei defineeri Venemaad julgeolekuohuna ning tugevalt seistakse vastu ka NATO liikmesusele. Seega on sotsiaaldemokraatide positsioon selles küsimuses väga selge (vt Lisa 2 kõneaktid nr 32-37).

Roheliste erakondlik struktuur on teatud mõttes alternatiivne. Erakonna juhi positsioon jaguneb neil kolmeks. See tähendab seda, et kolm isikut korraga on käsitletavad erakonna juhina. Nendeks isikuteks relevantssel ajaperioodil on olnud Anders Wallner, Gustav Fridolin ja Åsa Romson. Fridolinilt ei õnnestunud kahjuks ühtegi relevantset kõneakti leida, aga vaadata saab Romsonit ja Wallnerit. Romson on väga selgelt NATO vastu ning ta ei defineeri ka Venemaa julgeolekuohtu (0-0). Ta ütleb isegi, et ta on mures kõigi sammude pärast, mis Rootsit NATOle lähemale viivad (vt Lisa 2 kõneakt nr 38). Wallner räägib küll Venemaast julgeolekuohu kontekstis, aga samuti ei defineeri NATO vajadust (0-1) (vt Lisa 2 kõneakt nr 39).

Järgmisena tuleb vaatluse alla Möödukas Koalitsioonipartei. Relevantssel ajalisel perioodil oli esimene esimees Fredrik Reinfeldt, aga see aeg kattus peaministriks oleku

ajaga ning seetõttu ei ole kõneaktid erakonna esimehena eristatavad. Vaadelda saab järgmist esimeest Anna Kinberg Batrat, kes on lühikese aja jooksul jõudnud NATO liikmesuse osas ennast väga teravalt väljendada. Kõik tema kõneaktid erakonna esimehena on selgelt kodifitseeritavad kui 1 ja 2. Ta defineerib selgelt Venemaa ohu ning ütleb, et teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis on aeg käes selleks, et Rootsi kaaluks tõsiselt NATOga liitumist (vt Lisa 2 kõneaktid nr 40-42).

Rootsi Demokraatide juhiks on olnud valitud ajaperioodil kogu aja Jimmie Åkesson. Ta ei ole defineerinud Venemaad julgeolekuohuna (0), aga vastusedilemmas (NATO liikmesus) on ta saatnud diametraalselt erinevaid signaale. Kui 2012. a juunis ütles ta selgelt, et Rootsi peaks liituma NATOga (2), siis 2014. a juunis väljendas ta selgelt, et Rootsi ei peaks liituma NATOga (0). Seega on tema puhul toon muutunud teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis leebemaks (vt Lisa 2 kõneaktid nr 43-44).

Relevantset ajaperioodil oli Keskerakonna juhiks kõigepealt Maud Olofsson. Kahjuks ei olnud võimalik leida tema poolt ühtegi relevantsest kõneakti, mis puudutaks Venemaa ohu või NATO liikmesuse küsimust. Keskerakonna juhi Annie Lööfi kõneaktid on üldiselt nähtavad kui 0-0 stsenaariumid. Ainult kõige hiljutisemas kõneaktis on näha vastusedilemmas balansseerivat lähenemist öeldes, et NATO liikmesuse plusse ja miinuseid võiks vähemalt uurida ning et rohkem teadmisi ei tule kunagi kahjuks. Venemaad Rootsile julgeolekuohuna ei defineeri ta kordagi (vt Lisa 2 kõneaktid nr 45-47).

Vasakerakonna puhul on relevantset ajaperioodil esimehi kaks. Esmalt Lars Ohly ning seejärel Jonast Sjöstedt. Kõik nende kõneaktid on selgelt 0-0 stsenaariumid, kus Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita ning NATO vajalikkust Rootsile ei nähta. Jonas Sjöstedt on näiteks väga selgelt väljendanud, et neutraalsus on Rootsi välispoliitika alus ning seetõttu tuleb seista kindlalt NATO liikmesuse vastu. Teisalt rõhutab ta, et NATOt ei ole lihtsalt Rootsile vaja ning seda teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis (vt Lisa 2 kõneaktid nr 48-51).

Väga tugevaid 1-2 sõnumeid on saatnud Liberaalide esimees Jan Björklund. Ta defineerib kõigis oma kõneaktides Venemaa julgeolekuohuna ning ühtlasi peab vastusedilemmas selgelt vajalikuks NATOga liitumist. Ühtlasi on antud töö kontekstis silmapaistvalt oluline see, kuidas ta viitab Venemaa ohust ja NATO vajalikkusest

rääkides otseselt Ukraina konfliktile ning teravnenud julgeolekuolukorrale. Björklundi ja Liberaalide range positsioon selles küsimuses on väga selgelt näha (vt Lisa 2 kõneaktid nr 52-54).

Kristlike Demokraatide esimees valitud ajaperioodil on olnud Göran Hägglund. Tema puhul on samuti näha positsiooni rangemaks muutumist. Kui veel 2013. a juunis ei defineeri ta Venemaad julgeolekuohuna ning NATO liikmesuse osas on balansseeriv (0-1 kõrvalekalle), siis edaspidi on tema positsioon nähtav juba kui 1-2. Ta ütleb väga selgelt, et praegu valitsev julgeolekukriis peaks olema heaks aluseks NATO liikmesuse uurimisele ning et NATO võimaluse mitte kaalumise on praeguses olukorras lihtsalt vastutustundetu. Ühtlasi viitab ta Rootsi kaitsevõime haavatavusele öeldes selgelt välja, et Rootsi ei suudaks ennast üksi kaitsta (vt Lisa kõneaktid nr 55-57).

Kaitsejõudude ülemjuhatajaks valitud ajaperioodil on olnud Kindral Håkan Syrén ning Kindral Sverker Göranson. Üldiselt on nad antud teemas seisukohta väljendanud vähe. Siiski on nad mõlemad rääkinud Venemaast selgelt julgeolekuohu kontekstis ning Kindal Göranson on selgelt viidanud ka NATO vajadusele öeldes, et sõjalise rünnaku korral oleks Rootsil vaja kindlasti sõjalist abi (vt Lisa 2 kõneaktid nr 58-60).

Selgelt NATO-meelsete erakondadena saab välja tuua Mõõduka Koalitsioonipartei ja Liberaalid. Ka Kristlikud Demokraadid on autori hinnangul kaldunud teravnenud julgeolekusituatsioonis pigem NATO pooldajate leeri. Olulisena saab välja tuua selle, et viimastel parlamendivalimistel (2014) kaotasid kõik need erakonnad kohti ning kohti said juurde NATO vastased erakonnad (Kielos, 2014) (vt Joonis 4). Arvestades NATO-suunalise avaliku arvamuse positiivsemaks muutumist on see vägagi kõnekas ja vastuoluline.

Joonis 4. (Rootsi parlamendivalimised 2014, näha on ka kohtade muutus võrreldes eelmiste valimistega) (Kielos, 2014)¹¹

<i>Party</i>	<i>Vote share (%)</i>	<i>Seats</i>
Swedish Social Democratic Party	31.2	113 (+1)
Moderate Party	23.2	84 (-23)
Sweden Democrats	12.9	49 (+29)
Green Party	6.8	24 (-1)
Centre Party	6.1	22 (-1)
Left Party	5.7	21 (+2)
Liberal People's Party	5.4	19 (-5)
Christian Democrats	4.6	17 (-2)

2.3 Soome ja Rootsi julgeolekudilemma võrdlevalt

Järgneva peatüki eesmärgiks on kõrvutada Soome ja Rootsi asetumist teoreetilises raamistikus ning teha asjakohaseid järeldusi töö eesmärkidest lähtuvalt. Soome ja Rootsi juhtumit saab kõrvutatud samuti eelnevalt tuttavas struktuuris. Kõigepealt tuleb juttu ajaloolisest taustast, seejärel militaarstruktuuride võimekusest ja avalikust arvamusest. Viimasena saab kõrvutatud Soome ja Rootsi kõneaktide analüüsi.

2.3.1 Neutraalsuse ulatus ja varjundid

Analüüsist selgus, et Soome ja Rootsi julgeolekupoliitiline taust on nii mõneski mõttes erinev. Kui Soomel on üsna hiljutine sõja kogemus (Nõukogude Liiduga), siis

¹¹ Swedish Social Democratic Party – Sotsiaaldemokraadid, Moderate Party – Mõõdukas Koalitsioonipartei, Sweden Democrats – Rootsi Demokraadid, Green Party – Rohelised, Centre Party – Keskerakond, Left Party – Vasakerakond, Liberal People's Party – Liberaalid, Christian Democrats – Kristlikud Demokraadid

Rootsil see puudub. Soome oli külma sõja perioodil üsna tugevalt Nõukogude Liidu haardes. Rootsi sai seevastu tunda ennast rohkem tõelise puhvrina vastanduvate jõublokkide vahel. Siiski olid need riigid omavahel väga tugevalt seotud. Sai argumenteeritud, et just Soome küsimus oli see, mis suures osas Rootsi neutraalsuspoliitikat külma sõja ajal defineeris.

Rootsi neutraalsus on pikemate traditsioonidega ning väidetavalt tugevamalt juurdunud kui Soomes. Neutraalsuse ulatus Külma sõja perioodil on mõlemas riigis vaidlustatav. Kui Soome puhul on küsimuseks see, et milline oli sõltumatuse ulatus Nõukogude Liidust ning kas seda sõltumatust üldse oli, siis Rootsi puhul räägitakse uute andmete põhjal tegelikust neutraalsuse puudumisest ja salajasest integreeritusest Põhja-Atlandi julgeolekusüsteemi.

Kumbki riik ei ole kiirustanud Külma sõja järgses perioodis neutraalsust hülgama. Siiski Rootsi puhul on neutraalsuse ulatust külma sõja järgses ajas vaidlustatud tugevamalt. Mõlema riigi puhul on näha see, kuidas neutraalsuse kogemus ja mitteliikmesuse viljelemine mõjutab aktiivselt nende riikide välispoliitikat ka tänapäeval. Teoreetilises kontekstis mõjutavad need kogemused kahtlemata mõlema riigi puhul tõlgendus- ja vastusedilemmade lahendamist teravnenud julgeolekusituatsioonis.

Ajaloolise tausta olulisus on mõlema riigi puhul väga selgelt näha. Ajaloolise tausta ning kogemuste mõju olulisusele siseriiklike otsuste kujundamisel on viidanud ka Robert Jervis. Ta argumenteerib põhjapanevalt, kuidas ajaloos omandatud kogemused mõjutavad tänapäevaseid poliitilise eliidi poolt langetatud otsuseid (Jervis, *Perception and Misperception in International Politics*, 1976, lk 217-282).

2.3.2 Militaarstruktuuride võimekus

Militaarstruktuuride võimekuse hindamisel avaldub selgelt ka nende riikide erinev ajalooline taust. Soomel, kes on pidanud 20. sajandil lahingus oma iseseisvust kahel korral kaitsma, on autori hinnangul oluliselt arvestatavam kaitsevõimekus kui Rootsil. Soome kaitsekulutusi ei ole kärbitud nii suures mahus ja loobutud ei ole ka kohustuslikust ajateenistusest, mis tagab Soomele väga suurearvulise reservarmee.

Talvesõja hõngu on tunda ka Soome kaitsejõudude struktuuri vaadates, kus domineerib arvestatav suurtükivõimekus ja keskendumine territoriaalkaitsele.

Rootsi puhul on selgelt tunda keskendumist rahvusvahelistele missioonidele ning oma riigi territoriaalkaitse unarusse jätmist. Olulist tehnikat on küll samas suurusjärgus nagu Soomel (va suurtükivõimekus), aga tänu kohustuslikust ajateenistusest loobumisele on potentsiaalne reservarmee suurusjärgu võrra väiksem. Rootsi sõjaline haavatavus väljendus väga ilmekalt võõra allveelaeva otsingute käigus 2014. a oktoobris, kui selgus, et ei ole enam ühtegi helikopterit, mis allveelaevu otsida suudaks. Rootsi kaitsevõimele on hävitava hinnangu andnud ka mitmed ametlikud raportid. Üks neist kinnitab tõsiasja, et Rootsi suudaks ennast kaitsta vaid maksimaalselt nädala.

Teravnenud julgeolekusituatsioon on mõlemas riigis motiveerinud kaitsevõimekuse olulisust ümber hindama. Raha saavad järgmiste aastate jooksul juurde nii Soome kui ka Rootsi kaitseväge. Samas tuleb rõhutada, et need muutused ei ole dramaatilised ja hüppelised. Märgilise tähendusena on aga olulised ka väikesed muudatused teises suunas. Mõlemad riigid on haavatavad ning seda omal moel. Soome puhul saab rääkida väga pikast maismaapiirist Venemaaga. Rootsi puhul on strateegiliselt oluline Gotland, kuhu üle aastate taas relvastatud üksused paigutatakse.

Väga hiljutise olulise arenguna saab tuua välja uue Põhjamaade kaitsekoostööpakti, milles Rootsi, Soome, Norra, Taani ja Island lubavad Venemaa ohu valguses teha täiendavat ja ulatuslikumat kaitsealast koostööd ning seda just teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis. Nende riikide kaitseministrid ütlesid ühises avalduses, et Venemaa on suurim väljakutse Euroopa julgeolekule ning- et ka Põhjamaadel tuleb olla valmis ohtudeks, mis Venemaa agressiivsest lähtuda võivad (Reuters, 2015). Eelnevast on väga selgelt näha, et militaarstruktuuride osas on toimunud teatud muutused just teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis. On võetud vastu otsused suurendada kaitsekulutusi ning teha rohkem koostööd nii Põhjamaadega kui ka NATOga.

2.3.3 Avalik arvamus

NATO-suunalises avalikus arvamuses on nii Rootsis kui ka Soomes näha neutraalsuse avaldumist ka tänapäeval ning seda eriti enne julgeolekusituatsiooni teravnemist. Mõlemas riigis oli NATO toetus suhteliselt madal. Uue julgeolekusituatsiooniga on see tõusnud mõlemas riigis. Soomes on see tõus olnud väiksem kuid ka siiski üsna arvestatav (kindlate toetajate osakaal 17% pealt 27% peale).

Rootsis on olnud see tõus aga vägagi muljetavaldav (kindlate toetajate osakaal 28% pealt 48% peale). Viimaste küsitluste valguses võib väita, et selgelt rohkem rootslasi pooldab NATO liikmesust kui on vastu. Antud töö kontekstis ja teoreetilist mudelit arvesse võttes on oluline just see, et see tõus on toimunud uue julgeolekusituatsiooni kontekstis. Küsitlused näitavad väga selgelt, et rootslased tunnevad ennast haavatavamana ning seda eriti Venemaa provokatsioonide valguses. Soomlaste ohutunnetus tundub olevat madalam. Osaliselt tuleneb see kindlasti ka sellest, et ollakse enesekindlamad enda võimekuses ennast ise kaitsta.

Oluline erinevus kahe riigi vahel tundub olevat soovis NATO liikmesuse osas kaasa rääkida. Soomes räägitakse palju referendumid korraldamisest ning enamik rahvast seda ka toetab. Rootsis ei ole räägitud võimalikust NATO referendumist praktiliselt midagi. Siiski on ka Soomes rahva soov selles küsimuses kaasa rääkida kahetiselt mõistetav. Üheltpoolt pooldatakse referendumid korraldamist, aga teisalt ollakse nõus selle küsimuse otsustamine jätta valitsuse hooleks. Huvitava asjaoluna toetaks enamik soomlasi ka valituses „jah“ otsust, kui valitsus seda vajalikuks peaks. See kõneleb soome rahva suurest usaldusest oma valituse vastu ning näitab, et soome poliitilisel eliidil on rahva meeluse kujundamisel üsnagi suur „mänguruum.“

Avalikul arvamusel on kahtlemata tugev mõju ka poliitilise eliidi väljaütlemistele arvestades asjaolu, et poliitikud saavad oma mandaadi rahvalt. Selles valguses võiks eeldada, et Rootsis on poliitiline retoorika julgeolekudilemma raamistikus rohkem teravnenud kui Soomes, aga reaalsuses see nii ei ole.

2.3.4 Kõneaktide võrdlus

Soome ja Rootsi kõneaktide analüüsi kõrvutades on selgelt näha, et mõlemas riigis on tõlgendus- ja vastusedilemmade lahendusviisid väga tugevalt seotud erakondliku taustaga. Ametikoht tundub väljaöeldud sõnumeid mõjutavat vähem kui erakondlik taust. Ennekõike tundub mõjutavat konkreetsete isikute väljaütlemisi nende isikute erakonna üldine meelsus NATO küsimuses ning teisejärgulisena ka nende isikute isiklik seisukoht NATO küsimuses. Mõlemas riigis on parlamendis erakonnad, mis selgelt toetavad NATO liikmesust ja erakonnad, mis on NATO liikmesusele väga selgelt vastu.

Ühtlasi on mõlemas riigis erakonnad, mis on NATO küsimuses sisemiselt lõhestatud. Teoreetiliselt relevantsena saab välja tuua selle, et just nende vahepealsete erakondade teatav meelsusemuutus on teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis aset leidnud (näiteks Kristlikud Demokraadid Rootsi puhul ning Põlissoomlased Soome puhul). Olulisena tuleb välja tuua ka see, et hoolimata teravnenud julgeolekusituatsioonist on viimastel parlamendivalimistel NATO suhtes positiivselt meelestatud erakonnad¹² mõlemas riigis kaotanud võrreldes eelmiste valimistega olulisel määral kohti.

Kõneaktides on näha mõlema riigi puhul teatud isikute juures tooni selget teravnemist ning leebete seisukohtade asendumist rangematega. Fatalistlikumad tõlgendus- ja vastusedilemmade lahendusviisid on aga omistatavad üldiselt isikutele, kelle erakondlik taust soosib NATO liikmesust. NATO-meelsete erakondade taustaga isikute väljaütlemistes on rangematele lahenduste kasutamine tõlgendus- ja vastusedilemmades Gruusia ja Ukraina konflikti valguses kõige teravamalt näha ning kõige tõenäolisem. Väga mitmetes kõneaktides tehakse otseseid viiteid Gruusia või Ukraina konfliktile ning öeldakse, et just nende konfliktide valguses tuleb tegutseda senisest teistmoodi.

Mitmel pool on näha ka julgeolekudilemma vastuvõtlikkust ja selle demonstreerimist. Üheltpoolt võib seda näha ridade vahel ning seda just balansseerivat vastusedilemmat kasutavates väljaütlemistes, kui kasutatakse „*time is not right*“

¹² Soome (Koonderakond ja Soome Rootsi Rahvapartei), Rootsi (Möödukas Koalitsioonipartei ja Liberaalid)

retoorikat. Leidub ka üksikuid erijuhtumeid, kus julgeolekudilemma vastuvõtlikkust väga otseselt ja hästi demonstreeritakse. Selles kontekstis paistab silma Päivi Räsäneni (Kristlikud Demokraadid) kõneakt, kus ta analüüsib NATO liikmesuse plusse ja miinuseid ning liitumise võimalikku mõju Soome ja Rootsi suhetele Venemaaga (vt Lisa 1 kõneakt nr 37).

Väljaarendatud teoreetiline mudel ja töös kasutatud kodifitseerimise loogika töötab autori hinnangul hästi. Selle kinnituseks saab tuua asjaolu, et kõrvalekaldeid¹³ teoreetilisest mudelist esineb vähe. Soome puhul on kõrvalekaldeid 61 kõneaktist 5 ning Rootsi puhul 60 kõneaktist 4 (vt Lisa 1 ja Lisa 2). Autori hinnangul pakub väljaarendatud teoreetiline mudel ja kõneaktide kodifitseerimise loogika alust, mille peale saab ehitada uuringuid ka teiste riikide julgeolekudilemmas tehtavate otsuste analüüsiks agressiivsemaks muutunud naabri ja teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis.

Kasutatav retoorika NATO-vastastes ja NATOt pooldavates kõneaktides on Soome ja Rootsi puhul üsna sarnane. NATO-vastased kõneaktid sisaldavad endas tihti väiteid, et Soomele ja Rootsile ei ole NATO liikmesust vaja ning et neutraalsus on nende riikide eduka välispoliitika alus. Nende riikide ajaloolise tausta avaldumine nendes kõneaktides on vägagi selge. Mitmel pool lisatakse, et NATO liikmesus tõmbaks need riigid konfliktidesse, kuhu need riigid ei kuulu. Soome NATO-vastaste kõneaktide puhul on selgemalt näha Venemaaga suhete kahjustamise motiiv. Rootsi puhul suhete kahjustamise motiivi sellisel kujul esile ei tule. Selle põhjuseks on autori hinnangul pikaajaline soomestumise poliitika külma sõja ajal, mis endast tänapäevalgi märku annab.

NATOt pooldavates seisukohtades on mõlema riigi puhul selgelt näha tunnetatav ohumotiiv. Venemaa agressiivsuse suurenemist nähakse selgelt ohuna, millele tuleb reageerida. Suurt rolli mängib nendes kõneaktides ka militaarstruktuuride haavatavusele viitamine. See retoorika sisaldab endas seda, et üksi ei saadaks kallaletungile vastuseisuga hakkama ning just seetõttu on vaja liitlasi. Antud motiiv on autori hinnangul tugevamalt tunda Rootsi kõneaktide puhul. Seda saab kindlasti osaliselt põhjendada militaarstruktuuride erineva võimekusega, kus Rootsi on võrreldes Soomega kehvemas seisus.

¹³ 0-1 või 0-2 stsenaariumid

Oluline on rääkida ka teoreetilises argumendis sõnastatud eeldusest, et naaberriigi agressiivsuse suurenemine toob endaga kaasa fatalistlikumate tõlgendus – ja vastusedilemmade kasutamise teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis. Saab väita, et antud eeldus leidis Soome ja Rootsi puhul kinnitust osaliselt ning piiratud ulatuses. Teatav teravnemine ja otsesed viited Gruusia ja Ukraina konfliktile on selgelt näha, aga tuleb mõõnda, et see teravnemine leidis aset oodatust tagasihoidlikumalt. Ilmnes, et üsna tugevalt hoitakse kinni üldisest erakondlikust joonest ning teravnemist on rohkem näha just erakondades, mis olid ka enne julgeolekusituatsiooni teravnemist NATO-meelsemad. Erakondliku tausta nii tugev mõju tuli autorile kõneaktide analüüsi käigus selge üllatusena. Autori hinnangul võis õigustatult oodata, et teravnemine ja fatalistlikumate tõlgendus- ja vastusedilemmade poole kaldumine toimub laiaulatuslikumalt.

Siiski ei saa selles valguses lõpuni väita, et tulemus on see, et tulemust ei ole. Oodatud tulemus on näha, aga piiratumas ulatuses kui algselt eeldatud. Kõige üllatavam on Rootsi kõneaktide tagasihoidlik joon ja teravnemine vaid piiratud ulatuses arvestades asjaolu, et juba rohkem rootslasi pooldab NATO liikmesust kui on vastu.

KOKKUVÕTE, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Käesoleval magistritööl oli eesmärgke mitu ning järgnevalt saab lähemalt nende eesmärkide täitmist vaadatud. Teoreetilises kontekstis oli eesmärk kõigepealt üldine arutelu julgeoleku uurimise üle ning julgeoleku mõiste kontseptualiseerimise erinevate võimaluste peegeldamine. Lühidalt sai vaadeldud seda, et mida on üldse võimalik julgeoleku all mõista ning kuidas seda on võimalik uurida. Tänapäevases teravnenud julgeolekusituatsioonis pidas autor õigeks arendada rohkem sügavuti julgeolekudilemma raamistikku.

Oluline on siinkohal märkida, et kõik vaadeldud julgeoleku-uuringute paradigmad ja lähenemised panustavad olulisel määral julgeolekudilemma raamistikku ning selle mõistmisesse. Võttes aluseks Booth ja Wheeleri poolt visandatud mõtte, et julgeolekudilemma näol on tegemist kaheastmelise süsteemiga, arendas autor välja teoreetilise mudeli (vt Joonis 1), mille tõlgendus- ja vastusedilemmade viisid sisaldavad endas väga suurt osa julgeolekudilemma arutelust ning peegeldavad sellest arutelust välja koorunud kõige tähelepanuväärsemaid mõtteid.

Järgnevalt oli oluline vaadata seda, kuidas väljaarendatud raamistik reaalsuses toimib ning kuidas selles raamistikus liikumist on võimalik mõõta ja hinnata. Sõnastatud sai ühtlasi ka eeldus, et naaberriigi agressiivsuse suurenemine teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis toob ohustatavatele riikidele endaga kaasa fatalistlikumad tõlgendus- ja vastusedilemmad. Antud magistritöös sai näitena kasutatud Soome ja Rootsi suhet Venemaa ning NATOga.

Nende näidete juures sai kõigepealt vaadeldud taustainfot, mis sisaldas endas ajaloolist tausta ja kogemust neutraalsusega, militaarstruktuuride võimekust ning NATO suunalist avalikku arvamust. Kõik need aspektid panustavad autori hinnangul tõlgendus- ja vastusedilemmade lahendamisse ning on seetõttu relevantsed. Ühtlasi on nende relevantsus näha kõneaktide analüüsist, kus mitmetel juhtudel viidatakse kas avalikule arvamusele, ajaloolisele neutraalsuse taustale või militaarstruktuuride võimekusele. Seejärel sai vaadeldud juba konkreetsemalt tõlgendus- ja vastusedilemmade lahendusi Soome ja Rootsi näite puhul.

Kindlas ajalises raamistikus ja kindlatel ametikohtadel öeldud kõneaktid said Soome ja Rootsi puhul kodifitseeritud mõlemal julgeolekudilemma astmel. Nende kõneaktide analüüs näitab esmalt teoreetilise mudeli suutlikkust neid kõneakte analüüsida (teoreetilisest mudelist kõrvalekaldeid on vähe). Teisalt näitavad need kõneaktid ilmekalt seda, kuidas Soomes ja Rootsis vastuse- ja tõlgendusdilemmasid teravnenud julgeolekusituatsiooni kontekstis lahendatakse.

Vastates püstitatud eeldusele sellest, et naaberriigi agressiivsuse suurenemine tõukab fatalistlikumate valikuteni tõlgendus- ja vastusedilemmas, saab väita, et see eeldus leidis kinnitust osaliselt ja piiratud ulatuses. Paljude kõneaktide puhul on teravnemine ja viited otseselt Gruusia või Ukraina konfliktile selgelt näha, aga tuleb möönda, et väga palju kõneakte ei ole teravnenud. Autor näeb siin seost isikute erakondliku taustaga ja isiku erakonna üldise meelsusega NATO küsimuses. See mõju osutus üllatavalt tugevaks.

Taustainfo mõju vastuse- ja tõlgendusdilemmade lahendamisse on samuti olnud märkimisväärne. Kõneaktides viidatakse tihti just avalikule arvamusele, militaarstruktuuride võimekusele või ajaloolisele kogemusele neutraalsusega. Üllatav on aga näiteks see, kuidas Rootsis oluliselt kasvanud avaliku arvamuse toetuse valguses - on kõneaktide teravnemine jäänud pigem tagasihoidlikuks.

Ajaloolise neutraalsuse kogemuse mõju sellisele tulemusele ei saa autori hinnangul kahtlemata alahinnata. On selge, et edaspidistes uurimustes tuleb rohkem tähelepanu pöörata just ajaloolisele kogemusele neutraalsusega ning erakondade meelsusele sõjalise alliansiga liitumiseks. Selles valguses võib minimaalsel määral kohendamist vajada ka teoreetiline mudel. Lähtuda saaks siinkohal eelnevalt kirjeldatud Jervise eeldusest, kuidas just ajalooline taust ja kogemus on see, mis tänapäevaste siseriiklike otsuste kujundamist olulisel määral mõjutab.

Autor on seisukohal, et väljaarendatud julgeolekudilemma raamistik ning kõneaktide kodifitseerimise loogika pakub potentsiaalselt hea aluse edasisteks uuringuteks antud vallas. Sarnases valguses saaks uurida teisi riike, mille ajalooline kogemus ning muu relevantne taust on Soome ja Rootsi omast erinev. Ühtlasi keskendus antud töö suures osas vaid tõlgendus- ja vastusedilemmade lahenduste vaatlusele ning põhjuste otsimisele, miks valitakse just ühed või teised viisid vastuse- ja

tõlgendusdilemmas tegutsemiseks. Edaspidised uurimused saaksid täiendavalt keskenduda ka sellele, et millistel juhtudel jõutakse julgeolekudilemma raamistikus tegutsedes ebasoovitava tulemuseni ehk julgeolekuparadoksini.

KASUTATUD MATERJALID

Raamatud ja teadusartiklid

Balzacq, T. (2011). A theory of securitization. rmt: T. Balzacq, *Securitization Theory - How Security Problems Emerge And Dissolve* (lk 1-30). New York: Routledge.

Booth, K., & Wheeler, N. J. (2008). *The Security Dilemma - Fear, Cooperation and Trust in World Politics*. New York: Palgrave Macmillan.

Browning, C. S. (2002). Coming Home or Moving home? Westernizing Narratives in Finnish Foreign Policy and the Reinterpretation of Past Identities. *Cooperation and Conflict*, 37(1), 47-72. doi:0010-8367[200203

Buzan, B., Waever, O., & Wilde, J. d. (1998). *Security - A New Framework For Analysis*. London, Colorado: Lynne Rienner Publishers.

Dalsjö, R. (22. Aprill 2013. a.). The hidden rationality of Sweden's policy of neutrality during the Cold War. *Cold War History*, 14(2), 175-194. doi:10.1080/14682745.2013.765865

Dannreuther, R. (2007). *International Security - The Contemporary Agenda*. Cambridge: Polity Press.

Devine, K. (2011). Neutrality and the development of the European Union's common security and defence policy: Comaptible or competing? *Cooperation and Conflict*, 46(3), 334-369. doi:10.1177/0010836711416958

Doyle, M. W. (2012). Introduction. rmt: M. W. Doyle, *Liberal Peace - Selected essays* (lk 1-13). London, New York: Routledge.

Ferreira-Pereira, L. C. (detsember 2005. a.). Swedish Military Neutrality in the Post-Cold War: "Old Habits Die Hard". *Perspectives on European Politics and Society*, 6(3), 463-489. doi: 10.1163/156802505774576499

- Forsberg, T., & Vaahtoranta, T. (2007). Inside the EU, outside NATO: Paradoxes of Finland's and Sweden's post-neutrality. *European Security*, 10(1), 68-93. doi:10.1080/09662830108407483
- Frankel, B. (1996). Introduction. rmt: B. Frankel, *Roots of Realism* (lk 9-23). London, Portland: Frank Cass.
- Giles, K., & Eskola, S. (november 2009. a.). *Waking the Neighbour - Finland, NATO and Russia*. Special Series. Defence Academy of the United Kingdom.
- Glaser, C. L. (1992). Political Consequences of Military Strategy: Expanding and Refining the Spiral and Deterrence. *World Politics*, 44(4), 497-538.
- Glaser, C. L. (2010). *The Logic of Competition and Cooperation*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Glaser, C. L., & Kaufmann, C. (1998). What is the Offense-Defense Balance and Can We Measure it? *International Security*, 44-82.
- Järvepää, P. (2015). *Finland in 2014: Between a Rock and a Hard Place*. Tallinn: International Centre for Defence and Security. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015 . a., allikas http://www.icds.ee/fileadmin/media/icds.ee/failid/Pauli_Jarvenpaa_-_Finland_in_2014.pdf
- Jervis, R. (1976). *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton: Princeton University Press.
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 167-214.
- Kaljurand, R. (2009). *NATO ja Läänemere julgeolekukeskkonna muutumine*. Tallinn: International Centre For Defence Studies.
- Karp, R. (2007). The Conditionality of Security Integration: Identity and Alignment. rmt: O. F. Knudsen, *Security Strategies, Power Disparity and Identity - The Baltic Sea Region* (lk 45-72). Hampshire: Ashgate.
- Kivimäki, V. (september 2012. a.). Between Defeat and Victory - Finnish memory culture of the Second World War. *Scandinavian Journal of History*, 37(4), 482-504. doi:10.1080/03468755.2012.680178

Kolodziej, E. A. (2005). *Security and International Relations*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.

Masso, I. A. (juuni 2012. a.). Carl Bildt: "The Future of Democratic Capitalism Is Bright". *Diplomaatia*(106). Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015 . a., allikas <http://www.diplomaatia.ee/en/article/carl-bildt-the-future-of-democratic-capitalism-is-bright/>

Mearsheimer, J. J. (2003). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York, London: W. W. Norton Company.

Mölder, H. (2010). *Cooperative security dilemma - practicing the Hobbesian security culture in the Kantian environment*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Nevakivi, J. (1997). *Finnish Security Policy in a Geostrategic Perspective*. rmt: G. Arteus, & J. Nevakivi, *Security and Insecurity - Perspectives on Finnish and Swedish Defence and Foreign Policy* (lk 13-35). Strategiska Institutionen vid Försvarshögskolan.

Petersson, M. (mai 2012. a.). *Sweden and the Scandinavian Defence Dilemma*. *Scandinavian Journal of History*, 37(2), 221-229. doi:10.1080/03468755.2012.667311

Rahkonen, J. (november 2007. a.). *Public Opinion, Journalism and the Question of Finland's Membership of NATO*. *Nordicom Review*, 28(2), 81-92.

Singleton, F. (1981). *The Myth of Finlandization*. *International Affairs*, 57(2), 270-286.

Vaahoranta, T., & Forsberg, T. (2000). *Post-Neutral or Pre-Allied? Finnish and Swedish Policies on the EU and NATO as Security Organisations*. *Upi Working Papers*, 1-43.

Vares, V. (2011). *The Western Powers and Finland during the Cold War: What was "Finlandization?"*. Turku: Political History Department of Turku University.

Waltz, K. N. (1959). *Man the State and War - a theoretical analysis*. New York: Columbia University Press.

Waltz, K. N. (2000). *Structural Realism after the Cold War*. rmt: K. N. Waltz, *Realism and International Politics* (lk 197-229). London, New York: Routledge.

Waltz, K. N. (2008). *Realism and International Politics*. New York: Routledge.

Zettberg, K. (1997). Swedish Security Policy 1945-1953. rmt: G. Arteus, & J. Nevakivi, Security and Insecurity - Perspectives on Finnish and Swedish Defence and Foreign Policy (lk 36-55). Stockholm: Strategiska Institutionen vid Försvarshögskolan.

Digitaalsed infokanalid

AFP. (16. veebruar 2008. a.). Swedish defence minister says NATO membership 'natural'. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20080216/10008>

AFP. (18. Aprill 2015. a.). Sweden raises defence budget amid Russia concerns. 7 NEWS. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015 . a., allikas <https://au.news.yahoo.com/world/a/27176885/sweden-raises-defence-budget-amid-russia-concerns/>

Aftonbladet. (29. jaanuar 2009. a.). Försvaret behövs för alliansfriheten. Aftonbladet. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas <http://www.aftonbladet.se/ledare/svenskpolitik/article11630730.ab>

Aftonbladet. (13. juuni 2009. a.). Tolgfors flyger Sverige in i Nato. Aftonbladet. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.aftonbladet.se/ledare/article11872317.ab>

Andersson, E. (4. september 2014. a.). Annie Lööf grillas i SVT. SVD. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/valet2014/svt-utfragning-annie-loof_3884926.svd

Arhinmäki, P. (18. märts 2014. a.). NATO-INTOILJOILLA RIITTÄÄ TEKOSYITÄ. Paavo Arhinmäki blogi. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.paavoarhinmaki.fi/blogi/2014/nato-intoiljoilla-riittaa-tekosyita/>

Beneigh, L. (12. jaanuar 2014. a.). Reinfeldt: Natomedlemskap inte aktuellt. SVT Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/reinfeldt-natomedlemskap-inte-aktuellt>

Bild. (28. aprill 2015. a.). Putin bereitet sein Land auf einen Krieg vor. Bild. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.bild.de/politik/ausland/helsinki/finnland-soll-u-boot-beschossen-haben-40732314.bild.html>

Bjereld, U. (3. aprill 2009. a.). "Nu minskar motståndet mot Nato-medlemskap". DN. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.dn.se/debatt/nu-minskar-motstandet-mot-nato-medlemskap/>

Björklund, J. (11. jaanuar 2015. a.). Nato-medlemskap inom fyra år är målet. Expressen. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.expressen.se/debatt/nato-medlemskap-inom-fyra-ar-ar-malet/>

Browne, M. (23. september 2014. a.). An Interview With Stefan Löfven. Social Europe. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.socialeurope.eu/2014/09/stefan-lofven/>

Center, K. (6. september 2011. a.). Are Finnish right-wing nationalists the same 'friends of Russia', as Gerhard Schroeder and Romano Prodi? Kavkaz Center. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://kavkazcenter.com/eng/content/2011/09/06/15092.shtml>

Center, K. (30. oktoober 2011. a.). Finland could join NATO because of Russian threat. Kavkaz Center. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.kavkazcenter.com/eng/content/2011/10/30/15313.shtml>

Defence, F. M. (30. aprill 2015. a.). Ministry of Defence. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.defmin.fi/en/tasks_and_activities/resources_of_the_defence_administration/finances/share_of_defence_budget_of_gdp

Dwyer, G. O. (22. august 2014. a.). Enström: Sweden Must Keep Sub-building Know-how. Defense News. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://archive.defensenews.com/article/20140822/DEFREG01/308220022/Enstr-m-Sweden-Must-Keep-Sub-building-Know-how>

Dwyer, G. O. (10. oktoober 2014. a.). Sweden And Finland Pursue "Special Relationship" With NATO. Defense News. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas

<http://archive.defensenews.com/article/20141010/DEFREG01/310100032/Sweden-Finland-Pursue-Special-Relationship-NATO>

Economist. (3. juuli 2008. a.). Pooling resources. The Economist. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.economist.com/node/11670685>

Eriksson, G. (11. jaanuar 2015. a.). Kinberg Batra höjer tonläget i Natofrågan. SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/kinberg-batra-vald-till-ny-m-ledare_4243291.svd

ERR. (18. juuni 2013. a.). Katainen: NATO-ga liitumine pole Soomes päevakorras. ERR uudised. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://m.err.ee/app/android/ee/eesti/101459>

Etelä-Saimaa. (23. august 2008. a.). Korhonen: Georgia ei saa kiristää Suomen Venäjä-suhteita. Etelä-Saimaa. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.esaimaa.fi/Online/2008/08/23/Korhonen%3A%20Georgia%20ei%20saa%20kirist%C3%A4%C3%A4%20Suomen%20Ven%C3%A4j%C3%A4-suhteita/200815763636/4>

Exponerat. (27. juuni 2014. a.). Läs dagens chatt med Jimmie Åkesson här. Exponerat. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.exponerat.net/las-dagens-chatt-med-jimmie-akesson-har/>

Finland, S. (21. aprill 2015. a.). Finland Statistics Homepage. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.stat.fi/til/evaa/2015/evaa_2015_2015-04-21_tie_001_en.html

Firepower, G. (1. aprill 2015. a.). Global Firepower Website. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.globalfirepower.com/>

Ford, M. (13. märts 2014. a.). After Crimea, Sweden Flirts With Joining NATO. Defense One. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.defenseone.com/politics/2014/03/after-crimea-sweden-flirts-joining-nato/80437/>

FT. (9. aprill 2015. a.). Joining NATO may pose problems: FM. Finland Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas

<http://www.finlandtimes.fi/national/2015/04/09/15809/Joining-NATO-may-pose-problems:-FM>

Gee, O. (28. oktoober 2014. a.). 'Sweden should follow Norway on conscription'. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20141028/sweden-should-follow-norways-conscription-model>

Gummesson, J. (15. aprill 2015. a.). Allianspartier väntar på ”seriöst förslag”. SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/allianspartier-vantar-pa-seriost-forslag_4487987.svd

Hägglund, G. (10. juuni 2014. a.). Göran Hägglund: Vi behöver utreda medlemskap i Nato. Kristdemokraterna. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <https://www.kristdemokraterna.se/Media/Nyhetsarkiv/Goran-Hagglund-Vi-behoover-utreda-medlemskap-i-Nato/>

Hägglund, G. (5. märts 2014. a.). Krisen bör bli startskott för Natoutredning. SVD. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/krisen-bor-bli-startskott-for-natoutredning_3328984.svd

Haglund, C., & Björklund, J. (7. august 2014. a.). Våra länder hör hemma i Nato. SVD. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/vara-lander-hor-hemma-i-nato_3804616.svd

Häkämies, J. (6. september 2007. a.). Minister of Defence Jyri Häkämies at CSIS in Washington - Kõne. FINLAND: SIMILAR YET DIFFERENT. Washington. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.defmin.fi/en/topical/speeches/minister_of_defence_jyri_hakamies_at_csis_in_washington.3335.news

Heiskanen, R. (23. detsember 2014. a.). Stubb: Referendum on Nato membership is a possibility. Helsinki Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/politics/13094-stubb-referendum-on-nato-membership-is-a-possibility.html>

Helsinki, A. (27. august 2014. a.). Finland and Sweden to strengthen ties with Nato. The Guardian. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.theguardian.com/world/2014/aug/27/finland-sweden-strengthen-ties-nato>

Himma, M. (21. oktoober 2014. a.). Löfven Tallinnas: Rootsi jätkab koostööd NATOga, millega ei kaasne artikkel viie järgimise kohustust. ERR. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://uudised.err.ee/v/eesti/a5b18970-4002-4f3b-a40d-fb2c7021ac67>

Himma, M. (12. mai 2014. a.). Sauli Niinistö: praegu on sügava usaldamatuse aeg. ERR. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://uudised.err.ee/v/valismaa/e55c747a-f009-4e2f-be11-94bf90a21660>

Holm, J. (11. jaanuar 2015. a.). Wallström vill inte överge alliansfriheten. Expressen. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.expressen.se/nyheter/wallstrom-vill-inte-overge-alliansfriheten/>

Hurricane, P. &. (30. aprill 2014. a.). Interview With Carl Bildt. Pike & Hurricane. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://magazine.ufmalmo.se/interview-carl-bildt/>

Iltalehti. (7. märts 2015. a.). Arhinmäki: Vasemmistoliitto ei hyväksy Nato-jäsenyyttä. Iltalehti. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015030719314080_uu.shtml

Kamps, M. (3. jaanuar 2008. a.). Bildt hindab Põhjamaade kaitsekoostööd NATO-liikmelisusest kõrgemalt. Postimees. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://maailm.postimees.ee/1743735/bildt-hindab-pohjamaade-kaitsekoostood-nato-liikmelisusest-korgemalt>

Kamps, M. (10. mai 2008. a.). Halonen: juhid peavad NATO-küsimuses omama selget seisukohta. Postimees. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://maailm.postimees.ee/1793613/halonen-juhid-peavad-nato-kusimuses-omama-selget-seisukohta>

Kamps, M. (20. jaanuar 2011. a.). Halonen: Soome NATO-liikmesus ei sõltu Venemaast. Postimees. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://maailm.postimees.ee/375119/halonen-soome-nato-liikmesus-ei-soltu-venemaast>

Karlsson, P. (12. jaanuar 2015. a.). Muf kritiska till Kinberg Batras besked om Nato-utredning. Aftonbladet. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article20146036.ab>

Kielos, K. (2014). The London School of Economics and Political Science. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/09/17/the-key-dynamic-in-swedens-general-election-was-the-centre-right-losing-out-to-the-far-right-sweden-democrats/>

Knutson, M. (24. november 2014. a.). Björklund: ”Sverige måste gå med i Nato”. SVT Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas <http://www.svt.se/nyheter/svtforum/bjorklund-sverige-maste-ga-med-i-nato>

Kooli, R. (22. aprill 2010. a.). Carl Bildt Delfi: Rootsi lähiajal NATOga ei liitu. Delfi. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/carl-bildt-delfi-rootsi-lahiajal-natoga-ei-liitu?id=30604715>

Kopli, K. (21. Oktoober 2014. a.). Venemaa torked viitavad Rootsi kaitsevõime nõrkusele. Delfi. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/venemaa-torked-viitavad-rootsi-kaitsevoime-norkusele?id=69983701>

Kurier. (22. märts 2014. a.). "Logischer Schritt": NATO-Beitritt. Kurier. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://kurier.at/politik/ausland/logischer-schritt-nato-beitritt/57.018.504>

Larsson, M. J. (9. märts 2015. a.). Stefan Löfven stänger dörren för Natoutredning. DN. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.dn.se/nyheter/politik/stefan-lofven-stanger-dorren-for-natoutredning/>

Lindqvist, M. (3. oktoober 2014. a.). Sverige går inte med i Nato. HBL. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas <http://hbl.fi/nyheter/2014-10-03/663756/sverige-gar-inte-med-i-nato>

Local, T. (15. veebruar 2013. a.). Report confirms 'one-week defence' analysis. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20130215/46212>

Local, T. (3. november 2014. a.). Foreign Minister is 'disturbed' by Russia. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20141103/we-are-defending-ourselves-sweden>

Local, T. (28. oktoober 2014. a.). Sweden could see return to military service. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20141028/sweden-could-see-return-to-military-service>

Local, T. (10. jaanuar 2015. a.). Sweden's opposition votes in woman leader. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20150110/swedens-opposition-vote-in-new-woman-leader>

Löfgren, E. (3. märts 2015. a.). 'Sweden is not any closer to joining Danes in Nato'. The Local. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.thelocal.se/20150303/defence-deal-doesnt-spell-nato-membership-for-sweden>

Luugen, L. (6. aprill 2011. a.). Rootsi sotside juht: on tähtis, et Soome ei liituks NATO-ga. Delfi. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/rootsi-sotside-juht-on-tahtis-et-soome-ei-liituks-nato-ga?id=43409813>

Milne, R. (24. september 2014. a.). 'Finlandisation' makes a polarising comeback in Finland. Financial Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/cbb17c76-435c-11e4-be3f-00144feabdc0.html#axzz3YQhIRNaO>

Milne, R. (4. juuni 2014. a.). Realist Carl Bildt helps Sweden punch above its weight. Financial Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.ft.com/cms/s/0/dfef6f270-e268-11e3-89fd-00144feabdc0.html>

Milne, R. (25. november 2014. a.). Swedes "truly afraid" after submarine hunt, says foreign minister. Financial Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/80d5de06-714f-11e4-818e-00144feabdc0.html#axzz3ZGAHu4ZR>

Milne, R. (29. oktoober 2014. a.). Swedes lean towards Nato membership, poll shows. Financial Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/c8329374-5f53-11e4-986c-00144feabdc0.html#axzz3ZfYGjBhg>

Milne, R. (17. aprill 2015. a.). Once a taboo, NATO membership now a hot topic in Finland. Financial Times. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.ft.com/cms/s/0/613f0600-e425-11e4-9039-00144feab7de.html#axzz3XxU02RPy>

NATO. (4. Märts 2015. a.). Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas North Atlantic Treaty Organization web site: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm#

News, S. (22. märts 2015. a.). Entering NATO Would Pose Security Risks for Finland – Finance Minister. Sputnik News. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://sputniknews.com/europe/20150322/1019844251.html>

Novinite. (6. märts 2015. a.). Finland Shouldn't Rule Out NATO Membership, PM Says Novinite. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.novinite.com/articles/167009/Finland+Shouldn't+Rule+Out+NATO+Membership,+PM+Says>

Postimees. (23. aprill 2014. a.). Reinfeldt: NATO-liikmesus pole Rootsi jaoks aktuaalne teema. Postimees. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://maailm.postimees.ee/2770798/reinfeldt-nato-liikmesus-pole-rootsi-jaoks-aktuaalne-teema>

Radio, S. (22. september 2014. a.). Greens "ready to negotiate" on defence. Sveriges Radio. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=5971360>

Radio, S. (11. jaanuar 2015. a.). More Swedes want to join NATO. Sveriges Radio. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6064600>

Radio, S. (10. jaanuar 2015. a.). Nyvald som M-ledare - Kinberg Batra bjöd på Nato-besked. Sveriges Radio. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas

<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=83&grupp=11079&artikel=6064388>

Rank, S. (12. jaanuar 2015. a.). NATO küsimus ajab Rootsi poliitikud tülli. Äripäev. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.aripaev.ee/uudised/2015/01/12/nato-kusimus-ajab-rootsi-poliitikud-tulli>

Rank, S. (27. veebruar 2015. a.). Niinistö: Soome võib taotleda NATOsse saamist. Äripäev. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.aripaev.ee/uudised/2015/02/27/niinisto-soome-voib-taotleda-natosse-saamist>

Rettman, A. (22. aprill 2013. a.). Sweden: Who needs Nato, when you have the Lisbon Treaty? EU Observer. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <https://euobserver.com/defence/119894>

Reuters. (9. aprill 2015. a.). Nordic nations agree on defense cooperation against Russia. Reuters World. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.reuters.com/article/2015/04/09/us-nordics-russia-defence-idUSKBN0N02E820150409>

Rossi, J. (4. juuli 2014. a.). Finnish Prime Minister Still Eyes NATO Membership. Wall Street Journal World. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.wsj.com/articles/finnish-prime-minister-still-eyes-nato-membership-1404490803>

Röstlund, L. (30. juuni 2014. a.). Hägglund kritiserar M och S om Nato. Aftonbladet. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.aftonbladet.se/nyheter/valaret2014/article19141229.ab>

Scrutton, A., & Johnson, S. (8. mai 2014. a.). Swedish PM warns of nationalist surge as EU elections loom. Reuters. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.reuters.com/article/2014/05/08/us-sweden-primeminister-idUSBREA4712620140508>

Sjöstedt, J. (14. jaanuar 2015. a.). Smygande svenskt. SVD. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/smygande-svenskt-narmande-till-nato_4250131.svd

Sköld, J. (9. mai 2014. a.). Vägen mot Nato en risk för Sverige. DN. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.dn.se/nyheter/sverige/vagen-mot-nato-en-risk-for-sverige/>

Soumen Suurlähetystö, V. (2. veebruar 2011. a.). Soome saatkond Varssavis - Uudised. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.finland.pl/public/default.aspx?contentid=213250&nodeid=40900&contentlan=1&culture=fi-FI>

Souninen, S., & Rosendahl, J. (18. juuni 2014. a.). Finnish reasons for joining NATO 'stronger than ever': defense minister. Reuters. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.reuters.com/article/2014/06/18/us-finland-nato-defenceminister-idUSKBN0ET1V320140618>

Stockholm, A. P. (4. september 2011. a.). Cold War neutrals now taking sides, timidly. USA Today. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2011-04-09-cold-war_N.htm

SVD. (16. märts 2010. a.). Sahlin kräver besked om Nato. SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sahlin-kraver-besked-om-nato_4430627.svd

SVD. (30. juuni 2012. a.). Chatt med Jimmie Åkesson (SD). SVD. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/chatt-med-jimmie-akesson_7313571.svd

SVD. (30. detsember 2012. a.). Försvar med tidsgräns. SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/forsvar-med-tidsgrans_7789308.svd

SVD. (16. mai 2013. a.). Reinfeldt: Nato-stödet räcker inte. SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12 . mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/reinfeldt-nato-stodet-racker-inte_8176098.svd

SVD. (10. oktoober 2014. a.). Hultqvist: "Vi måste se till att ha beredskap". SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/peter-hultqvist-vi-maste-se-till-att-ha-beredskap_3979589.svd

SVD. (27. august 2014. a.). Live: SvD:s utfrågning av Åsa Romson. SVD. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/valet2014/svd-fragar-ut-asa-romson-live_3856352.svd

SVD. (17. aprill 2015. a.). V: "Det här är inte färdigt ännu". SVD Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://www.svd.se/nyheter/inrikes/v-det-har-ar-inte-fardigt-annu_4495758.svd

Sveriges-radio. (8. juuni 2014. a.). Russian politician accuses Sweden of russophobia. Radio Sweden. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=5883427>

SVT. (13. jaanuar 2014. a.). Löfven: Läget i försvaret oroande. SVT Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.svt.se/nyheter/val2014/lofven-laget-i-forsvaret-oroande>

SVT. (22. jaanuar 2015. a.). Wallström: Natokrav skapar osäkerhet. SVT Nyheter. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/wallstrom-natokrav-skapar-osakerhet>

Sydsvenskan. (16. juuni 2014. a.). "Både Kastrup och Arlanda är viktiga för Sverige". Sydsvenskan. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.sydsvenskan.se/val2014/bade-kastrup-och-arlanda-ar-viktiga-for-sverige/>

Tadger, R. (18. oktoober 2011. a.). Interview with Prime Minister Fredrik Reinfeldt. Utrikespolitiska Föreningen. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://ufstockholm.se/en/2011/10/18/intervju-med-statsminister-fredrik-reinfeldt>

Tisdall, S. (18. november 2014. a.). Finland back on red alert over expansionist Russia. The Guardian. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/18/finland-red-alert-expansion-russia>

Tolgfors, S. (9. november 2007. a.). Speech by Sten Tolgfors, Swedish Minister for Defence, at the Swedish Atlantic Council conference. Försvarsminister. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.regeringen.se/sb/d/9501/a/91947>

Tolgfors, S. (5. juuli 2009. a.). Anförande av försvarsminister Sten Tolgfors i Almedalen om Östersjösamarbetet. Försvarsminister. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.regeringen.se/sb/a/129884>

Tolgfors, S. (17. juuli 2010. a.). Nato-kramaren Ohly har lite att förklara. Aftonbladet. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.aftonbladet.se/debatt/article12398712.ab>

Ulkopolitist, T. (2. aprill 2015. a.). ARHINMÄKI: UKRAINAN KRIISI EI UHKAA SUOMEA. The Ulkopolitist. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://ulkopolitist.fi/2015/04/02/arhinmaki-ukrainan-kriisi-ei-uhkaa-suomea/>

Witte, G. (23. november 2014. a.). In interviews, Finland's leaders see peril in standoff between Russia and the West. Washington Post. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/11/23/in-interviews-finlands-leaders-see-peril-in-standoff-between-russia-and-the-west/>

YLE. (11. detsember 2007. a.). A More "European" NATO in the Cards? YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/a_more_european_nato_in_the_cards/5813276

YLE. (15. detsember 2007. a.). Foreign Minister: Russia Wouldn't Oppose Finland Joining NATO. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/foreign_minister_russia_wouldnt_oppose_finland_joining_nato/5813665

YLE. (6. juuli 2007. a.). Kanerva: NATO Decision "a Matter for Finland Alone". YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/kanerva_nato_decision_a_matter_for_finland_alone/5793800

YLE. (6. mai 2008. a.). Defence Minister Häkämies Wants Nordics into Nato. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/defence_minister_hakamies_wants_nordics_into_nato/5833806

YLE. (2. september 2008. a.). Greens: Security Situation Requires Re-evaluation. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/greens_security_situation_requires_re-evaluation/5850907

YLE. (9. mai 2008. a.). PM Considers Defence Minister's NATO Statement A Private View. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/pm_considers_defence_ministers_nato_statement_a_private_view/5836390

YLE. (25. august 2008. a.). Stubb: Georgia Matters When Talk Turns to Security. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/stubb_georgia_matters_when_talk_turns_to_security/5849000

YLE. (8. aprill 2008. a.). Stubb: Russia's Stance on Finnish Nato Membership Unchanged. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/stubb_russias_stance_on_finnish_nato_membership_unchanged/5829954

YLE. (2. september 2008. a.). Urpilainen: No Security Policy Change Needed. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/urpilainen_no_security_policy_change_needed/5850896

YLE. (2. aprill 2008. a.). Vahnanen: Russia is First and Foremost Our Neighbour. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/vahnanen_russia_is_first_and_foremost_our_neighbour/5829552

YLE. (25. august 2008. a.). Vanhanen ei tue Stubbin näkemyksiä Nato-jäsenyydestä. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/vanhanen_ei_tue_stubbin_nakemyksia_nato-jasenyydesta/5848946

YLE. (31. august 2008. a.). Vanhanen: Suomen Nato-kanta ei muutu. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/vanhanen_suomen_nato-kanta_ei_muutu/5850704

YLE. (23. august 2010. a.). YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/stubb_need_for_more_openness_in_discussing_russia/5618881

YLE. (9. august 2011. a.). Defence Minister: More savings lead to NATO membership. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/defence_minister_more_savings_lead_to_nato_membership/5405680

YLE. (18. juuni 2013. a.). President: NATO door not closing. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/president_nato_door_not_closing/6693628

YLE. (5. veebruar 2014. a.). Broad political support for more defence spending. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/broad_political_support_for_more_defence_spending/7069713

YLE. (20. Märts 2014. a.). Defence chief: Russia aiming to restore Soviet-era prestige. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/defence_chief_russia_aiming_to_restore_soviet-era_prestige/7146862

YLE. (30. september 2014. a.). Defense Minister Haglund: Credible defense forces cannot be built alone. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/defense_minister_haglund_credible_defense_forces_cannot_be_built_alone/7501118

YLE. (18. oktoober 2014. a.). Finnish Defence Forces to replace aging Hornet fighter fleet. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/finnish_defence_forces_to_replace_aging_hornet_fighter_fleet/7535139

Yle. (17. mai 2014. a.). Haglund: Sweden and Finland closer to NATO than ever. Yle Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/haglund_sweden_and_finland_closer_to_nato_than_ever/7247730

YLE. (16. märts 2014. a.). Katainen: Finland is not neutral, NATO is an option. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/katainen_finland_is_not_neutral_nato_is_an_option/7139523

YLE. (31. mai 2014. a.). Niinistö cautions against NATO membership. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/niinisto_cautions_against_nato_membership/7271902

YLE. (12. aprill 2014. a.). PM: Finland should embrace open, international integration and consider NATO membership. YLE Uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/pm_finland_should_embrace_open_international_integration_and_consider_nato_membership/7187948

YLE. (20. detsember 2014. a.). PM: Time not right for Finland's NATO membership. YLE uutiset. Kasutamise kuupäev: 12. mai 2015. a., allikas http://yle.fi/uutiset/pm_time_not_right_for_finlands_nato_membership/7701562

LISAD

Lisa 1 (Soome kõneaktide kodifitseerimise tabel)

Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 1	02.04.2008	Matti Vanhanen	Peaminister	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa on ennekõike hea naaber. Ohtu Soomele ei ole.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole Soomele vajalik.		
Viide	http://yle.fi/uutiset/vanhanen_russia_is_first_and_foremost_our_neighbour/5829552			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 2	09.05.2008	Matti Vanhanen	Peaminister	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Julgeolekuolukord Euroopas on stabiilne. Soomele ohtu ei ole.		
Vastusedilemma	0	Ei ole põjust NATOga liitumist kaaluda.		
Täiendavad kommentaarid	Ütleb, et pikemas perspektiivis võiks kaaluda Soome relvajõudude vähendamist.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/pm_considers_defence_ministers_nato_statement_a_private_view/5836390			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 3	25.08.2008	Matti Vanhanen	Peaminister	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei kujuta Soomele ohtu.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole vajalik.		
Täiendavad kommentaarid	Ütleb, et olukord Kaukaasias ei mõjuta kuidagi Soomet. (Otsene viide Gruusia konfliktile)			
Viide	http://yle.fi/uutiset/vanhanen_ei_tue_stubbin_nakemyksia_nato-jasenyydesta/5848946			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 4	31.08.2008	Matti Vanhanen	Peaminister	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole oht. Alexander Stubb väljendab oma isiklikke seisukohti.		
Vastusedilemma	0	Soome ametlik seisukoht NATO osas ei muutu		
Täiendavad kommentaarid	Kritiseerib Alexander Stubbi NATO suunalisi väljaütlemisi.			

Viide	http://yle.fi/uutiset/vanhanen-suomen-nato-kanta-ei-muutu/5850704			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 5	17.02.2011	Mari Kiviniemi	Peaminister	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad ohuna ei näe.		
Vastusedilemma	0	Soomel ei ole põhjust NATOga liituda		
Täiendavad kommentaarid	Ta ütleb, et tegemist on võimalusega, mille kasutamiseks ei ole põhjust.			
Viide	http://www.finland.pl/public/default.aspx?contentid=213250&nodeid=40900&contentlan=1&culture=fi-FI			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 6	18.06.2013	Jyrki Katainen	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa seisukohavõtted ei ole meile andnud põhjust NATOt kaaluda.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole Soome valitsuse päevakorras		
Viide	http://m.err.ee/app/android/ee/eesti/101459			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 7	16.03.2014	Jyrki Katainen	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Krimmi annekteerimise valguses ei ole Soome neutraalne.		
Vastusedilemma	2	NATO on reaalne võimalus		
Viide	http://yle.fi/uutiset/katainen-finland-is-not-neutral-nato-is-an-option/7139523			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 8	12.04.2014	Jyrki Katainen	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa otsesest ohtu Soomele ei kujuta.		
Vastusedilemma	1	Peaks liituma NATOga, kui on õige aeg.		
Täiendavad kommentaarid	Balanseeriv "when the time is right" retoorika kasutamine			
Viide	http://yle.fi/uutiset/pm-finland-should-embrace-open-international-integration-and-consider-nato-membership/7187948			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 9	04.07.2014	Alexander Stubb	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa käitumine on murettekitav.		
Vastusedilemma	2	NATO liikmesus on pikemas perspektiivis nii võimalik kui ka vajalik.		

Viide	http://www.wsj.com/articles/finnish-prime-minister-still-eyes-nato-membership-1404490803			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 10	18.11.2014	Alexander Stubb	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Olukord on nii Euroopa kui ka Soome perspektiivis murettekitav		
Vastusedilemma	1	Tuleb olla põhimõttekindel, aga samas pragmaatiline.		
Täiendavad kommentaarid	Balanseeriv retoorika. Tuleb püüelda NATO suunas, aga seda tuleb teha pragmaatiliselt.			
Viide	http://www.theguardian.com/world/2014/nov/18/finland-red-alert-expansion-russia			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 11	20.12.2014	Alexander Stubb	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Ebastabiilne Venemaa kujutab teatud määral Soomele ohtu.		
Vastusedilemma	1	Peaks liituma NATOga, aga praegu ei ole hea aeg.		
Täiendavad kommentaarid	Balanseeriv "time not right" retoorika			
Viide	http://yle.fi/uutiset/pm_time_not_right_for_finlands_nato_membership/7701562			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 12	23.12.2014	Alexander Stubb	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Peab olema mures Venemaa käitumise pärast.		
Vastusedilemma	1	NATO küsimus tuleks panna referendumile, kui selleks on õige aeg.		
Täiendavad kommentaarid	Balanseeriv "time not right" retoorika			
Viide	http://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/politics/13094-stubb-referendum-on-nato-membership-is-a-possibility.html			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 13	06.03.2015	Alexander Stubb	Peaminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa kasvav sõjaline aktiivsus on oht.		
Vastusedilemma	2	Eelneva tõttu ei tohiks kindlasti välistada NATOga liitumist.		
Täiendavad kommentaarid	Aleander Stubbi muidu balanseerivatest vastusedilemmadest on see kõneakt jõulisem.			

Viide	http://www.novinite.com/articles/167009/Finland+Shouldn't+Rule+Out+NATO+Membership,+PM+Says			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 14	10.05.2008	Tarja Halonen	President	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad ohuna ei kirjeldata.		
Vastusedilemma	0	NATOga liitumise suhtes toetav hoiak puudub.		
Viide	http://maailm.postimees.ee/1793613/halonen-juhid-peavad-nato-kusimuses-omama-selget-seisukohta			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 15	20.01.2011	Tarja Halonen	President	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole oht.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesus ei ole vajalik.		
Täiendavad kommentaarid	"Venemaa ei ole kivi, mis hõõrub kingas."			
Viide	http://maailm.postimees.ee/375119/halonen-soome-nato-liikmesus-ei-soltu-venemaast			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 16	18.06.2013	Sauli Niinistö	President	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad otseselt ohuna välja ei too.		
Vastusedilemma	1	NATO liikmesust peaks siiski kaaluma.		
Täiendavad kommentaarid	Ütleb, et NATO liikmesust tuleks kaaluda muutuva maailmakorra kontekstis.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/president_nato_door_not_closing/6693628			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 17	12.05.2014	Sauli Niinistö	President	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa on rikkunud rahvusvahelist õigust ja muutnud jõuga piire.		
Vastusedilemma	2	Eelvas kontekstis vajab NATO liikmesust rohkem arutamist.		
Viide	http://uudised.err.ee/v/valismaa/e55c747a-f009-4e2f-be11-94bf90a21660			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 18	31.05.2014	Sauli Niinistö	President	Koonderakond

Tõlgendusdilemma	1	Venemaal on soomega väga pikk piir.		
Vastusedilemma	1	Eelnevast lähtudes tuleks NATOga liitumist kaaluda põhjalikult, aga ettevaatlikult.		
Täiendavad kommentaarid	Siin on näha ilmekalt balanseerivat vastusedilemmat.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/niinisto_cautions_against_nato_membership/7271902			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 19	24.11.2014	Sauli Niinistö	President	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Jällegi väga pika piiri retoorika ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	0	Praegu liitumine kahjustaks ehk liiga tugevalt suhteid.		
Täiendavad kommentaarid	Retoorikas on näha ohu kuvamist, aga samas positiivsete signaalide saatmise soovi.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/president_niinisto_joining_nato_now_would_harm_relations_with_russia/7647082			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 20	27.02.2015	Sauli Niinistö	President	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa destabiliseerib tahtlikult julgeolekuolukorda.		
Vastusedilemma	2	NATOga liitumist tuleks näha võimalusena.		
Täiendavad kommentaarid	Senisest tugevam ja rangem retoorika.			
Viide	http://www.aripaev.ee/uudised/2015/02/27/niinisto-soome-voib-taotleda-natosse-saamist			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 21	06.09.2007	Jyri Häkämies	Kaitseminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Soomel on kolm julgeolekuohtu: Venemaa, Venemaa ja Venemaa...		
Vastusedilemma	2	Vaja on uurida NATO sobivust Soomele.		
Täiendavad kommentaarid	Tähelepanuväärselt tugev sõnum enne Gruusia konflikti algust.			
Viide	http://www.defmin.fi/en/topical/speeches/minister_of_defence_jyri_hakamies_at_csis_in_washington.3335.news			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 22	06.05.2008	Jyri Häkämies	Kaitseminister	Koonderakond

Tõlgendusdilemma	1	NATO liikmesust tagaks Soomele ja Rootsil kasvava Venemaa mõju varjus paremad väljavaated.		
Vastusedilemma	2	Soome ja Rootsi peaksid kuuluma NATOsse.		
Täiendavad kommentaarid	Samuti tähelepanuväärselt tugev sõnum enne Gruusia konflikti algust.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/defence_minister_hakamies_wants_nordics_into_nato/5833806			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 23	09.08.2011	Stefan Wallin	Kaitseminister	Soome Rootsi Rahvapartei
Tõlgendusdilemma	0	Otseselt Venemaast kui ohust ei räägita.		
Vastusedilemma	2	Samas on Wallin seisukohal, et kaitsekulutuste edasine kärpimine viib paratamatult NATOni.		
Viide	http://yle.fi/uutiset/defence_minister_more_savings_lead_to_nato_membership/5405680			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 24	30.10.2011	Stefan Wallin	Kaitseminister	Soome Rootsi Rahvapartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa on oht.		
Vastusedilemma	2	Soome võib selle ohu tõttu NATOga liituda.		
Viide	http://www.kavkazcenter.com/eng/content/2011/10/30/15313.shtml			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 25	17.05.2014	Carl Haglund	Kaitseminister	Soome Rootsi Rahvapartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa tegevus on viinud Soome NATOle lähemale kui kunagi varem.		
Vastusedilemma	2	NATO liikmesus on variant.		
Täiendavad kommentaarid	Ta ütleb, et Soome lähenemine NATOle oli vaevalt Venemaa soov.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/haglund_sweden_and_finland_closer_to_nato_than_ever/7247730			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 26	18.06.2014	Carl Haglund	Kaitseminister	Soome Rootsi Rahvapartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa agressioon on ohtlik.		

Vastusedilemma	2	Soomel on NATOga liitumiseks tugevam alus kui kunagi varem.		
Täiendavad kommentaarid	Otsene viide NATOga liitumise vajadusele Ukraina kriisi kontekstis.			
Viide	http://www.reuters.com/article/2014/06/18/us-finland-nato-defenceminister-idUSKBN0ET1V320140618			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 27	30.09.2014	Carl Haglund	Kaitseminister	Soome Rootsi Rahvapartei
Tõlgendusdilemma	1	Ukraina sündmused on näidanud, et tänapäeva Euroopas kasutatakse endiselt armeed riigipiiride muutmiseks.		
Vastusedilemma	2	Heidutusvõimelist armeed ei saa tänapäeva maailmas arendada üksi.		
Täiendavad kommentaarid	Otsene viide NATOga liitumise vajadusele Ukraina kriisi kontekstis.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/defense_minister_haglund_credible_defense_forces_cannot_be_built_alone/7501118			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 28	07.07.2007	Ilkka Kanerva	Välisminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaast ei räägita kui ohust.		
Vastusedilemma	0	Julgeolekupoliitikas muudatusi tehes tuleb arvestada ka Venemaaga.		
Täiendavad kommentaarid	Tugevate positiivsete signaalide kuvamine.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/kanerva_nato_decision_a_matter_for_finland_alone/5793800			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 29	15.12.2007	Ilkka Kanerva	Välisminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa on ennekõike hea naaber ning Venemaaga on väga head suhted.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesuse vajadusest ei räägita.		
Täiendavad kommentaarid	Lisatakse, et isegi kui liituda NATOga, siis see ei kahjustaks kindlasti heanaaberlike suhteid.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/foreign_minister_russia_wouldnt_oppose_finland_joining_nato/5813665			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 30	08.04.2008	Aleander Stubb	Välisminister	Koonderakond

Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuhuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Soome, Venemaa ja NATO raamistikus ei ole midagi muutunud.		
Täiendavad kommentaarid	Siin on näha Aleander Stubbi Venemaa suunaline pehme hoiak enne Gruusia sõda.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/stubb_russias_stance_on_finnish_nato_membership_unchanged/5829954			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 31	25.08.2008	Alexander Stubb	Välisminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Näeb Gruusia sündmuste valguses Venemaal julgeolekuohtu.		
Vastusedilemma	2	Soome peaks eelneva valguses kaaluma NATOga liitumist.		
Täiendavad kommentaarid	Siin on ilmekalt näha, kuidas Gruusia sõda muutis hoiaku tugevust.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/stubb_georgia_matters_when_talk_turns_to_security/584900			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 32	23.08.2010	Aleander Stubb	Välisminister	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa on siiski tuumavõimekusega suurvõim.		
Vastusedilemma	1	Viitab pragmaatilise ja konstruktiivse poliitika vajadusele.		
Täiendavad kommentaarid	Saadab segatud signaale. Üheltpoolt on tunnetatav Venemaa poolt tuleva ohu retoorika. Samas väljendatakse vajadust häid suhteid hoida. Balanseeriva retoorika kasutamine vastusedilemmas.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/stubb_need_for_more_openness_in_discussing_russia/5618881			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 33	12.04.2014	Erkki Tuomioja	Välisminister	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa poolt ohtu ei ole.		
Vastusedilemma	0	Soome ei taotle NATO liikmesust.		
Täiendavad kommentaarid	Lisatakse, et NATO ei tooks Soome julgeolekule midagi juurde vaid pigem tooks probleeme juurde.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/tuomioja_and_sipila_respond_to_pms_pro_nato_comments/7188143			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond

Nr 34	23.04.2014	Erkki Tuomioja	Välisminister	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Soome ja Venemaa vahel on pikk piir, aga see on Venemaa kõige rahulik piir.		
Vastusedilemma	0	Soomele ei ole NATOt vaja.		
Täiendavad kommentaarid	Väga tugevate positiivsete signaalide kuvamine.			
Viide	http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/11/23/interviews-finlands-leaders-see-peril-in-standoff-between-russia-and-the-west/			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 35	09.04.2015	Erkki Tuomioja	Välisminister	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Soome ja Venemaa vahel on rahulik piir. Ohtu Soomele ei ole.		
Vastusedilemma	0	Venemaale tuleb kuvada positiivseid signaale ning vastatakse samaga.		
Täiendavad kommentaarid	Kui Soome peaks liituma NATOga on see aluseks väga tugevate pingete tekkimisele.			
Viide	http://www.finlandtimes.fi/national/2015/04/09/15809/Joining-NATO-may-pose-problems:-FM			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 36	2015 (YLE valijakompass)	Aleander Stubb	Erakonna esimees.	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääri poliitika on oht Soomele. (nõus) (erakonna üldine seisukoht: nõus)		
Vastusedilemma	2	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. (täielikult nõus) (erakond: nõus)		
Täiendavad kommentaarid	YLE 2015. a valijakompassile antud vastustes on isiklikud ja erakonna üldised seisukohad väga ilmekalt nähtavad. Lisaküsimusena küsitakse seda, kas NATO liikmesuse peaks panema referendumile. (Stubb: jah) (Erakond: jah)			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/uusimaa/ehdokkaat/5369			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 37	10.05.2014	Päivi Räsänen	Erakonna esimees.	Kristlikud demokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Otsest ohtu Venemaalt ei näe.		

Vastusedilemma	1	Toetab balanseerivat lahendust.		
Täiendavad kommentaarid	Demonstreerib oma kõneaktiga üsna hästi julgeolekudilemma vastuvõtlikkust (security dilemma sensibility) Näeb seda kui kahe teraga mõõga.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/rasanen_more_selective_choices_possible_for_quota_refugees/7232600			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 38	2015 (YLE valijakompass)	Päivi Räsänen	Erakonna esimees.	Kristlikud demokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääri poliitika on oht Soomele. (nõus) (erakonna üldine seisukoht: nõus)		
Vastusedilemma	2	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. (nõus) (erakond: nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Kas NATO liikmesuse peaks panema referendumile? (Räsänen: jah) (Erakond: jah)			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/hame/ehdokkaat/5063			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 39	06.09.2011	Timo Soini	Erakonna esimees.	Põlissoomlased
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Ei pea NATOga liitumist vajalikuks.		
Täiendavad kommentaarid	Heade suhete ja positiivsete signaalide kuvamine.			
Viide	http://kavkazcenter.com/eng/content/2011/09/06/15092.shtml			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 40	06.09.2014	Timo Soini	Erakonna esimees.	Põlissoomlased
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	1	Balanseeriv lähenemine. Sanktsioonide osas tuleb olla ühtne. NATOga liitumist ei poolda erakond tervikuna.		
Viide	http://yle.fi/uutiset/soini_i_want_to_join_next_government/7456430			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 41	17.04.2015	Timo Soini	Erakonna esimees.	Põlissoomlased

Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	1	Viide vastuse komplitseeritusele. Balanseeriv lähenemine.		
Täiendavad kommentaarid	Lisab, et vajaduse korral koguneksid riigijuhid nädalavahetuseks "sauna" ning otsustaksid NATOga liitumise ära.			
Viide	http://www.ft.com/cms/s/0/613f0600-e425-11e4-9039-00144feab7de.html#axzz3XxU02RPy			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 42	2015 (YLE valijakompass)	Timo Soini	Erakonna esimees.	Põlissoomlased
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääri poliitika on oht Soomele. (täielikult nõus) (erakonna üldine seisukoht: nõus)		
Vastusedilemma	0	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome Julgeolekuolukorda. (ei ole nõus) (erakond: ei ole nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Kas peaks panema NATO liikmesuse referendumile? (jah) (erakond: üksmeelt pole).			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/uusimaa/ehdokkaat/5857			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 43	12.04.2014	Juha Sipilä	Erakonna esimees.	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Ukraina kriis ei ole mõjutanud NATO suunalist seisukohta.		
Täiendavad kommentaarid	Otsene viide, et ka Ukraina kriisi valguses ei ole Soomele NATOt vaja.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/tuomioja_and_sipila_respond_to_pms_pro-nato_comments/7188143			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 44	07.04.2015	Juha Sipilä	Erakonna esimees.	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	1	NATO jaoks ei ole kindlasti õige aeg, aga tahame hoida ukсед lahti "just in case"		

Täiendavad kommentaarid	Balanseeriva loogika kasutamine vastusedilemmas.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/tuomioja_and_sipila_respond_to_pms_pro-nato_comments/7188143			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 45	2015 (YLE valijakompass)	Juha Sipilä	Erakonna esimees.	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääri poliitika on oht Soomele. (nõus) (erakond: nõus)		
Vastusedilemma	0	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. (ei ole nõus) (erakond: ei ole nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Kas peaks panema NATO liikmesuse referendumile? (jah) (erakond: jah).			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/oulu/ehdokkaat/5791			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 46	2015 (YLE valijakompass)	Carl Haglund	Erakonna esimees.	Soome Rootsi Rahvapartei
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääri poliitika on oht Soomele. (nõus) (erakond: nõus)		
Vastusedilemma	2	Väide: NATO liikmesuse parandaks Soome julgeolekuolukorda. (nõus) (erakond: nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Kas peaks panema NATO liikmesuse referendumile? (Haglund: vastamata) (erakond: jah)			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/uusimaa/ehdokkaat/5908			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 47	02.09.2008	Jutta Urpilainen	Erakonna esimees.	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole Gruusia sõja valguses Soomele oht.		
Vastusedilemma	0	NATO suunalist poliitikat ei ole vaja ümbervaadata.		
Täiendavad kommentaarid	Tugevate positiivsete signaalide kuvamine.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/urpilainen_no_security_policy_change_needed/5850896			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond

Nr 48	29.04.2014	Jutta Urpilainen	Erakonna esimees.	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole oht Ukraina kriisi valguses.		
Vastusedilemma	0	Soomele ei ole NATOt vaja.		
Täiendavad kommentaarid	Tugevate positiivsete signaalide kuvamine ka Ukraina konflikti valguses.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/sdp_leader_nato_membership_would_require_referendum/7214233			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 49	22.03.2015	Antti Rinne	Erakonna esimees.	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaas ohtu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	NATOt pole Soomele vaja.		
Täiendavad kommentaarid	Rõhutakse koostöö vajadust Rootsiga.			
Viide	http://sputniknews.com/europe/20150322/1019844251.html			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 50	2015 (YLE valijakompass)	Antti Rinne	Erakonna esimees.	Sotsiaaldemokraatlik erakond
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääripoliitika on oht Soomele. (nõus) (erakond: ei ole nõus)		
Vastusedilemma	0	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda (ei ole nõus) (erakond: täielikult ei ole nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Kas peaks panema NATO liikmesuse referendumile? (Rinne: jah) (erakond: jah)			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/uusimaa/ehdokkaat/5073			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 51	02.09.2008	Tarja Cronberg	Erakonna esimees.	Rohelised
Tõlgendusdilemma	0	Gruusia sõda teeb ärevaks, aga see ei kujuta Soomele ohtu.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole Soomele vajalik.		
Viide	http://yle.fi/uutiset/greens_security_situation_requires_re-evaluation/5850907			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond

Nr 52	2015 (YLE valijakompass)	Ville Niinistö	Erakonna esimees.	Rohelised
Tõlgendusdilemma	1	Väide: Venemaa mõjusfääripoliitika on oht Soomele. (nõus) (erakond: nõus)		
Vastusedilemma	0	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. (ei ole nõus) (erakond: ei ole nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Möönab, et Venemaa on oht, aga toetab lahenduse otsimist Euroopa Liidu julgeolekupoliitika arendamise raames. NATO liikmesuse referendumi korraldamine? (Niinistö: jah) (erakond: jah)			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/varsinais-suomi/ehdokkaat/5525			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 53	23.08.2008	Martti Korhonen	Erakonna esimees.	Vasakliit
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei nähta.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesust pole Soomele vaja.		
Täiendavad kommentaarid	Otsene viide Gruusia sõjale öeldes, et Gruusia konflikt ei tohiks halvendada Soome ja Venemaa suhteid.			
Viide	http://www.esaimaa.fi/Online/2008/08/23/Korhonen%3A%20Georgia%20ei%20saa%20kirist%C3%A4%C3%A4%20Suomen%20Ven%C3%A4j%C3%A4-suhteita/200815763636/4			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 54	18.11.2011	Paavo Arhinmäki	Erakonna esimees.	Vasakliit
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Selge seisukoht NATO liikmesuse vastu.		
Täiendavad kommentaarid	Lisab, et Vasakliidu näol on tegemist ainsa erakonnaga, kes on NATO liikmesusele rangelt vastu.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/arhinmaki_probable_left_candidate/5454594			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 55	18.03.2014	Paavo Arhinmäki	Erakonna esimees.	Vasakliit
Tõlgendusdilemma	0	Venemaas julgeolekuohu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesus ei ole Soomele vajalik.		

Täiendavad kommentaarid	Ütleb, et maailma konfliktid on "great power politics" ning kui Soome oleks NATO liige, oleks ta automaatselt osa nendest konfliktidest.			
Viide	http://www.paavoarhinmaki.fi/blogi/2014/nato-intoilijoilla-riittaa-tekosyita/			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 56	07.03.2015	Paavo Arhinmäki	Erakonna esimees.	Vasakliit
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei kujuta Soomele ohtu.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesus pole vajalik.		
Täiendavad kommentaarid	Ütleb, et Vasakliit ei lähe valitsusse, mille programmis sisalduks NATOga liitumine.			
Viide	http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015030719314080_uu.shtml			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 57	02.04.2015	Paavo Arhinmäki	Erakonna esimees.	Vasakliit
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ohusta Soomet.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole Soomele vajalik.		
Viide	http://ulkopolitist.fi/2015/04/02/arhinmaki-ukrainan-kriisi-ei-uhkaa-suomea/			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 58	2015 (YLE valijakompass)	Paavo Arhinmäki	Erakonna esimees.	Vasakliit
Tõlgendusdilemma	0	Väide: Venemaa mõjusfääripoliitika on oht Soomele. (ei ole nõus) (erakond: ei ole nõus)		
Vastusedilemma	0	Väide: NATO liikmesus parandaks Soome julgeolekuolukorda. (täielikult ei ole nõus) (erakond: täielikult ei ole nõus)		
Täiendavad kommentaarid	Kas NATO liikmesuse peaks panema referendumile? (Arhinmäki: jah) (erakond: jah)			
Viide	http://vaalikone.yle.fi/eduskuntavaalit2015/helsinki/ehdokkaat/5720			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 59	11.12.2007	Sauli Niinistö	Riigikogu esimees.	Koonderakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	1	Balanseerv lähenemine NATO osas.		

Täiendavad kommentaarid	Väljedab lootust, et NATO võiks muutuda Euroopa keskemaks ning siis oleks see kindlasti ka Soomele atraktiivsem.			
Viide	http://yle.fi/uutiset/a_more_european_nato_in_the_cards/5813276			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 60	20.03.2014	Kindral Ari Puheloinen	Kaitseväe ülemjuhataja	Puudub
Tõlgendusdilemma	0	Otsest sõjalist ohtu Soomele Venemaa poolt ei ole.		
Vastusedilemma	0	NATOga liitumise vajadust ei defineeri.		
Viide	http://yle.fi/uutiset/defence_chief_russia_aiming_to_restore_soviet-era_prestige/7146862			
Soome	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 61	11.04.2015	Kindral Jarmo Lindberg	Kaitseväe ülemjuhataja	Puudub
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole Soomele otsene oht.		
Vastusedilemma	0	NATOga liitumise vajadust ei defineeri.		
Viide	http://yle.fi/uutiset/finnish_defence_forces_to_replace_aging_hornet_fighter_fleet/7535139			

Lisa 2 (Rootsi kõneaktide kodifitseerimise tabel)

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 1	18.10.2011	Fredrik Reinfeldt	Peaminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole Rootsil otsene oht.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole Rootsi jaoks päevakorras.		
Viide	http://ufstockholm.se/en/2011/10/18/intervju-med-statsminister-fredrik-reinfeldt			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 2	16.05.2013	Fredrik Reinfeldt	Peaminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO küsimuse tõstatamist ei peeta vajalikuks.		

Täiendavad kommentaarid	"NATO küsimuse tõstatamine ei ole vajalik isegi kõrgepunktide avaliku arvamuse toetuse kontekstis."			
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/reinfeldt-nato-stodet-racker-inte-8176098.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 3	12.01.2014	Fredrik Reinfeldt	Peaminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ei ole Rootstile otsene oht.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole hetkel päevakorras.		
Täiendavad kommentaarid	Tõstataks NATO küsimuse ainult siis, kui ka Sotsiaaldemokraadid sellega kaasa tuleksid.			
Viide	http://www.svt.se/nyheter/inrikes/reinfeldt-natomedlemskap-inte-aktuellt			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 4	13.03.2014	Fredrik Reinfeldt	Peaminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaal ei ole ei võimekust ega ka soovi Rootsit rünnata.		
Vastusedilemma	0	NATO vajalikkust ei defineerita.		
Viide	http://www.defenseone.com/politics/2014/03/after-crimea-sweden-flirts-joining-nato/80437/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 5	23.04.2014	Fredrik Reinfeldt	Peaminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO ei ole Rootsi jaoks aktuaalne teema.		
Viide	http://maailm.postimees.ee/2770798/reinfeldt-nato-liikmesus-pole-rootsi-jaoks-aktuaalne-teema			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 6	08.05.2014	Fredrik Reinfeldt	Peaminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu ja ebastabiilsuse kontekstis		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei pööra neutraalsuse "teelt" ära		
Täiendavad kommentaarid	"Rootsi liitumine NATOga on äärmiselt ebatõenäoline"			
Viide	http://www.reuters.com/article/2014/05/08/us-sweden-primeminister-idUSBREA4712620140508			

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 7	03.10.2014	Stefan Löfven	Peaminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei peaks kindlasti liituma NATOga		
Täiendavad kommentaarid	Rõhutas kindlat NATO vastasust kohe esimeses kõnes peaministrina			
Viide	http://hbl.fi/nyheter/2014-10-03/663756/sverige-gar-inte-med-i-nato			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 8	21.10.2014	Stefan Löfven	Peaminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei liitu NATOga.		
Viide	http://uudised.err.ee/v/eesti/a5b18970-4002-4f3b-a40d-fb2c7021ac67			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 9	09.03.2015	Stefan Löfven	Peaminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Meil ei ole kavatsusi NATO liikmesuse suunas vaadata.		
Täiendavad kommentaarid	Rõhutab, et isegi antud küsimuse uurimine ei tule päevakorda.			
Viide	http://www.dn.se/nyheter/politik/stefan-lofven-stanger-dorren-for-natoutredning/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 10	09.11.2007	Sten Tolgfors	Kaitseminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO vajalikkust ei defineerita.		
Viide	http://www.regeringen.se/sb/d/9501/a/91947			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 11	16.02.2008	Sten Tolgfors	Kaitseminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad ohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	2	NATO liikmesus on Rootsi jaoks loogiline tulevikusamm.		
Täiendavad kommentaarid	Teoreetilisest mudelist kõrvalekalle (deviant case)			
Viide	http://www.thelocal.se/20080216/10008			

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 12	03.07.2008	Sten Tolgfors	Kaitseminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	NATO kui Rootsi julgeoleku naturaalne allikas.		
Viide	http://www.economist.com/node/11670685			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 13	13.06.2009	Sten Tolgfors	Kaitseminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	Räägitakse selgest soovist Rootsi NATOsse viia.		
Viide	http://www.aftonbladet.se/ledare/article11872317.ab			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 14	05.07.2009	Sten Tolgfors	Kaitseminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Otseselt NATO vajadusest ei räägita.		
Täiendavad kommentaarid	Siin kõneaktis on segatud signaalid. Klassifitseerimine on mitmeti mõistetav.			
Viide	http://www.regeringen.se/sb/a/129884			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 15	22.04.2013	Karin Enström	Kaitseminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO vajalikkust Rootsile ei nähta.		
Täiendavad kommentaarid	Euroopa Liidu olemasolu rõhutamine ja seeläbi NATO vajaduse vähendamine.			
Viide	https://euobserver.com/defence/119894			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 16	22.03.2014	Karin Enström	Kaitseminister	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	NATO on Rootsile loogiline samm.		
Viide	http://kurier.at/politik/ausland/logischer-schritt-nato-beitritt/57.018.504			

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 17	09.05.2014	Karin Enström	Kaitseminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	Rootsil on ilma NATOta ohtlikum.		
Viide	http://www.dn.se/nyheter/sverige/vagen-mot-nato-en-risk-for-sverige/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 18	22.08.2014	Karin Enström	Kaitseminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	1	NATOle võike läheneda niipalju kui see poliitiliselt võimalik on.		
Viide	http://archive.defenseneews.com/article/20140822/DEFREG01/308220022/Enstr-m-Sweden-Must-Keep-Sub-building-Know-how			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 19	27.08.2014	Karin Enström	Kaitseminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse kõrgendatud ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	1	Tahame süvendada koostööd NATOga niipalju kui võimalik.		
Täiendavad kommentaarid	Balanseeriva vastusedilemma kasutamine.			
Viide	http://www.theguardian.com/world/2014/aug/27/finland-sweden-strengthen-ties-nato			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 20	03.10.2014	Peter Hultqvist	Kaitseminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei peaks otsima võimalusi NATO liikmesuseks.		
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/peter-hultqvist-vi-maste-se-till-att-ha-beredskap_3979589.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 21	03.03.2015	Peter Hultqvist	Kaitseminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Tihedam koostöö NATOga ei tähenda tulevikus liikmesust.		
Viide	http://www.thelocal.se/20150303/defence-deal-doesnt-spell-nato-membership-for-sweden			

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 22	03.01.2008	Carl Bildt	Välisminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO vajadust Rootstile ei defineerita.		
Viide	http://maailm.postimees.ee/1743735/bildt-hindab-pohjamaade-kaitsekoostood-nato-liikmelisusest-korgemalt			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 23	22.04.2010	Carl Bildt	Välisminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesus ei ole Rootsi jaoks prioriteetne. Selleks ei ole ka vajadust.		
Viide	http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/carl-bildt-delfile-rootsi-lahiajal-natoga-ei-liitu?id=30604715			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 24	6.2012	Carl Bildt	Välisminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO jaoks ei ole poliitilist konsensust. Ühtlasi ei vaja me hetkel NATOt		
Viide	http://www.diplomaatia.ee/en/article/carl-bildt-the-future-of-democratic-capitalism-is-bright/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 25	30.04.2014	Carl Bildt	Välisminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	1	NATOt võiks kaaluda koos Soomega.		
Täiendavad kommentaarid	Vastusedilemmas väga kõnekalt balanseeriva loogika kasutamine.			
Viide	http://magazine.ufmalmo.se/interview-carl-bildt/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 26	04.06.2014	Carl Bildt	Välisminister	Mõõdukas Koalitsioonipartei

Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	NATO liikmesuse puudumine on Rootsile kehva.		
Viide	http://www.ft.com/intl/cms/s/0/df6f270-e268-11e3-89fd-00144feabdc0.html#axzz3ZGAHu4ZR			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 27	03.11.2014	Margot Wallström	Välisminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa sõjaline aktiivsus on murettekitav.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesuse vajadust ei näe.		
Viide	http://www.thelocal.se/20141103/we-are-defending-ourselves-sweden			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 28	25.11.2014	Margot Wallström	Välisminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei otsi võimalusi NATO liikmesuseks.		
Viide	http://www.ft.com/intl/cms/s/0/80d5de06-714f-11e4-818e-00144feabdc0.html#axzz3ZGAHu4ZR			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 29	11.01.2015	Margot Wallström	Välisminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa käitumine on ohtlik.		
Vastusedilemma	0	NATO suunalist poliitikat ei ole hoolimata eelnevast vaja ümber hinnata.		
Viide	http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6064600			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 30	11.01.2015	Margot Wallström	Välisminister	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad selles kõneaktis otseselt ohuna ei defineerita		
Vastusedilemma	0	Rootsil ei ole põhjust kaaluda NATO liikmesust.		
Viide	http://www.expressen.se/nyheter/wallstrom-vill-inte-overge-alliansfriheten/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 31	22.01.2015	Margot Wallström	Välisminister	Sotsiaaldemokraadid

Tõlgendusdilemma	1	Venemaast räägitakse ohu kontekstis.		
Vastusedilemma	0	Ei pea NATOt Rootsile vajalikuks.		
Viide	http://www.svt.se/nyheter/inrikes/wallstrom-natokrav-skapar-osakerhet			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 32	29.01.2009	Mona Sahlin	Erakonna esimees	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ohtu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesust ei tule.		
Täiendavad kommentaarid	Väga tugev 0 ja 0 sõnum.			
Viide	http://www.aftonbladet.se/ledare/svenskpolitik/article11630730.ab			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 33	16.03.2010	Mona Sahlin	Erakonna esimees	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad ohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Ei taha näha liikumist NATO liikmesuse suunas.		
Täiendavad kommentaarid	Väga tugev 0 ja 0 sõnum.			
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sahlin-kraver-besked-om-nato_4430627.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 34	06.04.2011	Håkan Juholt	Erakonna esimees	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ohtu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	On tähtis, et Rootsi sõjaline neutraalsus säiliks.		
Viide	http://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/rootsi-sotside-juht-on-tahtis-et-soome-ei-liituks-nato-ga?id=43409813			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 35	13.01.2014	Stefan Löfven	Erakonna esimees	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ohtu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	Ütleme NATOle selge ei.		
Viide	http://www.svt.se/nyheter/val2014/lofven-laget-i-forsvaret-oroande			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond

Nr 36	16.06.2014	Stefan Löfven	Erakonna esimees	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei peaks liituma NATOga		
Viide	http://www.sydsvenskan.se/val2014/bade-kastrup-och-arlanda-ar-viktiga-for-sverige/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 37	23.09.2014	Stefan Löfven	Erakonna esimees	Sotsiaaldemokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATO liikmesus ei ole Rootsi jaoks.		
Viide	http://www.socialeurope.eu/2014/09/stefan-lofven/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 38	27.08.2014	Åsa Romson	Erakonna esimees	Rohelised
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Tugevalt NATO liikmesuse vastu.		
Täiendavad kommentaarid	On mures kõigi sammude pärast, mis Rootsit NATOle lähemale viivad.			
Viide	http://www.svd.se/nyheter/valet2014/svd-fragar-ut-asa-romson-live_3856352.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 39	22.09.2014	Anders Wallner	Erakonna esimees	Rohelised
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohu kontekstist.		
Vastusedilemma	0	NATO vajadust ei defineerita.		
Viide	http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=5971360			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 40	10.01.2015	Anna Kinberg Batra	Erakonna esimees	Mõõdukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	On aeg uurida NATO sobivust Rootsile.		
Viide	http://www.thelocal.se/20150110/swedens-opposition-vote-in-new-woman-leader			

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 41	10.01.2015	Anna Kinberg Batra	Erakonna esimees	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohu kontekstis (väga rahutu maailm).		
Vastusedilemma	2	"Usun, et liigume NATOle lähemale."		
Viide	http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=83&grupp=11079&artikel=6064388			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 42	11.01.2015	Anna Kinberg Batra	Erakonna esimees	Möödukas Koalitsioonipartei
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	On vaja uurida NATO sobivust Rootsile.		
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/kinberg-batra-vald-till-ny-m-ledare_4243291.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 43	30.06.2012	Jimmie Åkesson	Erakonna esimees	Rootsi Demokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	2	Peaks liituma NATOga.		
Täiendavad kommentaarid	Teoreetilisest mudelist kõrvalekalle (deviant case)			
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/chatt-med-jimmie-akesson_7313571.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 44	27.06.2014	Jimmie Åkesson	Erakonna esimees	Rootsi Demokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Rootsi ei peaks liituma NATOga.		
Viide	http://www.exponerat.net/las-dagens-chatt-med-jimmie-akesson-har/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 45	04.09.2014	Annie Lööf	Erakonna esimees	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Ütleme ei NATO liikmesusele.		
Viide	http://www.svd.se/nyheter/valet2014/svt-utfragning-annie-loof_3884926.svd			

Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 46	11.01.2015	Annie Lööf	Erakonna esimees	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATOga liitumise soovi ei ole.		
Täiendavad kommentaarid	Ütleb siiski, et seda teemat võiks uurida ja et rohkem teadmisi ei tule kunagi kahjuks.			
Viide	http://svenska.yle.fi/artikel/2015/01/11/haftig-ton-i-svensk-natodebatt			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 47	15.04.2015	Annie Lööf	Erakonna esimees	Keskerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	1	NATO liikmesuse plusse ja miinuseid võiks uurida.		
Täiendavad kommentaarid	Vastusedilemma toon on läinud tugevamaks.			
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/allianspartier-vantar-pa-seriost-forslag_4487987.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 48	17.07.2010	Lars Ohly	Erakonna esimees	Vasakerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ohtu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	NATO vajadusest ei räägi.		
Viide	http://www.aftonbladet.se/debatt/article12398712.ab			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 49	12.01.2015	Jonas Sjöstedt	Erakonna esimees	Vasakerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ohtu ei nähta.		
Vastusedilemma	0	Selgelt NATO liikmesuse vastu.		
Viide	http://www.aftonbladet.se/nyheter/article20146036.ab			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 50	14.01.2015	Jonas Sjöstedt	Erakonna esimees	Vasakerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuohuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	Neutraalsus on Rootsi välispoliitika alus.		

Viide	http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/smygande-svenskt-narmande-till-nato_4250131.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 51	17.04.2015	Jonas Sjöstedt	Erakonna esimees	Vasakerakond
Tõlgendusdilemma	0	Venemaad julgeolekuhuna ei defineerita.		
Vastusedilemma	0	NATOt ei ole vaja.		
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/v-det-har-ar-inte-fardigt-annu_4495758.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 52	07.08.2014	Jan Björklund	Erakonna esimees	Liberaalid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuhu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	Rootsi peaks kuuluma NATOsse.		
Täiendavad kommentaarid	Otsene viide Ukraina konfliktile.			
Viide	http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/vara-lander-hor-hemma-i-nato_3804616.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 53	24.11.2014	Jan Björklund	Erakonna esimees	Liberaalid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa on julgeolekuht.		
Vastusedilemma	2	Rootsi peab liituma NATOga.		
Täiendavad kommentaarid	Väga tugev 1 ja 2 sõnum. Otsene viide Ukraina konfliktile.			
Viide	http://www.svt.se/nyheter/svtforum/bjorklund-sverige-maste-ga-med-i-nato			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 54	11.01.2015	Jan Björklund	Erakonna esimees	Liberaalid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa on julgeolekuht.		
Vastusedilemma	2	NATOga peaks liituma vähemalt järgmise 4 aasta jooksul.		
Täiendavad kommentaarid	Tugev 1 ja 2 sõnum. Otsene viide Ukraina konfliktile.			
Viide	http://www.expressen.se/debatt/nato-medlemskap-inom-fyra-ar-ar-malet/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond

Nr 55	10.06.2013	Göran Hägglund	Erakonna esimees	Kristlikud Demokraadid
Tõlgendusdilemma	0	Venemaa ohtu ei defineerita.		
Vastusedilemma	1	NATO liikmesuse aspekte võiks uurida.		
Täiendavad kommentaarid	Balanseeriva vastusedilemma kasutamine.			
Viide	https://www.kristdemokraterna.se/Media/Nyhetsarkiv/Goran-Haggglund-Vi-behover-utreda-medlemskap-i-Nato/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 56	05.03.2014	Göran Hägglund	Erakonna esimees	Kristlikud Demokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohtu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	Julgeolekukriis peaks olema hea alus NATO liikmesuse uurimiseks.		
Täiendavad kommentaarid	Otsene viide Ukraina konfliktile.			
Viide	http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/krisen-bor-bli-startskott-for-natoutredning_3328984.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 57	30.06.2014	Göran Hägglund	Erakonna esimees	Kristlikud Demokraadid
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohtu kontekstis.		
Vastusedilemma	2	NATO kaalutamata jätmise on vastutustundetu.		
Täiendavad kommentaarid	"Rootsi ei suudaks ennast üksi kaitsta."			
Viide	http://www.aftonbladet.se/nyheter/valaret2014/article19141229.ab			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 58	03.04.2009	Kindral Håkan Syrén	Kaitsejõudude ülemjuhataja	Puudub
Tõlgendusdilemma	1	Venemaa julgeolekuohtu kontekstis.		
Vastusedilemma	0	NATO vajadust ei defineerita.		
Viide	http://www.dn.se/debatt/nu-minskar-motstandet-mot-nato-medlemskap/			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 59	30.12.2012	Kindral Sverker Göranson	Kaitsejõudude ülemjuhataja	Puudub

Tõlgendusdilemma	1	"Venemaa relvastumine on murettektav."		
Vastusedilemma	2	"Meil oleks vaja rünnaku korral kindlasti sõjalist abi."		
Viide	http://www.svd.se/nyheter/inrikes/forsvar-med-tidsgrans_7789308.svd			
Rootsi	Kuupäev	Nimi	Ametikoht	Erakond
Nr 60	28.04.2015	Kindral Sverker Göranson	Kaitsejõudude ülemjuhataja	Puudub
Tõlgendusdilemma	1	"Venemaa poliitika on muutunud üha väljakutsuvamaks."		
Vastusedilemma	0	NATO vajadust otseselt ei defineerita.		
Viide	http://www.bild.de/politik/ausland/helsinki/finnland-soll-u-boot-beschossen-haben-40732314.bild.html			

SUMMARY

Security Dilemma Framework in the Context of a Tenser Security Environment: the Case of Finnish and Swedish Potential NATO Membership

Researching the possibilities of Finland's and Sweden's potential NATO membership is not something new in the Baltic Sea region. Due to the fact, that these countries are still non-aligned, they stand out as curious cases in the Baltic Sea region security environment. Both of these countries have a strong background with neutrality and an interesting relationship with Russia. Raising such a topic few years ago would have perhaps raised more questions. However, in the current security environment, that is shadowed by the Ukraine crisis, and therefore can be seen as more tense, creates a more relevant atmosphere to study Finland and Sweden, and their potential NATO membership.

Firstly, this master thesis contributes to the conceptualization of security in general by looking at different paradigms and their ways of understanding and studying security. Out of a broad debate, author chose to go in depth with the concept of security dilemma. Based on the assumption formulated by Booth and Wheeler, that assumes, that security dilemma is a two-level concept, with the dilemma of interpretation, and with the dilemma of response (Booth & Wheeler, 2008), author built a theoretical model, which involves the flow of different choices while facing the neighbour that has become more aggressive.

The flow of the theoretical model is following (see also figure 1 – in Estonian). Firstly, there is a neighbouring country that has become more aggressive. During this process, neighbouring countries are feeling more insecure and they are faced with the dilemma of interpretation. The way how a country chooses to resolve the dilemma of interpretation, is affected by the concept of security dilemma sensibility and by the historical background, and relations with the aggressive country. In the dilemma of interpretation, there are two possible ways, how to resolve it. Firstly, there is the

possibility to mark another country as a security threat, and secondly, there is the possibility to not see a threat in the aggressive country.

Either way country chooses to go in the dilemma of interpretation, it is faced by the dilemma of response. If a country did not see a threat in the neighbouring country, that has become more aggressive, it should carry on with sending positive signals. On deviant cases it can also take a more firm stance and either signal a deterrence move or move to balancing signals. If the other country was seen as a threat, all three ways are possible in normal circumstances. Country can go with the deterrence move (most fatalistic), balancing move (signalling positive intentions, but meanwhile thinking about, or developing deterrence moves), or it can go with just sending positive signals.

All previous scenarios can end up in the not wanted security paradox, where tensions can grow, even when nobody wanted the tensions to grow in the first place. If a deterrence measure is chosen, it can end in a security paradox, if a country that has become more aggressive, decides to counter deter. With balancing move, the risk is that, it may show out and the aggressive country will act accordingly. Sending positive signals also involves risks. Ultimately, in this scenario, the other country can take advantage of the threatened country, who misinterpreted the actual threat.

Previously described security dilemma framework was tested with the cases of Finland and Sweden - and their potential NATO membership in the context of a security environment, that has become tenser. Firstly, this thesis looked at both cases separately, and then compared them. Structure of the case analysis was following. Firstly, historical background, military capabilities and public opinion towards NATO were looked at with secondary data. Secondly, it collected relevant primary data which involved relevant speech acts carried out on the relevant political positions. Speech acts were codified according to their ways, how they chose to resolve the dilemmas of interpretation and the dilemmas of response.

Theoretical argument assumed, that if a neighbouring country has become more aggressive, it pushes the interpretations and responses to be more fatalistic in their nature (seeing a threat in another country and taking a more firm stance against it e.g. joining with the strategic alliance, NATO). All specific references to the tense security

environment or any reference that revealed, how the decision was made in the dilemma of interpretation or response, were all carefully noted.

Results were interesting. Firstly, author claims that the developed theoretical models works well as a basis to study the movement in the security dilemma framework, in the context of tense security environment. There are only very few deviant cases, that do not fit to the theoretical model very well. Concerning the assumption, that a more aggressive neighbour pushes neighbouring countries to resolve their dilemmas of interpretation and response in a more fatalistic manner, one could report the following. Based on the analysis of the speech acts, one could definitely argue that the effect of a tense security environment is there. Clear situations, where no-threat no response needed scenarios, have turned into more fatalistic ways of resolving the dilemmas, were seen (seeing a threat and a need for NATO).

However one must say, that this effect is more or less limited. There seems to be a surprisingly strong connection between the political background of the person (member of what political party) and the ways how he/she resolves the dilemmas of interpretation and the dilemmas of response. The background of these countries (history with neutrality, military capabilities and public opinion) also seems to have a great effect on the ways, how the dilemmas are resolved. So to conclude, political elite has obtained more fatalistic views on how to resolve the dilemmas of interpretation and the dilemmas of response, due to the security environment, that has become more tense. However this effect is limited by experience with neutrality, the confidence in armed forces or by the lack of public opinion support towards NATO.

Author believes, that the developed security dilemma framework in this master thesis, is a good platform for further studies concerning security dilemmas in a tense security environment. This thesis focused on the dilemmas of interpretation and on the dilemmas of response in the theoretical model. One could also investigate the security paradox part of the model. In order for the model to be more complete, it would need more concrete ways, how different dilemmas of response, can end up in a security paradox.